20 EYLÜL 1992 / YIL: 6 / SAYI: 38 / 10.000 TL

2000 İKİBİN'E DOĞRU

OĞUZHAN MÜFTÜOĞLU'YLA GÖRÜŞME
Mihri Belli, Doğu Perinçek, ilhami Aras, Zülfü Dicleli ne dedi?

İç tartışma tutanaklarından

DEV-YOL NEREYE?

YENİ

GÜNAYDIN

Okumamak Eksikliktir

Okuyor musunuz ?

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

2000'E DOĞRU

20 EYLÜL 1992

YIL: 6 / SAYI: 38 / 10.000 TL

Güney Yayıncılık Tic. ve San. A.Ş. Adına
Sahibi: Mehmet Sabuncu
Genel Yayın Yönetmeni: Ferit Ilsever
Yazıişleri Yönetmeni: Serhan Bolluk
Sorumlu Müdür: Hale Soysü
Ankara Temsilcisi: Hikmet Çiçek
Haber Müdürü: Adnan Akfırat
İşçi-Sendika: Ruhsar Şenoğlu
Toplum: Şule Perinçek
Kültür-Sanat: Tunca Arslan
Arşiv-Araştırma: Fahir Özel
Teknik Sekreter: Fethi Özalp
BÜROLAR
İstanbul: Derya Çağlar, Funda Öz, Meriç Özeller, Oğuz Sakallı, Emsâl Şahin, Dilek Uğuz
Ankara: Soner Yalçın (Şef), Nail Bulut, K. Deniz Öğüt
Diyarbakır: Halit Güngen, Ahmet Sümbül
İzmir: Namık Alkan
Adana: Tel: (71) 593 960
Zonguldak: Niyazi Işık Tel: (381) 20083
YURTDIŞI
Almanya: Frankfurt Bürosu: Mehmet Salih Çeviker
Hamburg: Işık Soner Tel: (49 / 40) 810927
Fransa: Ali Rıza Taşdelen (Paris)
Tel: (33 / 1) 50340683 Fax: 50340849
Hollanda: Ali Develioğlu (Rotterdam)
Tel: (31 / 10) 4140487
İsveç: Erol Sever Tel: (46 / 753) 72729
İsviçre: Hasan Karateke Tel: (41 / 61) 8215402
Yunanistan: Andonis Zikas (Atina)
Tel: (30 / 1) 3251143 (Adres: P.O.B. 3738/10210)
Danimarka: Şevki Nart (Kopenhag)
Tel: (45 / 1) 869402
İngiltere: Murat Metin (Londra)
Tel: (44 / 71) 9231937
Norveç: Özcan Buze (Oslo) Tel: (47 / 2) 904671
Dağıtım-Pazarlama: Alaaddin Oğuz
İstanbul İlan: Sevtap Özmen Tel: (1) 5139677
Ankara İlan: Döndü Karakul (4) 2298380
Teknik Hizmetler: SİSTEM OFSET
Tel: (1) 5206627 Fax: 5113432
Basıldığı Yer: Serler Matbaacılık A.Ş. ISTANBUL
Dağıtım: Birleşik Basın Dağıtım A.Ş.
ADRES ve TELEFONLAR
Yönetim Yeri: Nuruosmaniye Cad. 19/2 34410 Cağaloğlu /İSTANBUL
Tel: (1) 5138352-5138353 Fax: 5139676
Ankara: Necatibey Cad 94/15 Kızılay/ANKARA
Tel: (4) 2294280 Fax: 2298380
Diyarbakır: Ekinciler Cad. Kışla Sk. Çalışkanlar 2 Ap. Daire:9 Ofis/DIYARBAKIR
Tel:(832) 45715 Fax: 45715
Frankfurt: Kasseler Str. 1a 6000 FRANKFURT 90
Tel: (49 / 69) 7075514 Fax: 7075524
2000'e Doğru Basın Meslek İlkelerine uymayı taahhüt eder.

ABONE KOŞULLARI

YURTİÇİ:
6 Aylık 240.000 TL 1 Yıllık 450.000 TL
Abone bedellerinin Mehmet Sabuncu, Türkiye İş Bankası Cağaloğlu Şubesi 346 497 no.lu hesaba yatırılması rica olunur.

YURTDIŞI:

Avrupa ve Ortadoğu	6 Aylık: 110DM, 1 Yıllık: 200DM
Amerika ve Avustralya	6 Aylık: 80 $, 1 Yıllık: 150 $
Amerika uçak ile	6 Aylık: 110 $, 1 Yıllık: 200 $
Avustralya uçak ile	6 Aylık: 130 $, 1 Yıllık: 220 $

Yurtdışı abone bedellerinin; Dilber Tütüncübaşı, Postgirokonto 554730-609 Postgiroamt: Frankfurt am Main Bankleitzahl: 500 100 60
Hollanda abone bedelinin; Gülağa Kazankaya, Vekeningum 382220153
İsviçre abone bedelinin; Hasan Karateke Scheiz Bankverein 4002 Basel Kontro Nr: 10.185. 141.0 hesabına transferlerini rica ederiz.

Almanya 5 DM, İsviçre 5 F. İngiltere £ 2. İsveç 25 Kr. Danimarka 28 Kr. Norveç 28 Kr. Hollanda 6 Fl. Avusturya 40 Ş, Belçika 100 F, Fransa 20 F.

KAPAK

POLİTİKA

İŞÇİ SENDİKA

DÜNYA

TOPLUM

KÜLTÜR-SANAT

YAZAR VE ÇİZERLER

Tuncelililer Derneği İstanbul şube yöneticilerine

Bizler Tunceli'nin Pülümür ilçesi sakinleriyiz. Bilindiği gibi ilçemiz 15 Mart 1992'de bir felaket yaşadı. Özellikle köylerimiz bu felaketten etkilendi. İlçe merkezimize bağlı bir mahalle ve beş köyümüzde ciddi hasarlar meydana geldi. İlçemize bağlı onlarca köyde de zarar ciddi boyutta.

Bizler bugüne dek bekledik. Devlet yetkililerinin açıklamalarından medet umduk. Fakat ciddi bir yarar görmedik. Depremin üzerinden altı ay geçti. Devletten çok, demokratik kuruluşlardan ve özellikle de sizden yardım bekliyorduk. Ama gördük ki boşuna beklemişiz. Yalnız Sosyalist Parti'den küçük de olsa bu yönde bir destek gördük.

Oysa sizlerin Pülümür depremzedeleriyle dayanışma için faaliyet yürüttüğünüzü duyduk, gazetelerden okuduk. Fakat aradan altı ay geçtiği halde bize ulaşan bir yardımınız yok. Yoksa siz de mi biz depremzedeleri suistimal ve çıkar peşindesiniz? Buna inanmak istemiyoruz. Tabii hakkınızda söylentiler de yok değil. "Depremzedeler için yapılan yardımlaşma faaliyetlerinden elde edilen gelirin, bazı kişilerin hanesine yazılacak işlerde kullanılacağını" duyuyoruz. Ve yapılan geceden elde edilen 100 milyondan fazla paranın neden bugüne kadar ulaştırılmadığını soruyoruz. Madem bizimle dayanışma amacıyla düzenleme yaptınız, kazancını da bize aktarın. Unutmayın ki açlık içinde, evsiz-barksız yardım bekleyen onlarca aile var. Sizlerin yapacağı 5-10 milyon yardım sayesinde çoluğunu, çocuğunu bölgemizin kış şartlarından ve hatta açlıktan kurtaracak aileler var. Geceden toparladığınız parayı, kimilerinin yatırımı olarak kullandırmak size yaraşmaz.

HIDIR BOZKURT, HÜSEYİN CANPOLAT, MURAT DAL, HASAN ARSLAN / PÜLÜMÜR

SÖZ UÇAR

TÜRKİYE İŞÇİ VE ÇİFTÇİ SOSYALİST FIRKASI 22 EYLÜL 1919'DA KURULDU. Birinci Dünya Savaşı sona erdiği zaman, işçilik ve staj yapmak gibi çeşitli nedenlerle Almanya'da bulunan Türkler'den bazıları Alman Devrimi'nden esinlenerek Berlin'de "Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi"ni kurup *Kurtuluş* adında bir dergi yayımladılar. Temmuz sonlarında, Almanya'daki partiyi (adına sosyalist sözünü de ekleyerek) Türkiye'de resmen kurmak için başvuruldu, ama başvuru bir süre yanıtlanmadı. Yukarıda ressam Kasım Koçak tarafından yapılmış resmi görülen Dr. Şefik Hüsnü'nün gruba katılmasıyla hazırlıklar tamamlandı ve *Kurtuluş* aylık bir dergi olarak, "Sosyalizmden bahseder ilim ve sanat mecmuası" kaydıyla 20 Eylül 1919 tarihinde yayımlanmaya başladı. Hükümete ikinci bir başvurudan sonra, Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası da 22 Eylül 1919 günü kendisini kurulmuş saydı. Parti daha sonra *Aydınlık* adlı yayın organını çıkardı ve 1925 yılına kadar yaşadı.

Tuncelililer Derneği'nin açıklaması

Pülümürlü dört arkadaşımızın derginiz kanalıyla gönderdikleri açık mektup bizleri hem üzdü, hem sevindirdi. Üzdü, çünkü kendilerinin asıl muhatabıyız. Hiç kuşku yok, adresimizi öğrenebilirlerdi. Bizden yanıt almamaları veya olumsuz yanıt almaları durumunda bu yolu denemeleri daha uygun olurdu. Olaya önyargılı yaklaşıldığı izlenimi var burada. Ancak sevindiğimizi de söylemek zorundayız. Kültür, yardımlaşma ve dayanışma temelinde örgütlenmelerine öncülük yaptığımız Tunceli halkı, üzerindeki dağınıklık, nemelazımcılık, bireycilik hatalarından büyük bir hızla arınmaktadır. İşte Pülümür depremine yardım böyle bir oluşum dönemine denk düşmüştür. 19 Mart 1992 tarihindeki "Pülümür Depreminden Zarar Görenlerle Dayanışma Gecesi" beklenen katkıyı sağlamıştır. Elimize geçen nakit, dövize çevrilerek değerlendirilmiş şu anda 100 milyon liranın üzerine çıkmıştır.

Yardımın bugüne kadar yerine ulaşamaması ise sadece, yönetim kurulu olarak oraya gitme isteğimizle, dernek çalışmalarında ve kısıtlı olan yardımı en verimli şekilde değerlendirme çabalarında ortaya çıkan bazı zorluklardan kaynaklanmıştır.

Duyarlı davrandıkları için arkadaşlarımıza teşekkür ediyor ve kendilerinden destek bekliyoruz.

Yardımla ilgili durumu bu vesileyle kamuoyuna açıklamak zorunlu oldu: Daha önce alınan karar uyarınca 12 Eylül 1992 günü yönetim kurulu üyemiz Hasan Yıldırım, Pülümür Kaymakamlığı'na yazılmış bir mektupla Pülümür'e gönderilmiştir. Pülümür Kaymakamı'ndan, zarar gören köylerde oturan ve yardıma en çok ihtiyacı olan 100 ailenin muhtarların tarafsız gözlemiyle tespit edilip birer milyon lira havale edebilmemiz için, adı geçen üyemizle listenin demek genel merkezimize gönderilmesi talep edilmiştir. Bu liste elimize ulaşınca derhal PTT havalesi ile bu para sahiplerine gönderilecektir.

ALİ HAYDAR BAKIR/TUNCELİLİLER DER. BAŞKANI

Neydi o ihtiyarın suçu?

Ey insanoğlu denen, dünyanın en acayip yaratığı! Bu nasıl düzen! Kaçınız bu derginin kapağındaki o yüce insanın bakışları altında ezilmediniz? Cephede sıktığı kurşunlardan daha sert bakışı; hanginizin yüreğini, beynini dağıtmadı? Utancından yüzü kızarmayan var mı içinizde?

Neydi o ihtiyarın suçu? Dünyanın egemenlerine karşı Türk-Kürt kardeşliğini savunarak, taa Şırnak'lardan gelip Çanakkale'de savaşmak mı? Emekçilerin safında olmak mı? Adının Ahmet Erk, ulusunun Kürt olması mı? Yoksa hâlâ 98 yaşına inat, ikinci kurtuluşu da görmek istemesi mi? Aslında yanık ellerinin üzerinden bakışları, asıl kurtuluşu görüyor. "Ben yaşamışım, yaşamamışım önemli değil" düşüncesi kafasında.

Biz devrimciler artık bu olanlara hayır demeliyiz. Halkın içine kök salmaya başlamış emekçi vicdanına kulak kabartmalıyız. Ahmet Erk'lerin ellerinin yüzlerinin yakılmasına karşı çıkmalıyız. Artık yakılmak istenen her emekçiyle birlikte biz de yanmalıyız. Çakılan her kibrit, üstümüze sıkılan her kurşun içimize girmeye başladı.

İçimiz parçalanıyor. Alçaklar! Bugünkü çapulcu-barbar düzeniniz, o elleri su toplamış, yüzünde yanık izleri olan, elbiseleri paramparça olmuş Ahmet Erk'in Kürt olduğu halde Türkler'le omuz omuza çarpıştığı, emek harcadığı mücadeleler üzerine kurulmadı mı? Bu mu sizin vatanperverliğiniz? Bu mu din kardeşliğiniz?

Anamın-babamın Türk olması benim tercihim değildir. Dünya halklarının, emekçilerinin birliğini savunan biri olarak diyorum ki: Artık Ahmet Erk'in torunuyum. O yüce insan Çanakkale'de nasıl emperyalizme göğüs gerdiyse, benim gibi emekçi kardeşliğini savunanlar da emperyalizme ve onun uşaklarının dedemiz Ahmet Erk'lere karşı yürüttükleri kirli oyunlara göğüs gereceğiz.

METİN GÖN / BATTALGAZİ, ANKARA

Bizim Köy'ün Sesi pek yakında Yerköy'de çıkıyor

Köylüler, işçiler, memurlar, gençler, kadınlar, esnaflar, aydınlar, çocuklar ve tüm halkımıza pek yakında Yerköy'de *Bizim Köy'ün Sesi* adlı gazeteyi çıkartacağız. Gerçekleri ve sadece gerçekleri okumak istiyorsanız gazetemizi okuyunuz, okutunuz. Abone olunuz, abone bulunuz. Şimdiye kadar yazamadıklarınızı, konuşamadıklarınızı, haykıramadıklarınızı biz yazacağız, biz konuşacağız, biz haykıracağız sizin adınıza.

Yozgat'ın Yerköy ilçesine bağlı tüm mahalle, semt, köy ve beldelerden; gazetemizde çalışacak muhabirler alınacaktır. Gazeteci olmak ve basın tanıtım kartına sahip olmak isteyenleri; Erhan Palabıyık, Bizim Köy'ün Gazetesi, Yeni Mah. Stadyum Cad. No. 27 Yerköy/Yozgat adresine mektupla başvurmaya davet ediyoruz.

Eleştirilerinizi, yorumlarınızı, sorunlarınızı, isteklerinizi, yazı ve resimlerinizi, mektuplarınızı, her türlü haberlerinizi bekliyoruz.

İKİBİNDEN

2000'e Doğru'yla Dayanışma konserine bekliyoruz

Bu akşam, yani sizin bu yazıyı okuduğunuz 20 Eylül Pazar akşamı Harbiye Açıkhava Tiyatrosu'ndayız. Ahmet Kaya'nın *2000'e Doğru*'yla Dayanışma konserinde. Konserin başlama saati 20.00. Programda Genel Yayın Yönetmenimiz Ferit İlsever'in konuşması ve "*2000'e Doğru*'nun 6 yılı" konulu bir video gösterisi de yer alacak. Dile kolay; dergimiz üç ay sonra altı yılını doldurup yedisine basacak. Pek çok baskı ve zorluğun göğüslendiği bir altı yıl. Dergimizi Türkiye emekçileri yarattı. *2000'e Doğru* bugün kendisini yaratanların hizmetinde önemli bir demokratik ve sosyalist mevzi konumunda.

Davetiyeleri Beyoğlu Dünya, Beyoğlu, Kadıköy Moda sinemalarından Kadıköy Gençlik, Akyüz, Nişantaşı Akademi kitabevlerinden ve Açıkhava Tiyatrosu gişelerinden temin etmek mümkün. Bütün okurlarımızı konsere, *2000'e Doğru*'yla dayanışmaya çağırıyoruz.

* * *

Geçtiğimiz hafta 12 Eylül darbesinin 12. yılıydı. Basında "Darbeciler yargılansın" görüşleri manşetlere çıktı. Demokratik bir talep tabii. *2000'e Doğru*'nun kapağı da öyleydi: "Darbeciler de yargılanır". Tarih de 11 Eylül 1988.

OZAN DADALOĞLU

1956 – ...

Bire on verdin Ozan;
Bir dalında avşar gülleri
Diğerinde Kürt çiçekleri
Boranlar, Ozanlar, Ayşenler
ne şafaklar yetişti ocağından

Ailesi

Geleceğe köprü

Bugün Sovyetler Birliği'nin sosyalizmden geri döndüğünü söylemenin hiçbir önemi yoktur. Solun büyük bölümünün uzun yıllar reddettiği bu gerçeği, bizzat Sovyet yöneticileri iflaslarıyla kanıtladılar. Kruşçev'le başlayan uzun bir geri dönüş sürecinin son noktası, bugün Rusya'nın yönetiminin altı generale teslim edilmesidir. Şimdi temel sorun, solun bu gerçeği 30 yıl önce teşhis eden ve nedenlerini açıklayan Mao'ya bakışıdır. Diğer birçok sol grup gibi Dev-Yol'un da temel sorunu budur. Haydi, 15-20 yıl önce bu çizginin pratikteki sonuçları tam olarak ortaya çıkmamıştı diyelim. Bugün Sovyetler Birliği çöktükten ve onca deneyden sonra Mao sorusuna yanıt vermeden devrimci yolda ilerlemek mümkün değildir.

Demokratik Almanya Devlet Başkanı ve Brejnev'in bir numaralı takipçisi Honecker bu tartışmadan "Mao haklıydı" yanıtıyla çıktı. Birçok solcu ise sosyalizmin birinci dalgasını "reel sosyalizm", "geleneksel sol" diye adlandırıyor ve Mao'yu da Sovyet revizyonistleriyle aynı torbaya koyuyor.

Sol grupların çoğunun 80'li yıllarda tartıştığı Sovyet deneyini Mao, 30 yıl önce analiz etti. Sovyetler Birliği'nin sosyalizmden geri döndüğünü saptadı. Ve ünlü geri dönüş teorisini formüle etti: Kapitalizmden komünizme geçiş uzun bir tarihi dönemi kapsar. Sosyalizmde sınıf mücadelesi, yani iki çizgi, iki sistem arasında mücadele devam eder. Bu dönem boyunca geri dönüş tehlikesi vardır. Tehlikenin kaynağı, parti ve devlet içindeki kapitalist yolculardır. Geri dönüşü önlemenin yolu, emekçilerin iktidarı döne döne fethetmeleridir.

Mao, Sovyet deneyinden çıkardığı derslerle kendi ülkesinde sosyalizmin inşasını derinleştirdi. Dünya işçilerine bu uzun dönem boyunca sadece bir teori değil zengin bir pratik de bıraktı.

Geri dönüş teorisi Mao'nun sosyalizme en büyük katkısıydı. Ama daha önemlisi, Mao, 20. yüzyılın ikinci yarısında sınıf mücadelesinde revizyonizme karşı devrimci hattı temsil etti. Sovyet bürokratları tarafından yere atılan sosyalizm bayrağını kaldırdı. Nitekim son 30 yılın bütün ulusal kurtuluş ve sosyalizm mücadeleleri Mao'nun açtığı kanaldan gelişti. Kruşçev-Brejnev'lerin yolundan başarıya ulaşmış bir tek devrim yoktur.

Dev-Yol gibi bazı akımlar 60-70'li yıllarda revizyonizmle devrimcilik arasındaki bölünmede orta yerde kaldılar. Revizyonizmi, "kötü bir sosyalizm" olarak gördüler. Bu yüzden Sovyetler Birliği'ndeki geri dönüşü açıklayamadılar.

İçlerinde bu mücadeleyi bir Çin-Sovyet kavgası olarak sunanlar da vardı. Oysa yaşanan, iki çizgi mücadelesiydi ve dünyadaki bütün işçi partilerinde sürüyordu. Kaldı ki Çin'de de Kruşçevciler vardı. Zaten Mao'nun teorisinin en büyük pratiği Kültür Devrimi de bunlara karşı yapıldı. 80 öncesi ara akımların temel yanlışı, revizyonizm-devrimcilik saflaşmasına net bir sınıf mücadelesi tanısı koymamış olmalarıdır. Bu yüzden revizyonizme karşı kararlı bir tutum alamadılar, onunla uzlaştılar.

Bugün revizyonizm, saf haliyle kapitalizme dönüştükten sonra artık öyle bir orta yer yoktur. Onun "kötü bir sosyalizm" değil, tam anlamıyla bir burjuva ideolojisi olduğu kanıtlandı. Sadece Sovyet yöneticileri değil, bu ideolojinin bütün ülkelerdeki temsilcileri çöktü, tükendi. Ülkemizde TBKP'nin geldiği nokta, devrimcilerin önünde olumsuz bir ders olarak duruyor. Zeminleri kaybolan ara akımlar ise net bir tercih sorunu ile karşı karşıyadırlar: Ya Haydar Kutlu'ların yolundan kapitalizme atlayacaklar ya da günümüzün Marksizmi Mao'ya sarılacaklar.

Bugün revizyonizm, saf haliyle kapitalizme dönüştükten sonra artık bir orta yer yoktur. Onun "kötü bir sosyalizm" değil, tam anlamıyla bir burjuva ideolojisi olduğu kanıtlandı. Mao kökünden gelen devrimcilerin bugün dünyanın her yerinde sosyalizmde ısrar etmeleri öğreticidir. Bugün sosyalizmi savunmak isteyen Mao'ya sarılmak zorundadır. Mao sadece sosyalizmin birinci dalgasının doruğunu değil, onun 21. yüzyıla uzanan soluğunu da temsil ediyor. Mao devrimciliğini görmeyenlerin varacağı nokta, Troçkizm veya sosyalizmin iflas ettiği yargısıdır.

Mao kökünden gelen devrimcilerin bugün dünyanın her yerinde sosyalizmde ısrar etmeleri öğreticidir. Diğer kökenlerden gelen devrimcilerin de Mao'ya yönelmeleri rastlantı değildir. Bugün sosyalizmi savunmak isteyen, Mao'ya sarılmak zorundadır. Kapitalizme dönmek isteyen ise ona saldırıyla başlıyor. Mao konusu günümüzde sosyalistliğin biricik ölçütü oldu. O, sadece sosyalizmin birinci dalgasının doruğunu değil, onun 21. yüzyıla uzanan soluğunu da temsil ediyor. Sosyalizmin ikinci dalgası buradan uç vermektedir.

Şüphesiz Mao sosyalizmin bütün sorunlarını çözmüş değildir. Fakat onu kavramadan sosyalizm ilerletilemez. Mao'nun çizgisi günümüzde sosyalizmin ulaştığı en yüksek düzeyi temsil ediyor. Dünya işçileri sınıfsız toplum hedefine basamakları tek tek çıkarak ilerleyecek. Mao basamağını atlayarak varılacak daha yüksek bir düzey yoktur. Tersine, ona sımsıkı basarak kapitalizmin saldırısı püskürtülebilir ve sınıf mücadelesi ilerletilebilir.

Dev-Yol'un bugün ortaya attığı soruları diğer devrimci akımlar da 80'den sonra tartıştılar veya hâlâ tartışıyorlar. Örneğin, TİKP'den gelen devrimciler 1980'den sonra benzer bir "Sorular Hareketi"ni yaşadılar. 80'li yılların büyük kısmını kapsayan bu tartışma, Sayın Doğu Perinçek'in *Stalin'den Gorbaçov'a* adlı kitabıyla teorik sonuçlarına ulaştı. Bu kitap sosyalizmin birinci dalgasının özlü bir analizidir. Önümüzdeki dönem sınıf mücadelesinin teorik ipuçlarını vermektedir.

"Geleneksel sol" adı altında doğruyu, yanlışı aynı pakete koyup üstüne çizgi çekenler ise bugün alınması gereken sınıf tavrını karartıyorlar. Bunlar sosyalizmi 1950'lerde bırakmışlardır. Mao devrimciliğini görmeyenlerin varacağı nokta, Troçkizm veya sosyalizmin iflas ettiği yargısıdır. Bu tavrın ne geçmişte devrimci bir yan bulması ne de gelecekte devrimciliğe uzanması mümkündür.

İÇ TARTIŞMA TUTANAKLARINDAN

Devrimci Yol nereye?

Devrimci Yol her şeyi tartışıyor. Kapitalizm haklı mı, komünizm ütopya mı, tartışmada ortaya atılan sorulardan ikisi. İdeolojik sorunlar çözülmeden etkili siyasi faaliyetin olanaksız olduğu belirtiliyor. Sunuş metni, Devrimci Yol tabanından da yoğun eleştiriler aldı. Metnin moral bozucu olduğu, örgütsüzlüğü savunduğu söyleniyor. Tartışmanın ilk turu bitti. Sonuç: "Henüz ortak yanıtlar veren değil, ortak sorular soran bir hareket haline geldik." Tartışmanın ikinci turu dışa açık yapılacak.

Devrimci Yol (Dev-Yol) tartışıyor. Tartışmayı, son infaz yasası ile hapisten çıkan **Oğuzhan Müftüoğlu** ve arkadaşları başlattı. "Bir Tartışma Platformu İçin: Ön Notlar ya da Satırbaşları" adlı metin Devrimci Yol çevrelerine sunuldu.

HANGİ SORULAR TARTIŞILACAK?

Metinde; son yıllarda yaşanan çarpıcı gelişmelerin, 1917 Ekim Devrimi'yle başlayan bütün bir tarihsel dönemi fiilen sona erdirdiği söyleniyor. Bütün dünyada "ideolojik bir deprem" yaşanıyor ve "eski kavramların sahip oldukları varsayılan tüm açıklayıcılık güç ve anlamları" yavaş yavaş siliniyor.

Şu tespit yapılıyor: "Bu ideolojik tahribatın etkisi belirli oranda kırılmadan ciddi bir devrimci siyasi gelişmenin sağlanamayacağı da o kadar kesindir. Bu ise ideolojik-teorik sorunların herhangi bir devrimci siyasi gelişme açısından yeniden bir ön (anahtar) mesele haline gelmesi demektir."

Söz edilen ideolojik sorunlara bazı örnekler veriliyor ve şu sorular ortaya atılıyor: "Merkezi plan düşüncesinin piyasa ekonomisi karşısında geçersiz kaldığı kanıtlanmış mıdır? Sosyalist ülkelerdeki insanlar neden Batı toplumlarına has yaşam biçimini tercih etmişlerdir? Sosyalist ülkelerdeki üretim ve teknoloji neden kapitalist toplumlara göre geri kalmıştır? Komünizmin tümüyle iflas ettiği, gerçekleşmesi imkânsız bir ütopya olduğu kanıtlanmış mıdır? İflas eden sadece bürokratik sosyalizm anlayışları mıdır, yoksa Leninist (hatta Marksist) teori midir?" "Kapitalizm acaba haklı mı?" sorusuna da insanların önünü açacak bir yanıtın

OĞUZHAN MÜFTÜOĞLU

"Geleneksel sol anlayış iflas etti"

"Ben Devrimci Yol adına değil, Devrimci Yol'un bir bireyi olarak konuşuyorum" diye başladı sözlerine **Oğuzhan Müftüoğlu**. **Müftüoğlu** 47 yaşında. Yaklaşık 25 yıldır sosyalist hareket içinde. Bunun 14 yılı Mamak, Selimiye ve Ceyhan cezaevlerinde geçti. Devrimci Yol içinde başlayan "tartışma"ya ilişkin sorular sorduk **Müftüoğlu**'na. Bu tartışmalar hangi ideolojik temele dayanıyor? Teorik sorular ve sorunlar neden tabanın önüne yığılıyor da önderlik tarafından çözülmüyor? "Ortak yanıtlar" bulamayan ama "ortak sorular" soran bir "hareket" olabilir mi? "Yanlış sorular" insanları yanlış yerlere götürmez mi? Devrimci Yol kendi pratiğinin bilgisini teorileştirse daha materyalist bir tutum olmaz mıydı? Bu geleneğin ideolojik ve örgütsel olarak dağılmasının nedeni neydi? Devrimci Yol, bunca yıl sonra **Mao**'nun devrimci teoriye katkıları konusunda ne düşünüyordu?

Müftüoğlu, sorularımızın bir kısmını yanıtladı. Bir kısmının yanıtlarının tartışma metinleri içinde olduğunu belirtmekle yetindi. **Müftüoğlu** ile Ankara temsilcimiz **Hikmet Çiçek** konuştu.

-Bir devrimci örgütün bilanço, muhasebe ihtiyacı olduğu zaman, önderlik ortaya bir tez atar, geçmişinin bir bilançosunu çıkartır ve geleceğe yönelik bir program, eylem çizgisi, örgütsel çözüm önerir. Siz böyle yapmadınız. İnsanların önüne, Devrimci Yol tabanının önüne teorik sorular ve sorunlar koydunuz. Tabanın bunların altında kalma tehlikesi yok mu? Teorik sorunların önderlik tarafından çözülmesi gerekmiyor mu?

-Şimdi önce Devrimci Yol'da sizin anladığınız anlamda, klasik anlamda bir önderlik müessesesinin olmadığını ifade etmek gerekiyor. Devrimci Yol'un öyle bir örgütlenmesi ve o çerçeve içersinde bir yönetici kadrosu, önderlik kadrosu bulunmamaktadır. DY, geçmişte Türkiye tarihinin önemli bir döneminde, belli bir rol oynamış olan siyasi bir hareket. 80 sonrasındaki gelişim süreci içersinde bu hareketin nasıl bir seyir izlediği aşağı yukarı biliniyor. Belli bir merkezi önderliği ve örgütlü yapısı ortadan kalkmış durumda. Bugün gelinen noktada bu geçerlidir. Ben, bu bakımdan böylesi bir hareketin, klasik anlamdaki bir önderlik mekanizmasının içersinde yer alan bir insan değilim. Sıradan Devrimci Yolcular'dan hiçbir farkım yok. Bu bakımdan soruyu yanıtlamadan önce sorunun bu yönünü öncelikle belirtmek gereğini duydum.

SOVYET DENEYİNİN DERSLERİ

-Geleneksel sol dediğiniz zaman neyi kastediyorsunuz?

-Yöneten yönetilen ayrımının, siyasetle uğraşan uğraşmayan ayrımının geçerli olduğu bir toplumda proletarya da, devrimciler de aşağı yukarı bu çağın gereklerine uygun bir biçimde yönetici kadrolara sahip olurlar, o şekilde örgütlenirler. Yöneticilerin belli fonksiyonları vardır. Leninist örgüt anlayışı da bunu

80 öncesinin en kitlesel devrimci gruplarından biri olan Devrimci Yol, 1975'lerde gençlik hareketi içindeki gelişmelerde şekillendi. İstanbul Yüksek Öğrenim Kültür Derneği ve Ankara Yüksek Öğrenim Derneği çevresinde toplanan gençler arasında Sovyetler Birliği üzerine ayrılıklar çıkmıştı. Bir kesimi Sovyetler'in sosyalemperyalist olduğunu, diğer kesimi de altyapının sosyalist olduğunu, iktidarda revizyonistlerin bulunduğunu ileri sürüyordu. Ayrılık derinleşti ve 1976 ortalarında kopuş yaşandı. Sovyetler'i sosyalemperyalist görmeyen ve Mahir Çayan'ın görüşlerini savunanlar *Devrimci Gençlik* dergisini çıkardılar. Aynı çevre Mayıs 1977'de *Devrimci Yol* dergisini çıkardı ve bu adla anılmaya başladı.

bulunmasının zorunlu olduğu söyleniyor.

Dünya çapında yaşanmış bütün sosyalizm deneylerinin incelenmesi, sosyalizmin teorik temellerinin yeniden ele alınması, Marksist-Leninist teorinin 20. yüzyıla yönelik öngörülerinin (devlet, emperyalizm, ulusal sorun, demokratik halk devrimi, enternasyonalizm) değerlendirilmesi, Türkiye kapitalizminin gelişme dinamiklerinin araştırılması, ülkedeki solun ve özel olarak Devrimci Yol'un ideolojik politik hattının yeniden tanımlanması da tartışmanın gündemi içinde yer alıyor.

"MERKEZİ YAPI DAĞILDI"

Metin, 12 Eylül sonrası Devrimci Yol hareketini ise şöyle değerlendiriyor: "Merkezi yapısı dağılmış ve bütünsel bir siyasi etkinlik sürdürememiştir. Bu potansiyel bugün geçilen sürecin bütün olumsuz, dağıtıcı, bozucu etkilerini üzerinde taşımaktadır. Pek çok insan çoğu kez yürütülen işlerin bir uzantısı olarak düzeniçi yasal bir parti içinde yer alma yolunu seç-

zaman içinde aşılması gereken bir objektif gerçeklik olarak kabul eder.

Ama çoğunlukla bu çıkış noktasından sonra bir yabancılaşma yaşanmıştır. Marksist partiler, Leninist partiler bütün bu süreç boyunca toplumu yöneten partiler olarak algılanmıştır. Yönetim kademeleri, bu partileri yöneten önderlikier olarak işlev görmüştür. Bu uzun bir tarihsel süreç boyunca kurumlaşmıştır. Bu bürokratik parti anlayışlarının, bürokratik önderlik anlayışlarının da kaynağını oluşturmuştur.

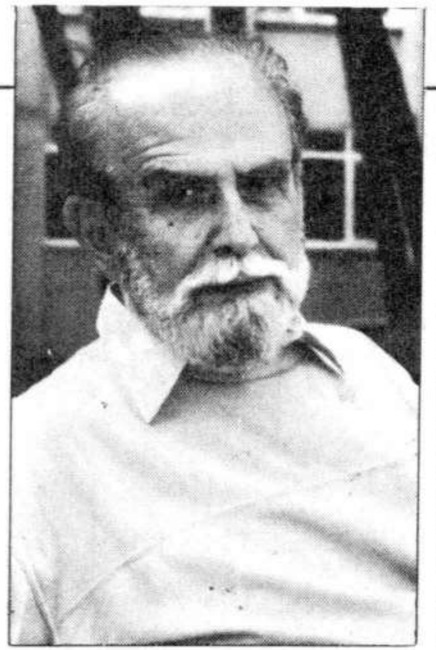
Engels'te, **Marks**'ta, hatta **Lenin**'de sosyalist geçiş süreci gerçekte yaşanandan çok daha kısa bir dönem olarak ele alınmıştı. Bu bakımdan böylesi bir kurumlaşmayı dikkate almayan bir durum söz konusudur. Oysa sınıfsız topluma geçiş denilen süreç onların öngördüğü kadar kısa sürmediği için, nesiller boyu devam eden bir süreç olduğu için, çok kısa bir süre için öngörülmüş olan modeller, kalıcı siyasal sistemler olarak kurumlaşmıştır. Hem partiyle toplum arasındaki ilişkiler, hem partiiçi yönetim, partiiçi demokrasi meseleleri bakımından.

Geleneksel sol anlayış dediğim budur. Kaynağında **Marks**'ın, **Lenin**'in ifade ettiği anlayışlar değil, bu anlayışların mutlaklaşması, kurumlaşması vardır. Sovyetler Birliği'nde en çarpıcı örneğini görüyoruz. Bir profesyonel siyasetçi kademesinin toplumu yönettiği, toplum hakkında, toplumun en can alıcı sorunları hakkında kararlar verdiği, partinin üye kitlesinin ve toplumun en geniş kesimlerinin siyaset süreçlerinden, karar verme süreçlerinden uzak tutulduğu bir model.

Sosyalist demokrasi anlayışı, burjuva demokrasi anlayışını aşmak zorunda. Daha gerçek, geniş kitlelerin yönetime daha çok katıldığı bir demokrasi anlayışı geliştirmek zorunda. Kuşkusuz siyasetin, yöneten-yönetilen ayrımının ortadan kalktığı bir düzlemde ancak en özgür, en demokrátik ortam sağlanabilir. Ama bu doğrultuda gelişen bir sosyalist geçiş süreci içersinde de demokrasi an- →

MİHRİ BELLİ

"Fikri Sönmez'lerin ruhunu yaşatalım!"

Türkiye sosyalist hareketinin önderlerinden **Mihri Belli**, Devrimci Yol'un tartışma metinlerini değerlendirdi.

"Bir Tartışma Platformu İçin Ön Notlar ya da Satır Başları" başlıklı çağrı niteliğindeki yazı daha çok DY'liler etrafında bir tartışma sürecinin başlatılmasını öneriyor. Güdülen amaç, "örgütsüzlüğü ve dağınık durumda olan DY potansiyelini hareketlendirmek".

İlk bakışta olumlu bir girişim gibi görünüyor. Gerçekten eski DY tabanında yerini almış olan çok kimse örgütün bu hallere düşürülerek sahneden silinmiş olması karşısında derin üzüntü içindedir. Hatta isyan duyguları taşır.

Ancak burada önemli olan, bu girişimde bulunanların kişiliğidir. Yazının içeriğinden bunların eski DY yöneticilerinden bazıları tarafından kaleme alındığı anlaşılıyor. 1970'lerin en geniş tabanı olan devrimci örgütünü faşist darbe gelince şaşılacak bir hız ve beceri ile dağıtanlar, şimdi "DY'nin insan potansiyelini hareketlendirme"ye kalkışıyorlar.

"Eski Devrimci Yol" diyorum. Çünkü yenisi yoktur. Ve bu yok oluşta sorumluluk, en içten duygularla Devrimci Yol saflarına katılmış olanlar, örgüt tabanındaki her özveriye hazır insanlar değildir.

"Kötü asker yoktur; kötü subay vardır" sözünü doğrulayan bir örnektir serüveni.

Evet, bu girişimlerin arkasında olanlar 12 Eylül'ün zor günlerinde sınav verememiş olanlardır. Önerdikleri de "Acaba kapitalizm haklı mı?" ya da "Sosyalizm bir ütopya mı?" gibisinden şeylerin tartışılmasıdır. Bir zamanlar **Mahir**'i bayrak edinenler, "Tek yol devrim" diyenler şimdi oturup kendi aralarında bunları tartışacaklar. Bu denli küçülmüşlerdir. Bu tartışma sürecini başlatanların asıl amacı "DY'nin insan potansiyelini hareketlendirmek" falan değil, bu örgütten sağlam olarak, dinamik olarak ne kaldıysa onun gözüne ölü toprağı sermek, tüy dikmektir.

DY safında yer almış olan devrimcilerin geçmişteki mücadelesi hepimizin, bütün Türkiye solunun devrimci geleneğinin bir parçasıdır. **Fikri Sönmez**'lerin özveri ve kahramanlığı, öteki devrim şehitlerininki gibi hepimiz için esin kaynağıdır.

Onların temsil ettiği devrimci ruhu diri tutmak hepimizin görevidir.

---

miştir." Devrimci Yol anlayışını aynen koruma veya yeniden üretme adına yapılabilenlerin de bir cazibe merkezi oluşturamadığı belirtiliyor.

Bütün bu tespitlerin ışığında mevcut bunalımı aşmanın ve bir siyasal oluşuma yönelebilmenin yolu olarak "belirli bir sürece yayılmış, ciddi, demokratik, özgür bir tartışma süreci" öneriliyor. Bu öneriye kuşkuyla yaklaşanlara ise şu yanıt veriliyor: "Böyle bir çıkış yolu aranmadan, bugünkü

---

layışının, bana göre burjuva demokrasi anlayışından çok daha etkin mekanizmalara sahip olması gerekir. Bu parti ve toplum arasındaki ilişki açısından böyle. Parti içinde de, siyasetlerin, teorinin üretilmesi konusunda da, parti önderliğinin kuşkusuz başlangıçta önemli bir rol oynayacak olan fonksiyonları giderek azalmak, ortadan kalkmak zorundadır.

Parti bütün bir toplumun siyasete, yönetime katılması anlayışının bir okulu olmalıdır. Kitlelerin bunu öğrendiği bir okul olmalıdır. Oysa, Sovyetler'de gözlediğimiz, bütün toplumun siyasetten uzaklaştığı bir süreçtir. Toplumun çok geniş kesimleri ne plan sorunuyla ne dünya savaşı sorunuyla, ne ABD ile ilişkilerle, ne Angola meselesiyle, ne Afganistan meselesi ile herhangi bir şekilde ilgilenmez duruma sürüklenmiştir. Bu olumsuz durum; partinin, dışındaki kesimlere yöneticileri ve uygulanacak politikaları belirlemede herhangi bir rol tanımayan anlayışının ürünüdür. Bence Sovyetler Birliği'nde çöken anlayış budur. Geleneksel sol anlayış dediğim de budur. Burjuva demokratik anlayışın bile gerisinde kalan böylesi bir anlayışın devrini tamamladığı kanısındayım. Bence bir dönemi sona eren sosyalizmin, geçmişte yaşadığımız sosyalizm süreçlerinin en belirgin özelliği bu olmuştur. İflas eden de budur. Kuşkusuz iflasın uygulanan ekonomik modellere, ekonomik sorunların çözüm biçimlerine ait olan çok önemli yanları da vardır. Sosyalizmin, sosyalist ekonomi anlayışlarının tıkandığı, iflas ettiği yanlar da vardır ve onların üzerinde de en az bu kadar ciddiyetle, önemle durulması gerekir. Geleneksel sol anlayıştan kastım kısaca bu.

"MAO İDEALİZME KAYDI"

*-Bu sorunlara sizden önce yanıt arayanlar var. Sosyalizmin uzun bir tarihsel dönemi kapsayacağı, bu dönemde sınıf mücadelesinin süreceği, parti içinde de iki çizgi mücadelesinin süreceği konusunda **Mao**'nun fikirleri ve devrimci yanıtları oldu. Yani bu sizin dediğiniz bir tarihsel dönem ile yeni bir sosyalizm dalgasının arasında **Mao** bir köprü, bir dönemin son lideri, ikinci bir dönemin de öncüsü...*

-Tabii, bu değerlendirmeye katılmıyorum. Benim için de biraz tersi geçerli. Çin-Sovyet kutuplaşması vesilesiyle geçiş süreci üzerine yürütülen tartışmalarda bence biz daha pozitif bir noktadaydık. Bunun ifade edilmesi şimdi çok gerekmiyor. Sorduğunuz için değinmiş oldum sadece. Ancak bunun bugün yeterli olduğu kanısında değilim. Kuşkusuz tartışmalarda **Mao**'nun görüşlerinin de pek çok dikkate değer katkıları vardır. Bunların reddedilmesi gerekmiyor. Ama genel olarak geçiş süreci konusundaki polemiklerinde, özellikle 65'ler sonrasında ortaya koyduğu tezlerindeki görüşlerinin bir kısmında, özellikle iki çizgi mücadelesine ilişkin görüşlerinde yer yer idealizme kayan mekanik görüşler olduğuna inanıyorum. Bunlara katılmıyorum.

"İYİ Kİ ÖNDERLİK YOK"

-Tartışmada ortaya atılan sorulara önderlik neden verebildiği ölçüde bir yanıt vermedi ve tartışmayı yönlendirmedi?

-Bizim geleneksel sol siyasal anlayışlardan kısmen farklı bir yol izlediğimiz doğrudur. Yani, bugün biraz da merkezi bir siyasal önderlik pozisyonunda olmamamızın da yardımıyla izlediğimiz bu yol, geleneksel siyasal anlayışa taban tabana zıttır. İyi ki de öyle olmaktadır. Çünkü, dünyada bu denli büyük gelişmeler söz konusu olurken, bütün bunlar hakkında insanların ortaklaşa düşünüp tartışmaları, yeni fikirlerin oluşumuna

ANKARA'DA GÖRÜLEN DEVRİMCİ YOL DAVASI (1988). ***Devrimci Yol*** **dergisinin çıkışından hemen önce yayımlanan Bildirge'de; ülkenin bütün alanlarda emperyalizme tam bağımlılık içinde olduğu, demokratik bir devrim sürecinin 1900'lerden başlayarak burjuvazinin önderliğinde evrimci bir rota izleyerek geliştiği ve ülkenin uzun bir zamandan beri yerli tekelci burjuvazi, toprak ağaları ve tefeci bezirgânlardan oluşan bir gerici ittifak tarafından yönetildiği görüşleri savunuluyordu.**

dünya koşullarında pek fazla bir yerlere götürmeyecek, geçmişe basit (ve daha geri düzeydeki) bir öykünme olmaktan öteye gidemeyecek dar ufuklu, dar pratikçi, dar kapıcı yollara başvurmak, doğru bir tutum olmayacaktır." Çünkü metne göre, "ortada duran teorik sorunlar kolektif bir tartışma süreci içinde hiç değilse bir ölçüde aşılmadan, siyasal mücadele ve örgütlenme alanında ciddi ilerlemeler kaydedilemeyecektir". Sosyalizm mücadelesinin bugünkü sorunları üzerine oturmayan bir yasal parti tartışması ise tümüyle anlamsızdır.

"Böylesine zor bir görevi başarabilecek olgunluk ve kararlılık eskiden olduğu gibi ancak bizim zeminimizde vardır" deniyor ve "tartışma" başlatılıyor.

SUNUŞ METNİNE TEPKİLER: "VASİYETNAME GİBİ"

Sunuş metninin Devrimci Yol içindeki bazı çevrelerce tepkiyle karşılandığı anlaşılıyor. Örneğin, "Metin taslağı üzerine bir eleştiri" başlıklı bir değerlendirmede, "Yazıda öylesi bir hava verilmektedir ki, sanki bu çalışma bizi dışardan gözleyen biri-birileri tarafından kaleme alınmıştır" deniyor. Aktif olan kesimlerle diğerleri arasında eşitleme yapılmasına karşı çıkılarak, "Diğerleriyle eşitlenerek kendini yok etme yoluna mı gidilmeye çalışılıyor, amaç var olanları yok saymak mı;

---

geniş insan topluluklarının katılmaya çağrılması, bunlar üzerinde düşünme ve karşılıklı etkileşim yollarının aranması, geniş, demokratik, özgür bir tartışma sürecinin yaşanması bence tam da bizim savunduğumuz ve geleneksel siyasal anlayışlara ters düşen anlayışın ifadesi olmaktadır. Bu bakımdan böylesi bir tartışma sürecinin çok olumlu olduğu kanısındayım. Tabii, şu saptamanıza da katılıyorum: Bu sorunlar bütün Türkiye solunun, bütün Türkiye emekçilerinin, sadece emekçilerinin de değil, siyasetle ilgilenen bütün düşünen insanların sorunlarıdır. Dünyadaki bütün insanların sorunlarıdır. Bu bakımdan elbette bu tartışmaların bütün solun katıldığı özgür, açık platformlarda yürütülmesinin çok daha yararlı ve verimli olacağını düşünüyorum. Buna inanıyorum. Böyle bir başlangıç bence giderek hepimizin, herkesin, tüm solun katılacağı ve verimli olacağını düşündüğüm ve inandığım bir tartışma sürecini yaratacaktır.

"BU TARTIŞMA PRATİĞİN EN ÖNEMLİ SORUNU"

-Tartışmanın kapsamını bu kadar geniş tutmanın gereği var mı? Devrimci bir örgüt önündeki pratik sorunları çözmek için soru sorar ve onun yanıtını arar. Ortaya atılan o kadar çok sorun var ki; devrimci bir biçimde toplumsal pratiğe müdahale edecek insanın bunlara yanıtına herhalde bir faninin ömrü yetmez...

-Yetmesi de gerekmiyor. Biz tartışmaya başlarken bu soruların hepsine en doğru, en nihai yanıtları bulacağız diye bir önyargıyla ya da beklentiyle hareket edemeyiz. Ama bence pratiğin sorunları, hatta en önemli sorunları bunlardır. Dünya çapındaki gelişmeler, sosyalizmin içinde bulunduğu durum, sosyalist hareketlerin içinde bulunduğu durum, Sovyetler'in yıkılması ve bunun tek yanlı bir şekilde anlatılması kitlelerde olumsuz bir kanaati pekiştirmekte, toplumsal yargı haline dönüştürmektedir. Emekçilerin bile serbest piyasanın mutlak olduğuna inandığı bir düzende pratiği geliştirmek de mümkün değil. O bakımdan bence pratikte sorun, bu ideolojik tıkanma noktasını aşabilmektir. Bu da konuların kitlelerin önünde, devrimci bir tarzla açık, özgür bir şekilde tartışılmasından geçer. Geçmiş sosyalizm süreçlerinin artık geride kalması gereken hatalı yönlerinin üzerinde yoğunlaşan bir tartışma süreci yaşanmaksızın, onlar devrimci bir tarzla eleştirilmeksizin insanların sosyalizme yeniden çekici bir gözle bakması mümkün olmayacaktır.

Bu tartışmalar bir başlangıçtır. Fikri yenilenmenin bir başlangıcıdır. Ben bunu bütün solun yaşaması gerektiği inancındayım. Çünkü sol bunu yaşayamazsa marjinal konumunda kalmaya devam edecektir.

"FİKRİ TEMEL VAR"

-Bu tartışma sonunda emekçi halkla birleşen devrimci bir pratik çıkacak mı? Yoksa Devrimci Yol geleneğinin tümüyle atomize olması gibi bir tehlike mi var?

-Ben ona inanmıyorum. Az önce söylediğim gibi, iflas eden geçmiş geleneksel sol anlayıştan yeni yükselecek sol anlayışa geçişin dinamiğini, düşünce temelini oluşturan şey Devrimci Yol'da vardır. O fikri temel Devrimci Yol'da vardır. 10 yılı aşkın bir süredir Devrimci Yol adına pratik, siyasi, örgütsel düzeylerde çok fazla bir şey yapılmamış olmasına rağmen bugün Türkiye solunun en geniş çevresini eğer bu hareket oluşturuyorsa, herkes bunu kabul ediyorsa, bence bunun nedeni var olan sağlıklı temelde yatar. Ben buna inanıyorum. ■

İŞÇİ PARTİSİ GENEL BAŞKANI DOĞU PERİNÇEK

"Önderlik teorik çözüm getirmeli"

İşçi Partisi Genel Başkanı **Doğu Perinçek**, Devrimci Yol'un tartışma metinleri üzerine *2000'e Doğru*'nun sorularını yanıtladı.

-Devrimci Yol'daki tartışmayı nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu tartışma verimli ve devrimci çözümler üretir mi?

-Devrimci çözümlere ulaşabilmek için, her şeyden önce devrimci bir yöneliş gerekli. Bu tartışmada bir önderlik bunalımı var. İdeoloji dağılmış, teori ve programın bile dağıldığı belirtiliyor. İdeolojisiz ve teorisiz başlayan bir tartışmadan ideoloji ve teoriyle çıkılamaz. Tartışmaya sunulan bir ideolojik çizgi, bir teorik temel, bir program, örgütsel bir çözüm yok. Bunların hepsi tartışma sırasında keşfedilecek. Buna imkân yok. İdeolojisi, programı ve teorisi olmayan tartışamaz bile. Kaptansız, rotasız, pusulasız denize açılmaya benziyor. Ayrıca ortada bir çözüm olmalı ki, tartışılabilsin. **Marks**, **Lenin** ve **Mao**, bilimsel sosyalist teoriyi tabana sorular yönelterek mi inşa ettiler? Taban, sunulan teorik çözümleri tartışır, eleştirir, derinleşmesine olanak sağlar. Ancak tabanın kendisi teori üretmez. İşçi sınıfı ne yazık ki hâlâ öncüye muhtaç olduğu bir çağdadır.

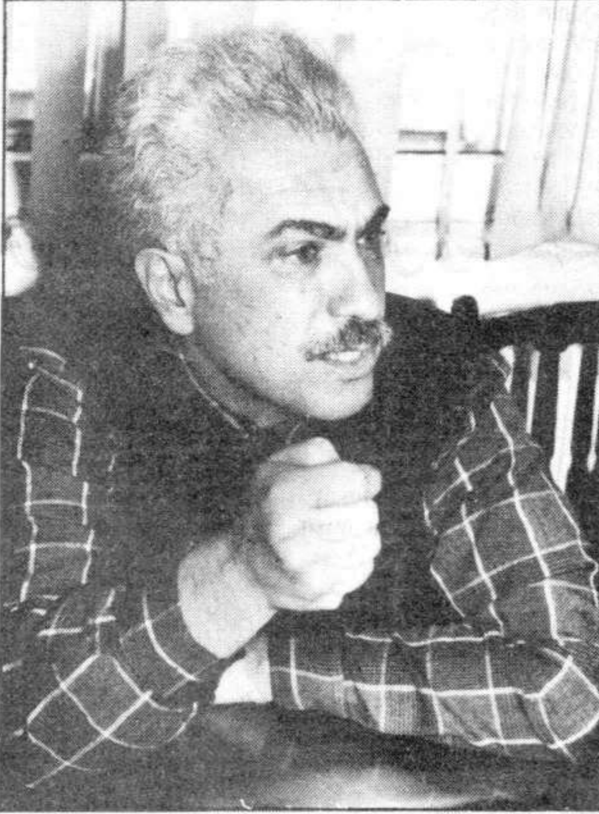
-Bir yenilik arayışı ve sosyalizmin sorunlarını çözme iradesi yok mu?

-Yenilik arayışı ancak belli bir ideolojik konumdan olur. Rota yoksa Amerika keşfedilemez. "İdeolojimiz dağıldı" diyorlar, o zaman yeniliği bulamazlar. "Yenilik" diye liberal burjuvazinin önlerine koyduğu görüşlere ulaşırlar.

Arkadaşlar, bir teori arayışına çıkmış, onu bulacaklar. Şu anda görme duygusundan bile yoksundur o "Satırbaşları" belgesindeki konum. Karanlıktadır ve insanları o soru yığınıyla karanlığa itiyor. Teorisi ve çözümü olmayanlar, soru bile soramazlar. Çünkü sorular da bir açıdan konur ortaya. Neyi arıyoruz? Bir emekçi cumhuriyetini mi, yoksa "uygarlaştırılmış" bir kapitalizmi mi? Bu sorunun bile tartışılması isteniyor. Devrimci bir irade yok. O zaman yenilik de bulunamaz. "Satırbaşları" belgesinin ağzında bir bakla var. Sağlam bir ideolojik konum, devrimci bir irade ve işçi sınıfı pratiği olmadığı zaman, bu "yenilik" sözcüğü beni kuşkulandırıyor. **Haydar Kutlu**'lar ve bizim **Oral Çalışlar** ve **Halil Berktay**'lar da "yenilik" diye başlayıp **Gorbaçov** ve **Yeltsin**'leri keşfettiler.

-Peki, sosyalizmin sorunları yok mu?

-İdeolojik dağılmanın kıyısındaki sorunlar ile emekçi halkın devrimci pratiğine önderlik sorunlarını birbirine karıştırmamak gerekir. İki karşıt konumun sorunlarıdır bunlar. Yenileşme, sınıf mücadelesinde karşılaştığımız sorunların çözümünden çıkacak. Ancak bu çözüm için gene sosyalizmin birikimine ihtiyacımız var. Sosyalizmin birinci dalgasının teorik doruğu, **Mao**'nun proletarya iktidarında sınıf mücadelesi teorisidir. Birinci dönem ile sosyalizmin ikinci atılımı arasındaki köprü

yoksa her şeye sıfırdan mı başlanacak mesajı verilmeye çalışılıyor" diye soruluyor.

Taslakta devrimi hedefleme iddia ve inancının bulunmadığını vurgulayan eleştiri yazısı, "arkadaşların bir moral çöküntüsüne itildiğini" belirtiyor. Metnin, "mücadele etmeyen insan çoğunluğuna göre belirlendiğini" söylüyor ve "Bu yazıyı bir ölünün vasiyetnamesi gibi okuyorum" diyor.

"ACİL İHTİYAÇ: BİR PERSPEKTİF"

Yazarı cezaevinde olan "Tartışma Süreci Üzerine Birkaç Söz" adlı metinde de tartışmayı yönlendirenlere uyarılar göze çarpıyor. Dünya devrimci hareketinin bu sorunların çözümü için on yıllarca çaba harcamak zorunda kalacağı belirtiliyor ve bugünkü acil ihtiyacın "sorunlar karşısında bir pozisyon almak, bir perspektif ve genel bir çerçeve sunmak" olduğu tespit ediliyor. "Bizler bir noktada tercihini yapmış insanlarız" vurgusu yapılıyor. Kuruçeşme tartışmaları kastedilerek, "amaç haline gelen ama sonucu sıfır olan tartışma süreçleri bizim için uyarıcı olmalıdır" deniyor.

Yazı, sorunlara kısa sürede yanıt bulunabileceği hayaline yol açacak bir düşünce tarzını doğru bulmuyor. "Sınıflar mücadelesinde fiili aktif bir taraf olunmadan yapılan tartışmaların anlamsızlaştığını" tespit ediyor. 20. yüzyıldaki sosyalist devrimlerin insanlığın geleceğindeki etkisinin tartışılmaz olduğunu vurgulayan metin, sosyalizmin alternatifinin ulusların birbirini boğazlaması ve dünyanın dörtte üçünün açlığı olduğunu belirtiyor.

"BÖYLE BİR TARTIŞMADAN DEVRİMCİ ÖRGÜT ÇIKMAZ"

Tartışma tutanaklarında, sunulan platforma ve önerilen yola şöyle bir itiraz da göze çarpıyor:

"Bugün Türkiye'de ve dünyada ne değişti de böyle şeyler söyleniyor, tartışılıyor? Emperyalizmin baskısı sona mı erdi, faşizm ortadan mı kalktı? Dünyada hiçbir örgüt böyle demokratik bir tartışma ile böyle şeyler yapmaya kalkmadı. Bu şekilde devrimci bir örgüt falan da kurulamayacaktır."

İKİ KİTAP

Melih Pekdemir'in yazdığı *Anne Bak Kral Çıplak* ve **Çetin Uygur**'un derlediği *Dinazorların krizi / Değişim ve Sendikalar* da tartışma sürecine sunulan metinler olarak görülüyor.

"GEVEZELİKTEN ZİYADE PRATİĞE DAVET"

Tartışma metnine "hasbelkader" ulaştıklarını söyleyen bir grup da kaleme aldığı yazıda, önce Devrimci Yol içinde bir kesimi, "kendini kollama eğiliminin teorilerini sürekli üretmekle, gerçekten pratikte koşturanları ise yer yer anarşistlikle ve acelecilikle suçlamakla, diğer yandan ise tam da bu bozguncu konumlarına denk düşen

Mao'dur. Bu kavranmadan hiçbir teorik yenileşme olmaz.

-Tartışmanın çerçeve ve yöntemi konusunda ne diyorsunuz?

-"İlk Turun Değerlendirmesi"nde, "Ortak yanıtlarımız yok, yalnız ortak sorularımız var" deniyor. Kapitalizm mi üstün, sosyalizm mi, Marksizm-Leninizm acaba geçerli mi gibi soruları bile tartışmaya sunuyorlar. O zaman bu tartışmaya **Turgut Özal** ve **Süleyman Demirel** bile katılabilir. En çok da onların sosyalistlere önerdiği bir tartışmadır bu. Kanımca çerçeve net olmalı. Sosyalizm amacı, sınıfla birleşme ve öncü parti ihtiyacını paylaşan bilimsel sosyalistleri kucaklamalı. Sosyalist sol yeniden saflaşıyor. Eski bölünmenin zemini kalktı. Artık bir tek sosyalizm var. Revizyonizm, açık kapitalizme dönüştü. Eski örgütler sosyalist ve kapitalist kanatlara bölünüyor. O nedenle ayrım çizgisi, artık eski grupları ayıran çizgi değil. Bütün grupların sosyalistleri bir safta buluşuyor. Kapitalizme katılanlar ise karşı safa katılıyor. O zaman sorunlar, hepimizin, sosyalistlerin sorunları. İleride birleşecek olanlar, tartışmayı niçin birbirlerinden kopuk olarak yapsınlar? Çıkış, her grubun kendi içine kapanmasında değil, örgütlü, birleşik çabada bulunabilir.

-Devrimci Yol'daki tartışma ile örgüt sorunu arasındaki ilişki nedir?

-"Satırbaşları" belgesinde, "uzun sürecek bu tartışma" deniyor. Örgütsel çözümlerden de kaçınılıyor. Bu tavır, niyet ne olursa olsun tasfiyeciliğe götürür. Peki, işçi sınıfı ve emekçiler bu "uzun sürecek" tartışmanın sonunu mu bekleyecekler? Bu itirazı Devrimci Yol saflarındaki devrimciler de yapıyor. Tartışma ancak işçi sınıfı pratiği içinde yapılırsa, teori üretir. Çünkü doğrunun denektaşı, sınıf mücadelesidir. Öte yandan amaç partileşme olmalı.

-Devrimci Yol niçin böyle bir noktaya geldi?

- Belgeler, ideolojik ve örgütsel açıdan dağıldık diyor. Ayrıca sık sık moral bozukluğundan söz ediliyor. Buraya niçin gelindi, bence anlamlı soru. Devrimci Yol antirevizyonist kamptaydı. Kitlesellik ve girişimcilik gibi olumlu özellikleri, bu antirevizyonist tavırdan geliyordu. Ama bu antirevizyonizm, orta yolcu idi, Devrimci Yol hep ortalamaya bakarak kendine yol çizdi. 1980'lerin sonuna doğru, orta yolculuk hem uluslararası hem de ulusal zeminde çöktü. Bunu Devrimci Yol'un belgeleri de itiraf ediyor. "Sovyetler Birliği'nin dağılması solu hazırlıksız yakaladı" diyorlar. Solun tümünü değil, orta yolcuları hazırlıksız yakaladı. Çünkü onlar, revizyonizmin kapitalizm olduğunu kavramamışlardı, revizyonizmi sosyalizmin bir türü olarak görüyorlardı. Çökünce bir kanatları kırılmış gibi hissettiler. Moral bozukluğu ve dağılma duygusu da buradan geliyor. Oysa, 1960'lardaki Marksizm-revizyonizm saflaşmasında açık tavır alanlar, hazırlıksız yakalanmadı. Bu saflaşma ÇKP-SBKP çatışması değildir. Her parti ve her ülke kendi içinde de Marksizm ve revizyonizm arasındaki çelişmeyi yaşadı. Çin'in de **Kruşçev**'leri vardı. Öte yandan SBKP'nin de devrimcileri var, bunu yakında daha iyi göreceğiz. Devrimci kökler yok olmaz.

-Öneri ve çözümleriniz nelerdir?

-Tartışmaya sağlam bir ideolojik konumdan girmek gerekir. Bütün dünya tarihinin kanıtladığı, Bilimsel Sosyalizmin çağımızın biricik yenileştirici ideolojisi olduğu; sınıf mücadelesi, devrim, proleter enternasyonalizmi, proletaryanın devrimci iktidarı gibi temel tavırlar başlangıç noktası olarak belirlenmeli. Teorik yenileşme gökten nazil olmayacak. Çözümler önderlik tarafından belirlenmeli ve ortaya konmalı. Bir teori, program, örgütsel çözüm, yani partileşme planı ve doğru eylem çizgisi formüle edilmeli ve bu öneriler açılmalı.

Bizim TİKP saflarında da bu hareketin aynısı 1981 yılında çıktı. Sosyalist Parti, bu Gorbaçovcu tasfiye eğilimini alt ederek kuruldu. Benim *Stalin'den Gorbaçov'a* adlı kitabımı Dev-Yolcu arkadaşların eleştirisine sunuyorum. Orada, ortaya atılan sorulara cevaplar veriliyor ve bir teorik çözüm öneriliyor.

ekonomizm ve kendiliğindenciliğin öncüleri olmakla" eleştiriyor. Ardından da tartışmayı başlatanların "sürece yeni katılanlar"a öncelik vermesini eleştirerek, "Tercihini mücadeleden yana yapmış ve bu somut gerçekliğe uygun bir pratik içinde bulunmuş unsurlar yanlış mı yaptı? Yoksa, düzen partileri içinde ya da düzenle çeşitli boyutlarda örtüşen-uzlaşan bir pratik içinde ekonomizmi mi tercih etseydik" diye soruyor.

Önce teorik sorunları çözelim, sonra pratiği örgütleyelim tarzındaki anlayışı eleştiren ve "geçmişle olan tüm bağları koparma ve inkâr anlayışının doğacağı kaygısını" taşıyan bu yazı, tüm Devrimci Yolcuları "gevezelikten ziyade pratiğe" davet ediyor.

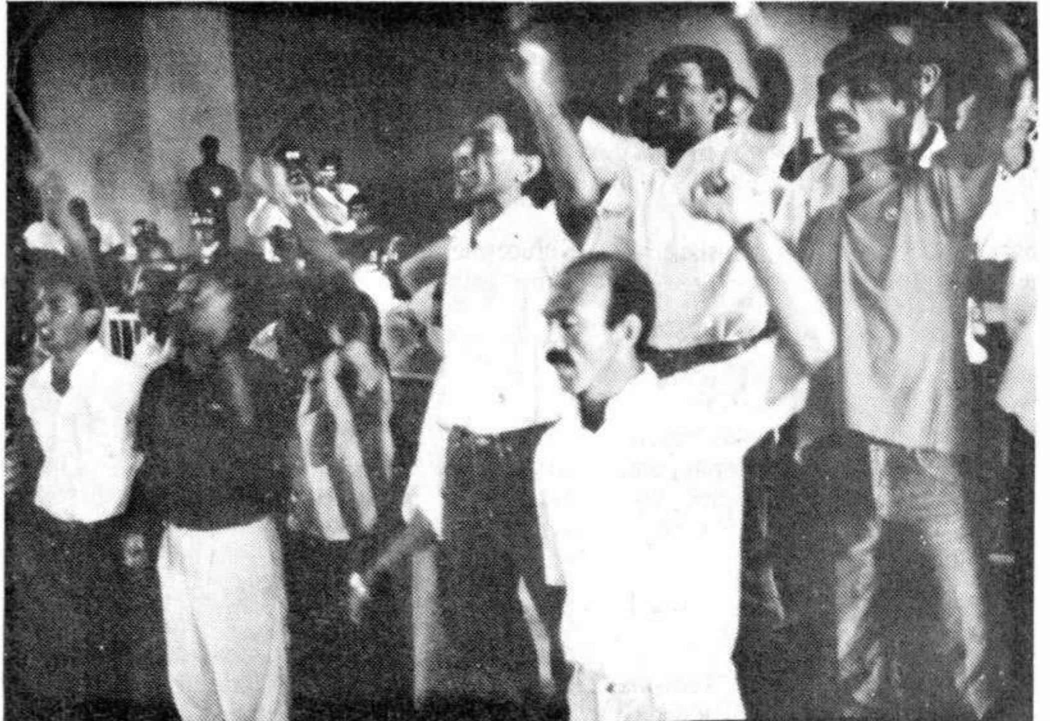
Bu grup, bazı Devrimci Yol çevrelerince "marjinal" olarak nitelendiriliyor.

İLK TURUN SONUCU

Tartışma sürecinin "divan" adı verilen yönlendiricileri, tartışmanın ilk turunun kısa bir değerlendirmesini yapıyor. "Heterojen bir topluluk" olmanın yarattığı handikapların sürekli olarak ortaya çıktığı belirtiliyor. "Kısmen şekilli ilişkiler açısından sunuş metninin moral bozucu etkileri görüldü. Daha şekilsiz ilişkiler açısındansa durum bunun tam tersiydi. Bu kesimler açısından tartışma süreci umutlu bir başlangıç olarak algılandı" tespiti yapılıyor.

Birinci turun sonunda varılan nok-

DEVRİMCİ YOL DAVASINDA KARAR DURUŞMASI (19 Temmuz 1989). 1980'den sonra Devrimci Yol üyesi olduğu savıyla pek çok insan gözaltına alınmış ve tutuklanmıştı. Sadece Ankara'daki ana Devrimci Yol davasından 723 kişi yargılanmış, 7 idam, 39 müebbet ve çeşitli cezalar verilmişti. Davanın bir numaralı sanığı Oğuzhan Müftüoğlu'ydu.

KURTULUŞ DERGİSİ YAYIN YÖNETMENİ İLHAMİ ARAS

"Asli konu saptanmalıydı"

İlhami Aras 46 yaşında. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu. 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinde toplam 11 yıl Kurtuluş davası sanığı olarak cezaevinde kaldı. Halen *Kurtuluş* dergisi yayın yönetmenliğini yapan **İlhami Aras** ile Devrimci Yol tartışmasına ilişkin yaptığımız söyleşiyi sunuyoruz.

-Devrimci Yol'daki tartışmayı nasıl yorumluyorsunuz?

-Gecikmiş bir tartışma. Ülkede ve dünyada yaşanan gerçeklikleri göz önüne alarak böyle bir yargıya vanyorum. Bizim, çok olumlu sonuçlar doğurmasa da, benzer bir tartışmayı yaşamamız itibanyla da gecikmiş bir tartışma. Hemen tüm siyasi hareketler bu türden tartışmalan yaptılar. Bunlar bir yanıyla geçmişin değerlendirilmesi olarak ele alınabilirler. Geçmiş; özel olarak Devrimci Yol'un veya Türkiye sosyalist hareketinin olduğu gibi, dünya sosyalizminin geçmişi olarak da düşünülebilir. Bu tartışmalar, diğer bir yanıyla, eğer böyle bir siyasi eğilim sürüyorsa, hangi asgari müştereklerde var olmaya devam edeceğinin saptanması anlamına da gelecektir.

Gecikmiş olsa bile tartışma gereklidir. Türkiye sosyalistlerinin birlik diye bir sorunları var. Bu birliğe kestirme çözümlerle varılamaz. Gerek ülkede gerek dünyada sosyalistler olarak oldukça marjinal bir konumdayız. Bunun nedenlerinin değerlendirilip bilince çıkanlması gerekir. Hiçbir şey olmamış gibi yolumuza kaldığımız yerden devam edelim demek, yaşananlardan ders çıkarmamak anlamına gelecektir.

Bu anlamda gecikmiş derken bir umudumu da belirtmiş oluyorum. O da bir an önce bu tartışmanın sonuçlanıp, devrimcilerin birliği, devrimci mücadeleye katılma yönünde adımlar atılması. Devrimci Yol bir çırpıda gözardı edilebilecek bir siyasi akım değil. Başlatılan tartışma, Devrimci Yol'un sosyalist mücadelede daha olumlu bir noktaya gelmesinin yolunu açması açısından da yararlıdır.

-Tartışmanın yöntemini nasıl değerlendiriyorsunuz?

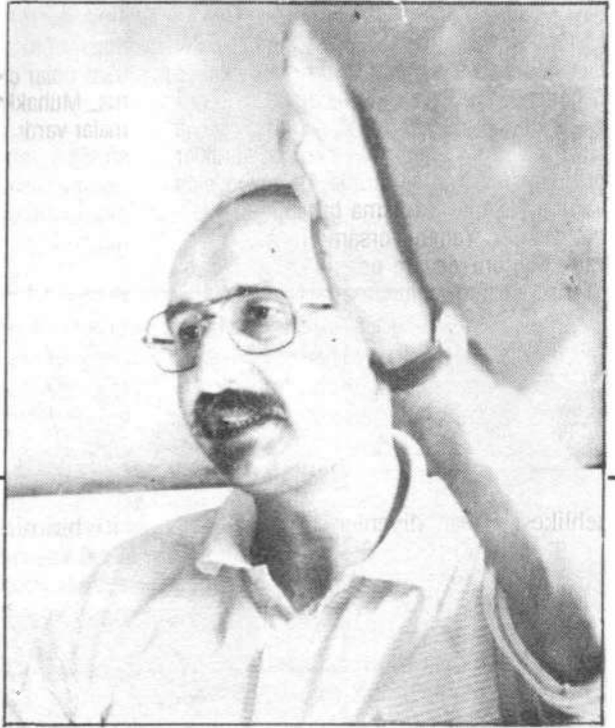
-Bu zaten henüz bir tartışma değil. Tartışmanın nasıl yapılacağına ilişkin bir tartışma.

Böyle dehşetengiz bir yenilgi yaşandıktan sonra çok ayrıntılı çözümlemeler gereklidir. Metinde de böyle bir eğilim var. Yani genel geçer çözümlemelerle sorunlann üstesinden gelinemeyeceği ifadesi var.

İki ayn eğilim gördüm tartışmalar içinde. Biri, "Devrimci Yol bu işin üstesinden gelir" eğilimi. Diğeri ise "Dışımızdakileri de görmeliyiz, bizim dışımızda da sol var". Devrimci Yol mekân ve zamandan ayn ele alınırsa kavranamaz. Geçmişte sol siyasi arenada en kalabalık ve etkili akım Devrimci Yol'du. Fakat bugün aynı Devrimci Yol'dan söz etmek mümkün değil. 70'lerde Devrimci Yol'un gelişmesinin elverişli ortamı vardı. Oysa bugün Devrimci Yol'dan hareketle, o mirası devralarak bir şeylerin gelişmesi olanaksız. Bu anlamda da geçmişin radikal bir değerlendirmesi gerekiyor. Birlik diye bir sorun öncelikle sosyalizm bazından hareketle ele alınacaksa, bu konuya geçmişte nasıl baktığına da yanıt vermesi gerekir Devrimci Yol'un. Bu anlamda da önemli bir tartışmanın ipuçlannı görüyorum.

Fakat ülkeye ve dünyaya ilişkin ortaya atılan sorunların çözümleri konusunda da ipuçlan konulmak zorunda, bunları göremiyoruz. Somut koşullann somut tahlilini yapmak gerekir, bu anlamda ipuçları bulamadım.

Tartışmanın yöntemi böyle mi olmalıydı? Bence tartışma açık olabilirdi. Benim şu ana kadar metinden haberim yoktu. Sorun tüm sosyalistlere aitse herkesle birlikte tartışmak yararlı olacaktır.

taya ilişkin kısa saptamalardan bazılan şöyle:

"Tartışma sürecinin meşruiyetinin ve gerekliliğinin herkes tarafından kabul edilmesi. Buna bağlı olarak böyle bir çabanın politik bir hareket için zemin oluşturma olarak kavranması.

"Tartışma sürecinin bir akademik faaliyet, sosyalizmin bütün teorik sorunlarını çözen bir süreç olarak değil; ortak bir bakış açısını yakalamak için pratik politik faaliyetle paralel yürüyen sonuçları ona tercüme edilebilir ve kendisi ondan etkilenen bir süreç olarak ele alınması.

"Yöntem olarak özgür demokratik bir tartışma olarak yürümesi ve giderek solun geniş kesimlerini de içine alması.

"Sonuç olarak henüz ortak yanıtlar verememiş bile olsa, ortak sorular soran bir topluluk haline geldiğimiz söylenebilir... Sosyalizmin bir tarihsel döneminin sona erdiği, yeni bir tarihsel dönemin başladığı bu geçiş evresinde ideolojik-teorik sorunların temel bir öneme sahip olduğu, sosyalizmin inanılabilir bir dava olarak tanımlanması ve yeni bir siyaset tarzının gerekliliği birinci turun sonunda herkesin kabul ettiği saptamalardır. Eski kavramsal çerçevenin yetersizliğini kavramak, bu noktada ortak bir bakış açısına ulaşmak, yeni bir kavram çerçevesinin tanımlanabilmesi için uygun bir vasat olarak görülebilir."

İKİNCİ TUR NASIL OLACAK?

Tartışmalara Devrimci Yol geleneğinden gelen herkesin katılmasını eleştirenler var. "Sağa sola savrulan, düzen partilerine girenler çok. Bunlann teorik birikimlerinden yararlanalım denildi. Hiçbir şey çıkmadı. Zaten birikimi olan düzene yamanmazdı" deniliyor.

Şu ana kadar yapılan tartışmalar "serbest vezinle tartışma", bir başka deyişle gelenekten gelenlerin "kamındakileri dökmesi" olarak niteleniyor.

Şimdilik sorulann yanıtları netleşmediği için Devrimci Yol içinde sağ-sol gibi bir ayrımın henüz berraklaşmadığı, ama böyle bir ayrımın olacağı söyleniyor. "Bırakın ayrışmayı, atomize olma

ZÜLFÜ DİCLELİ

"Tartışma iyidir"

TKP ve TBKP yöneticiliği yapan **Zülfü Dicleli**'den telefonla aldığımız kısa görüşünü sunuyoruz.

Tartışma iyidir. Önyargısız, tabusuz tartışmak son derece yararlıdır. Her türlü sorunu, kendi yaptıklarımızı, geçmişimizi gözden geçirmek her zaman yararlıdır.

Ayrıca tartışmaya başlanırken asli ve tali konular saptanmalıdır. Yoksa herkes tuttuğu yerden tartışmaya girerse, bu tartışma kördövüşüne döner.

-Sunuş metninde ortaya atılan sorular konusunda ne düşünüyorsunuz?

-Devrimci Yol 70'lerde geçmişini deyim yerindeyse çaktırmadan eleştirdi. Tezlerini açıkça ortaya koymadı. Bugün böyle bir tartışma sürecine girdiğinde o dönemi de değerlendirmek zorundadır. Bugünün hatalarını bugünle açıklamak mümkün değil. Bu hataların kaynakları daha geçmişlerde yatmaktadır.

Devrimci Yol bir dönem kapandı derken haksız değil. 12 Eylül'de büyük bir yenilgi yaşandı. Tam bu işin üstesinden geliyoruz derken -ki ülke koşulları da oldukça uygun bir hale geliyordu- dünyada sosyalizmin etkisinin tarumar olması durumu ortaya çıktı. Bu noktada "Ben zaten Sovyetler Birliği'ni eleştiriyordum" demek yeterli değil. Sen ne dersen de, kitleler sosyalizmin çöktüğünü düşünüyor. Üst üste gelen bu yıkımların bizi doğrudan etkilemediğini söylemek yanlış olur. İkincisi; gerek ÇKP gerek SBKP karşıt konumlarda olmalarına rağmen aynı kanaldan hareket ediyorlardı. Bu noktalarda da değerlendirmeler yapmak lazım.

Fakat tüm olumsuzluklara rağmen öyle sorular sorarız ki, sosyalizmi terke sürükler bizi. Öyle sorular sorarız ki, geleceğe olan umudu yeşertir. Tartışma bu anlamda berrak değildir. Yanılmıyorsam şöyle bir ifade var: "Sömürü devam ediyor denilerek sorunlara çözüm bulunamaz." Fakat bu bir gerçeklik. Hiçbir sosyalist, doğrudan *Kapital*'i okuyarak sosyalist olmamıştır. Toplumdaki sömürüye, eşitsizliğe, baskıya karşı çıkılarak sosyalist olunur. Bu gerçeklikler ortadan kalkmış değil, bunu saptamak önemlidir. Sosyalist olmamızı getiren çelişkiler aynen duruyor.

İkincisi; dünya çapında ABD hegemonyasına dayalı Yeni Dünya Düzeni oluştuğunun, ABD'nin özgürlükler ülkesi olduğunun, dünyanın istikrara ve barışa gittiğinin propagandası yapılıyordu. Neyseki ABD'deki zenciler imdadımıza yetişti. Bütün bu teoriler berhava oldu. "Özgürlükler ülkesi"nde de durum hiç iç açıcı değil. Ardından savaşsız bir dünya parçası kalmadı. Vaat edilen dünya düzeninin ne olduğu ortaya çıktı. Bu maskelerin daha da fazla düşürüleceği, böyle olanakların doğacağı bir döneme gidiliyor.

-Sunuş metninde örgütsel ve ideolojik olarak dağınıklıktan söz ediliyor. Devrimci Yol neden bu noktaya geldi?

-Diğer sosyalist hareketler de bu tür tartışmalar yaptılar ve kendi çaplarında belli çözümlere ulaştılar. Demekki belli bir mekanizmaları vardı. Anlaşılıyor ki Devrimci Yol bu mekanizmalardan yoksundu. Bu görevi yerine getirecek olanaklara sahip değildi.

Daha doğrusu Devrimci Yol bu tartışmayı başlatmak için önderliğin dışarı çıkmasını bekledi. Haksızlık ettiğim söylenemez, onlar çıktıktan sonra başladı bu tartışma. Muhakkak önceden de tek tek tartışmalar vardı, ama etkisizdi. Dışardaki örgütsüzlük durumu yüzünden tartışma becerilememiştir. Devrimci Yol'da özel olarak örgütsüzlükten kaynaklandığını düşünüyorum bu durumun.

Hatırlanacaktır; her sosyalist grup mahkemelerde kendi örgütünü iyi kötü savundu. Devrimci Yol ise "örgüt yok" diyordu. Bu da örgütsüzlüğün önderlik düzeyinde itirafıdır.

-Kurtuluş'un yaşadığı sosyalist demokrasi tartışmalarının bir bilançosunu sunabilir misiniz? Ayrıca yürüttüğünüz bu tartışmanın bugün Devrimci Yol'un başlattığı tartışma ile benzerlikleri ve farkları nelerdir?

-Tartışmış olmamız kötü bir şey değildi, olumluydu. Onun dışında bir olumluluk da bu tartışmaların bize, birbirimize tahammül edebilmeyi öğretmiş olması.

Kurtuluşçular "son günlerde boş kaldık, bir tartışma yapalım" diyerek bir tartışma başlatmadılar. Sorunlarını şekillendirip, üstesinden gelmek üzere bu tartışmaya girdiler. Bu noktada çok olumlu bir bilançodan söz etmek mümkün değil. Tartışmalarımız yöntemlice olmamıştır. Asli ve tali noktalar tespit edilmeden yapılan bir tartışma ilerletici olmaz, hatta geriletir bile. Tartışmaları başkalarına ortak edememek de bir olumsuzluktu. Örgütlenme ve birlik noktalarında da fazla bir yol alınamadı. Tartışma olumlu olmakla birlikte, tartışmalardan beklenen sonuçların elde edilememesi olumsuzluktu.

Yaptığımız tartışma sağlıklı bir ayrışmaya da yol açmadı. Hem içimizde, hem dışımızda. Tartışmalara sağlıklı bir gündem üzerinden devam edilebilseydi, daha o günden sağlıklı bir ayrışma kendini pratik düzeyinde de hissettirirdi. Biz istesek de istemesek de pratikten koparılmıştık, zorla o alandan alınmıştık. Bu zoru başka bir zorla, örgütlülük ve bilinçle aşabilmek mümkündü. Yapılamadı. Bu da olumsuzluklara eklenmesi gereken bir noktadır. Bunu becerememek sağlıklı bir ayrışmanın olmamasını da getirmiştir.

Devrimci Yol'unkine oranla bizim tartışmamızın bir olumluluğu, tartışmayı açık yapmamızdır. Birlik diye bir dert varsa, yöntem bu olmalıdır.

Benzer bir yan ise, neyin tartışılacağını bilmeyen bir tartışma olması.

---

tehlikesi de var" diyenlere rastlanıyor.

Tartışmanın ikinci turu daha geniş kesimlere yayılacak. Tartışma kolektifleri oluşturulacak. Bu kolektifler çeşitli birimlerde işçiler arasında, memur sendikalarında, derneklerde olacak. Buralardan çıkan fikirler hem diğer kolektiflere hem de Divan'a götürülecek. Bu turda tartışmanın panel, sempozyum gibi araçlarla Türkiye solunun genel bir tartışmasına dönüştürülmesi öngörülüyor. ■

KURULTAY ÖNCESİ HEP

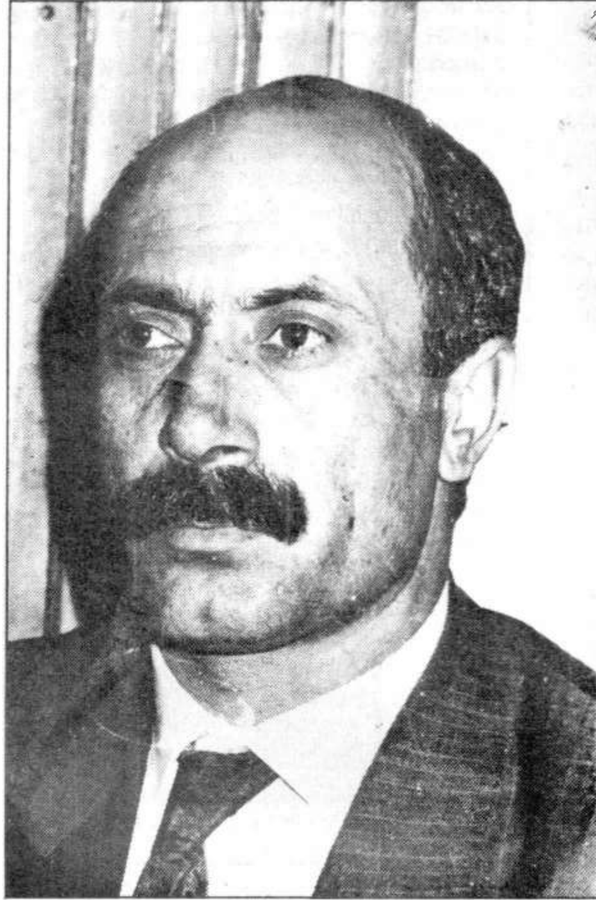
Seçimden önce başkan belirlendi!

Genel başkanlığa tek aday Ahmet Türk... Yazar ve Alınak çekildiler... Kurultay öncesi toplantıda neler konuşuldu..? Milletvekillerinin çoğu Alınak demişti... Delegeler şaşırdı...

HEP'in ikinci olağanüstü kurultayına iki gün kala, parti tabanının beklemediği sürpriz bir aday ortaya çıktı. Mardin Milletvekili **Ahmet Türk**, genel başkanlığa tek aday olarak ilan edildi.

17 Eylül Perşembe günü sabah 10'da HEP MYK', il başkanları, parti meclisi ve milletvekillerinin toplantısı başlarken ortada iki genel başkan adayı vardı. **Feridun Yazar** ile Şırnak Milletvekili **Mahmut Alınak**. Akşam üzeri 18.30'da toplantı bittiğinde tek aday kalmıştı ortada: Mardin Milletvekili **Ahmet Türk**! **Türk**, toplantı çıkışında *2000'e Doğru*'ya verdiği demeçte. "Bazı öneriler geldi. Böyle bir çalışmadan kaçma hakkına kimsenin sahip olmadığına da inandım. Arkadaşlar, birleştirici, kolektif bir çalışma yapacağıma inanıyorlarsa bu görevden kaçamazdım" diyordu.

"Beni peynir farz edin. Nasıl keserseniz razıyım." 1991 Aralık'ından beri HEP Genel Bakanlığı'nı yürüten **Feridun Yazar** toplantıda böyle konuşuyor. **Yazar**, genel başkanlığa tekrar aday olduğunu, partiyi zor günlerden bugünlere getirdiğini, ufak tefek hataları olsa bile parti çizgisine bağlı kaldığını belirtiyor. Bundan sonra verilecek her göreve de hazır olduğunu ekliyor.

MAHMUT ALINAK. Son ana kadar en güçlü adaydı.

"TÜRKİYE EMEKÇİSİYLE BİRLEŞMEDEN OLMAZ"

Mahmut Alınak, genel başkan adaylarından bir diğeri. **Alınak**'ın toplantıda yaptığı konuşmanın ağırlık noktasını Türkiye emekçisiyle birleşme fikri oluşturuyor. HEP'e yeni bir siyasal perspektif kazandırılması gereğinden söz ediyor. Kuyrukta bekleyen SSK emeklileri arasında basın toplantısı, bir pazar yerinde halkla işsizlik ve pahalılık hakkında konuşma ya da Türkiye'deki bütün muhtarlara mektup yazarak HEP'i ve Kürt sorununu anlatma gibi örnekler veriyor. Parlamento içi ve parlamento dışı mücadelenin birleştirilmesi gereğini, muhtemel bir askeri darbenin işini güçleştirmek için bütün parti üyelerine darbeyi tanımama kararının şimdiden bildirilmesi gibi fikirler savunuyor.

Toplantıya katılan bir milletvekili **Alınak** için "Sizin dergiye verdiği demeci daha açıklayıcı bir konuşma yaptı" diyor.

Toplantıda iki aday üzerinde bir anlaşma sağlanamadı. Milletvekillerinin çoğunun eğilimi **Alınak**'tan yana. **Yazar** döneminde atanan il başkanlarında ise genel başkanlarını destekleme eğilimi görüldü.

Yazar'ı destekleyenler "HEP kapatılabilir, birkaç ay daha **Yazar** devam etsin. Kapatılırsa **Mahmut Alınak** gelsin" diyorlar. **Alınak**'ı destekleyenler ise genel başkanın parlamentodan olmasında ısrar ediyorlar. Uzlaşma sağlanamıyor.

TABANIN BEKLEMEDİĞİ İSİM

"ÖZEP'in kendini feshedip HEP'e katılma kararı aldığı dönemde **Ahmet Türk**'ün genel başkanlık havası vardı, ama son zamanlarda onun adaylığı hiç konuşulmuyordu. **Mahmut Kılıç**'ın bir ara adı geçti, ama biz milletvekillerinin ekserisi **Alınak**'ı destekliyorduk, olmadı" diyor bir milletvekili.

"Birleştirici" isim **Ahmet Türk** oldu. **Türk**, genel başkan adayı olarak toplantıda yaptığı konuşmada, eğer bütün partinin ittifakla üzerinde durduğu bir aday olsa, kendisinin aday olmayı düşünmediğini, ama böyle bir ittifakı görmediği için ortaya çıktığını belirtiyor. Türk kamuoyuna sağlam mesajlar vermek gerektiğini, ama bunu "burjuva partiler gibi yapmanın HEP'in gerçeğine uygun düşmeyeceğini" anlatıyor. Toplantıya katılan bir il başkanı "Valla bu sözler her türlü yoruma açık. Açıkça belirtmediği için ben de yorum yapmak istemiyorum" diyor. "Kendisi de açıklamadı" diye ekliyor.

Mahmut Alınak ise genel başkan adaylığından çekilmesi ile ilgili bir basın açıklaması yaptı ve "İl başkanları, parti meclisi üyeleri ve partinin TBMM üyesi milletvekillerinin yaptıkları ortak toplantıda oylama sonucunda aday olmam için yeterli oyu alamadım. Bu nedenle daha önceden aldığımız ilke kararına uyarak genel başkanlık adaylığından çekiliyorum" dedi.

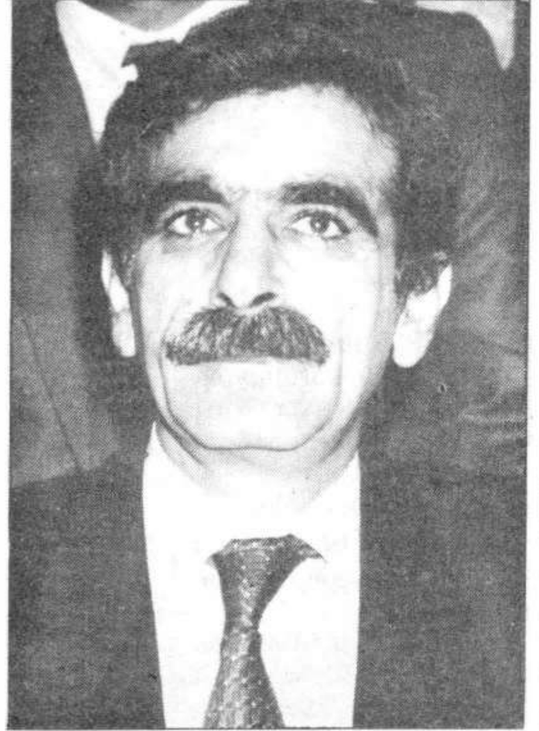
Oylamada **Ahmet Türk** 32, **Mahmut Alınak** 26, **Feridun Yazar** 6 oy aldılar.

GÖNÜLLÜ BİRLİK YAKICI İHTİYAÇ

Milliyetçi kutuplaşmanın hızla arttığı, iki halk arasındaki ruhsal kopuşun giderek yoğunlaştığı bir ortamda HEP'in ikinci olağanüstü kurultayı toplanıyor. HEP'li milletvekillerinin çoğu yaşanan gerçeğin farkındalar. **Ahmet Türk**, "Türk halkıyla en fazla dayanışmanın zorunlu olduğu bir dönem yaşıyoruz" diyor. Diyarbakır Milletvekili **Sedat Yurtdaş** Türkiye emekçilerinin ve Kürtler'in mücadelesinin "Birbirinden koparılma, izole edilme lüksüne sahip olmadığını" belirtiyor. İki halkın "iç içe geçmişliği gerçeğini" her çevrenin görmek zorunda olduğunu vurguluyor. "Bir milletvekili olarak, bir Kürt olarak eşitlik temelinde gönüllü birliğe yakıcı olarak ihtiyaç duyuyorum" diyor. Siirt Milletvekili **Naif Güneş**, "Türkiye halkına doğru bir mesaj verebilme gereğinden" söz ediyor. Bunu en iyi yapabilecek kişi olarak **Mahmut Alınak**'ı desteklediğini söylüyor.

AHMET TÜRK (HEP genel başkan adayı)

"En büyük sorunumuz, Türkiye emekçisiyle diyalog kuramamak"

HEP MYK'sı, il başkanları, parti meclisi ve milletvekillerinin katıldığı toplantıda genel başkan adayı olarak tespit edilen Diyarbakır Milletvekili **Ahmet Türk** *2000'e Doğru*'ya neden aday olduğunu anlattı.

Önümüzdeki dönemin çok zor bir dönem olduğunun bilincindeyiz. Sorun sadece Kürtlerin değil, Türk halkının da bir sorunudur. Bir tartışma ortamı yaratabilirsek, inanıyorumki sorunun çözümüne yaklaşmış olacağız.

HEP, koşulların dayattığı bir oluşumdur, profesyonel kadrolardan ortaya çıkmış bir hareket değildir. Şimdi parti, üç yıl sonra bir olgunluk dönemine geldi. Şimdi inanıyorumki çeşitli projeler üreten, bu koşullarda politikaların nasıl yaşama geçirileceğini düşünen kararlı, aklı başında, sabırlı bir yapı oluşturacaktır.

Vermek istediğimiz mesaj şudur: Kürt ve Türk halkını düşman ettiren anlayışlardan uzak durmak ve bunun hiç kimsenin yararına olmayacağını ortaya koyan düşünceler savunmak.

En büyük zorluğumuz Türkiye emekçisi ile diyalog kuracak ortamı ve yolu bulmamız. Bugün Türk halkıyla, emekçisiyle dayanışmanın en fazla zorunlu olduğu bir dönemi yaşıyoruz.

Yıllardan beri şovenizme, ırkçılığa karşı çıkan insanlarız. Şimdi milliyetçi bir anlayışla olaya baktığımızı hiç kimse düşünmemelidir. Hiçbir zaman böyle bir anlayış taşımayacağız, kabullenmeyeceğiz. Ama Kürt ulusal değerlerinden de ödün vermeyeceğiz. Bunlar birbirinden ayrı şeylerdir.

Adaylığım için bazı öneriler geldi. Bu aşamada böyle bir çalışmadan kaçma hakkına kimsenin sahip olmadığına inandığım için bu görevi kabul ettim.

Muş Milletvekili **Muzafer Demir**, "Türkiye'nin tüm coğrafyasına hitap edebilecek bir program" ihtiyacını dile gitiriyor. "Meseleye sen ya da ben diye bakmak da yanlış. Kürt meselesi **Feridun Yazar**'ın olduğu kadar **Doğu Perinçek**'in de meselesi. 'iki taraf' demek bile yanlış, bizim meselemiz demeliyiz" diyor.

Partilerinin genel başkanının kararlaştırıldığı toplantıya bazı milletvekilleri katılmadılar. **Mahmut Uyanık, Orhan Doğan, Muzaffer Demir** ve **Mehmet Emin Sever** toplantıda yoktular. Toplantıdan bir gün önce *2000'e Doğru*'ya "**Alınak**'a güven duymasaydık onu ÖZEP Genel Başkanı yapmazdık. Arkadaşlarımıza yardımcı olacağız" diye demeç veren Diyarbakır Milletvekili **Hatip Dicle**'nin toplantıda farklı tavır alması dikkat çekti. **Alınak**, bazı milletvekillerinin tavır değiştirmesi konusunda, "Bu konuda ayrıntıya girmek istemiyorum" dedi. Bir milletvekili "Yolumuz uzun" diyor. "Yolda kalacak olanlar, soluğu kısa olanlardır!" ■

HİKMET ÇİÇEK / DENİZ ÖĞÜT

İZZETTİN ÖNDER TÜSİAD-BAKANLAR ÇATIŞMASINI YORUMLADI

"Sermaye sıkıştı"

1980'in başındaki imkânlar artık yok, ücretler artık çok kısılamıyor, ihracatı döviz kurlarıyla yapmak artık gündemde değil... Hükümetin TÜSİAD kanadında olanlar son derece akıllı oynadılar kendi yönlerinden, dışardan TÜSİAD'ı bağırttılar, içerden de kendi aleyhinde olanları. Bu sermayenin çatışması. İhracat tıkandıkça artacak bir çatışma.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyesi Prof. **İzzettin Önder** TÜSİAD'la bazı bakanlar arasında geçen son kavgayı *2000'e Doğru*'dan **Ruhsar Şenoğlu**'na yorumladı.

-Bu hükümet TÜSİAD'ın desteğini alarak geldi. Şimdi başka tercihler mi söz konusu? Ne istiyor TÜSİAD?

-Ekonomide iktidar değişikliğiyle büyük değişimler beklememek durumundayız. Çünkü arkadaki toplumsal güçler değişmiyor.

Monetarist politikalarla şimdi geldiğimiz nokta, sanayi değil de kapitalin hakimiyeti. Yani finans kapitalin, parasal sermayenin hakimiyeti. Makine-teçhizat gibi yatırılmış sermaye biraz yeni yeni ağır basmaya başlıyor.

Şimdi 1980'in başındaki imkânlar artık yok, ücretler artık çok kısılamıyor, ihracatı döviz kurlarıyla yapmak artık gündemde değil... Bu sıkışıklıkta, sermaye de kendi içinde sıkışıyor tabii. Bir tarafta tarım çökmüş, küçük esnaf çökmüş; yoksullaşmış. DYP'nin seçimi kazanması da buradan kaynaklanmaktadır.

Bakan diyor ki, Meclis'e gelsinler. Bunlar Meclis'e gelmez tabii, maşalarını kullanırlar. Seçimden önce TÜSİAD Meclis'e hakim oldu. Seçimden sonra da öbür grup. Bunlar da vergi affı, ceza affı getirdiler. Tarıma bir miktar, eskilere göre fena olmayan destekleme alımları vermeye, kısmen de peşin ödemeye başladılar. Verdiğiniz sözü tutuyor gibi gözükmek lazım, 500 gün doluyor. 1980'den sonra ezilen grupların talebi. Bu bir etki-tepki meselesi. TÜSİAD çevresi, bir yandan buna göz yumdu; çünkü aksi takdirde toplumsal patlama olabilir. Toplumsal patlamadan profesyonel yöneticiler korkmazlar, ama bu ayak sesleri mal mülk sahiplerini korkutur.

-TÜSİAD böyle bir şey mi bekliyor?

-Bekliyor demeyelim, ama bir mehter yürüyüşü gibi. Toplumsal patlamayı hissettiğinizde, gelir dağılımı çok şiddetli bozulmuşsa, biraz geri çekilelim, hatta biz biraz bir şeyler dağıtmaya başlayalım denir. Bunun bir örneği görülmüştür. 1987 miydi, TÜSİAD kendisi gelir dağılımı sempozyumu yaptı. Niye? Bir, ilgileniyoruz mesajı; iki, görelim olayı. Hakikaten bu kadar da yarayı saklayamayız. Yara kendi halinde patlarsa, maliyeti çok daha ağır olabilir. Gelir dağılımından yüksek pay alanların, düşük alanlara göre daha büyük çıkarı vardır. Kurumlar vergisi yüzde 23'e oturtuldu, fazla sesleri çıkmadı. Niye? Artık vermemiz lazım diyor. Bu korku değil, tek gözü açık yatarlar; burayı daima gözlerler.

PROF. İZZETTİN ÖNDER. "Kurumlar vergisi yüzde 23'e oturtuldu, fazla sesleri çıkmadı. Niye? Artık vermemiz lazım diyor. Bu korku değil, tek gözü açık yatarlar; burayı daima gözlerler."

Bu hükümet geldiğinden beri "iyi geçinelim" politikası uyguladılar. Tamam, bu açık seçik, ANAP gibi etiketi de yapıştırılmış, bizim iktidarımız değil, ama geldi. Üstelik ANAP'ta çok belirgin olmuştu, bizim yanımızda da gözükmesin fazla. Amerika'nın Türkiye üzerindeki politikaları da bu. Yeni bir truva atı içinde, yeni askerler indirildi. Bu TÜSİAD'ın da işine geliyordu, Amerika'nın da. Hissettirmeden yapma, narkoz verme, etrafı sislendirme faaliyetidir bu. Fakat yanına da yanaşmamız, yamanmamız lazım. Hem onu bir bırakalım, bakalım ne yapacak, nedir bunun gücü; arada bir de manevra yapalım, güdüleyelim. Bunun yolları, kibar bir kokteyl yaparsınız, oradan başlar. Paneller yaparsınız, bakanları çağırırsınız, yemek verirsiniz falan. Tenkitin şimdi belki ortasındalar. Daha ileri gidebilirler.

-Askeri darbe?

-Bir sabah kalkıp da marş falan duymayız. Yüksek hakem kurulu benzeri kurullar oluşturulur. Birtakım konseyler oluşturulur. Bunlar konuşuluyor, örneğin vergi konseyi. Benim de adım geçiyor. İşçi-işveren konseyi oluşturulabilir. Konsey oluşturmak iyi de olabilir, kötü de. İşçi sendikası gibi. Üyelere bağlı, felsefesine bağlı, gücüne bağlı.

Hükümetin TÜSİAD kanadında olanlar son derece akıllı oynadılar kendi yönlerinden, dışardan TÜSİAD'ı bağırttılar, içerden de kendi aleyhinde olanları.

-Demirel'in konumu ne?

-**Demirel** iktidara gelirken TÜSİAD'ı bir yana atamazdı, çünkü çok güçlenmişti TÜSİAD. ANAP'ın sağdan gideceği belliydi. **Demirel** sosyaldemokrat sloganları kullanabilirdi. Almanya'da **Bismark** da bunu yapmıştı. İşçiyi ezecek olsanız bile bunu söylemezsiniz zaten. "Adil vergi", bunlar genel sloganlardır. Ama soldan oy alması mümkün değildi.

Amerika veya TÜSİAD kanalından geçen açılım da, ANAP tarafından yarı tıkanmıştı. İstanbul'da aldı mesela ANAP. Kaldı ki, enflasyon en fazla da İstanbul'u vurdu aslında. İdeolojisiyle aldı, görüntüsüyle aldı. Tıkalıydı, ama yarı tıkalıydı. Amerika da, böyle ambalajı belli bir şeyi artık sürmek istemedi. Bizim TÜSİAD çevresi de çok fazla bunu kullanmak istemedi. Ama bu bir koz olarak kullanılacaktı yine. Meclis'i de bırakmamak lazım. Vefa borcu var demiyorum, vefa borcu falan yok, bu bir mafya olayı. Dolayısıyla burada bir ittifak yapmak gerekiyordu. Partiye çok üst kademeden, yeni alımlar yapmak gerekiyordu. Yaptı bunu **Demirel**. Vitrine yeni adamlar koydu. Tabii, bunların Amerika'yla direkt bağlantıları var. Truva atı gibi. Bence **Demirel**'in enteresan bir şanssızlığı, **Özal** da **Demirel**'in başbakan yardımcısı olarak çıkmıştı, belki bir iki kişi daha çıkacaktır. Amerikan yanlısı kişilerdir, TÜSİAD yanlısı kişilerdir. **Demirel** bunları aldı, bakın bende bunlar da var dedi. Sonra Anadolu'ya döndü. Odalar Birliği'ne döndü. Oradan da adamları aldı. **Demirel** böyle bir koalisyon yaptı.

-Bu koalisyon iflas mı etti?

-Etmedi, etmeyecek, edemez de. Şundan dolayı, bunların menfaatleri son tahlilde çatışıyor, ama ortada birleşiyor. TÜSİAD ihracat yapıyor, ama sonunda iç pazara dönüyor. Ötekiler de ihracat yapabilirler. Ara ara biri yumuşar, biri sertleşir, sürdürecekler. Çok keskinleşir de menfaatler, güç dengeleri öyle sarsılır, değişirse... Kim ağır basacak derseniz, burada TÜSİAD ağır basacak. Ama ne kadar sürer bu; üç ay mı, altı ay mı, onu bilmiyorum. TÜSİAD durdu durdu, kokteyller, seminerler, bugün atışa başladı artık. TÜSİAD kuralı koyduğu için daha rafine bir biçimde saldırıyor. Bu, kimin daha sakin, daha temkinli olduğunu da ortaya koyuyor bir anlamda. **Demirel** susuyor. Vergilerin büyük kısmı İstanbul'da toplanıyor, üretimin büyük kısmı İstanbul'da yapılıyor, istihdamın büyük kısmı İstanbul'da, ideoloji İstanbul'da yapılıyor, medya İstanbul'dan yönetiliyor.

Bu sermayenin çatışması. Sıkıştıkça sürecek, ihracat tıkandıkça artacak bir çatışma. Bu çatışmayı kısa sürede de atlatamayacağız. Öbür kesimler de pay istemeye başladı; ücretli kesim. Enflasyon öğretti bize bunu, istememiz gerektiğini.

Tabii, menfaatlerin çakıştığı yerler var. Mesela özelleştirme. İkisine de bir miktar kaynak bırakacak. Hükümetin vergiler konusunda onları sıkıştırmasını engelleyecek, KİT'lerin kaynak yutmasını engelleyecek.

-TÜSİAD açısından bardağı taşıran damla neydi?

-Gidişten rahatsızlar. Çiftçiye verilen son destekleme alımlarına kızdılar. Hatta "peşin ödeyeceğiz" dendi. Kurumlar vergisi zammına kızdılar. Yüzde 23 bugün. Eskiden yüzde 9'la, 10'la kurtuluyorlardı. Ama esas mesele, ANAP devleti o kadar bastırdı ki, eğitim, sağlık dibe vurdu. Devlet istese de küçülemiyor artık. Hatta büyümeye de başladı kısmen. Çünkü iki dakika nefessiz kalsanız, derin bir nefes almak ihtiyacı doğar.

-Hükümetin kozları neler?

-Bugün bir fon uygulaması var. **Özal** başbakanken, TÜSİAD **Demirel**'i "başbakan" diye karşıladı, bir gecede adam fonları indirmişti. Fonları indirmek demek, içerdeki sanayiyi dış rekabete açmak demek. Vergi meselesi var.

-Düzen partileri içinde bu hükümetin alternatifi var mı?

-Hayır, tabii. Hatta bakın, dostlar arasında da bazen kavga iletişim sağlar. Bu kavga iletişim kavgası olabilir. Yani bir iki adamın harcanması söz konusu olabilir, danışıklı dövüş olabilir... TÜSİAD da dedi ki, ben de güçlüyüm. Hükümet vergi yasasını bunlara sordu. Programını gitti önce bunlara okudu. O zamanlar aklı yok muydu hükümetin? Şimdi niye bağırıyorlar ki!

CHP'nin açılmasının etkili olacağını sanmıyorum. Kısa sürede olmaz. CHP, ANAP'ın tabanını tırtıklamayacak, SHP'nin tabanını tırtıklayacak, belki biraz da DSP'nin. Sosyaldemokrasi çok bölünür de öteki sağ partilerin koalisyona girmesi söz konusu olursa işler daha da kötü olabilir. Ekonomi açısından değil. Onlar da ekonomik dengeleri etkileyemez. Demokrasi görüntüsü bozulur.

*-Erken seçim olabilir mi? Tek başına **Demirel** iktidarı TÜSİAD'ın tercihi olamaz mı?*

-Sosyaldemokratların olması çok önemli.

ANAP-DYP koalisyonu durumunda birisinden birisine yamanacaklar. ANAP'a tekrar geçmek istemezler bence. Şu anda DYP bunların dediğini yapıyor. Sistemin rasyonalidir DYP'nin yaptığı da. Bir miktar vergi ödemek gerekiyor doğrusu. ANAP bitti demeyeceğim, ama epey zayıfladı. İç kavgaları var. DYP daha güçlü. ANAP'ın gelmesinin bir gereği yok ki. SHP daha iyi iş görür. Solu hiç olmazsa tutuyor. Türkiye koşullarında olabilecek "en" demeyelim, ama hiç de fena olmayan bir çözüm bu. Ara sıra da bağıracaksınız. TÜSİAD derhal kibar, görgülü tavrını takındı, makul cevaplar vermeye çalışacak. Öbür taraf ise bence kendini yıpratırcasına bağırıyor. Yıpranıyor öbür taraf. Çok akıllıca bir politika.

SHP'yi koalisyonda tutmak ve **İnönü**'yü de SHP'nin başında tutmak. **İnönü** onlar açısından çok güvenilir bir adam. Türkiye'nin ortasol kanadı bakımından da **İnönü** güvenilir bir adam. Belli bir aileden gelmiş, ne yaptığı belli.

-Hiperenflasyon beklentisi var.

-Hiperenflasyon filan gelmez Türkiye'de. "Yüzde 100'lerin üzerine çıkıp da orada uzun süre kalmaz; ya hiperenflasyona gider ya düşer" deniyor. Bu teori İngiltere için doğru. Çünkü İngiltere'de toplum çok örgütlü. ■

BAHÇEARASI KÖYLÜLERİ. Bütün köy halkı meydana toplandı ve derneği tartıştı. Sonra temsilcilerini seçti.

KİRAZ ÜRETİCİLER BİRLİĞİ DERNEĞİ KURULDU

Ege köylüsü örgütleniyor

Kirazlı üreticiler, 25-26 Ağustos'ta paralarını almak için yaptıkları eylemden sonra dernek kurdular. Kiraz'a bağlı bütün köyler dolaşılarak, 5 bin üreticiyle toplantı yapıldı. 30 temsilci seçildi.

İzmir'in Kiraz ilçesinde tüm üreticileri tarafından 15 Eylül'de Kiraz Üreticiler Birliği Derneği kuruldu. Derneğin oluşturulması için bütün köyler dolaşılarak 5 bin civarında üreticiyle toplantılar yapıldı. Köylüleri, kendilerinin seçtiği 30 kişi temsil ediyor. Cevizli, Çömlekçi-Karaman, Haliller, Yeniköy ve diğer köyler temsilci gönderdi. Bu temsilcilerin bir araya gelmesiyle derneğin yedi kişilik yönetim kurulu belirlendi. Kiraz Üreticiler Birliği Derneği yönetim kurulu şöyle: Çömlekçi köyünden **Dursun Okumuş**, Yeniköy'den **Erdoğan Çoban**, Kara-

YORUM

Üreticilikten tarım işçiliğine

Toprak gelirlerinin yüzde 80'lik bölümü geri dönmüyor. Bunlar yüksek enflasyon, girdiler, vergi, fonlar, tefeci, tüccar ve karaborsacı sömürüsü ve yüksek banka faizlerine gidiyor. Geniş yığınlar toplam gelirin ancak yüzde 20'sini alabilirken, bir avuç sömürücü toplam gelirin yüzde 80'ine el koymaktadır. Bu durum toprağın ve geçimini buradan sağlayanların iyice yoksullaşmasına yol açmış, daha da çok borçlanmadan üretim yapması zorlaşmıştır.

Bölgede kuraklık baş göstermiştir. Susuzluk en büyük sorun haline gelmiştir. Toprağın veriminde önemli düşüşler olmuş, normal ürün kaldırabilmek daha çok gübre, daha çok ilaç ve daha çok sulamayı gündeme getirmiştir. Ayrıca toprağın fakirleşmesi, üzerinde yaşayan nüfusun önemli bir bölümünü üretici konumundan tarım işçisi konumuna dönüştürmüştür. Bölgede tarım işçiliğinde gözle görülür artış vardır. Örneğin; üç beş yıl öncesine kadar Kirazlılar kendi tarlalarını işlerlerken, bugün önemli bir bölümü çevre ilçelerde ve illerde tarım işçiliği yapmaktadır. Şimdiden bu sayı 3 bini geçmiştir. Ayrıca iller arasında da işçi göçü yoğun olarak görülmektedir.

Kırsal bölgede gelirlerin aşağıya çekilmesi ve bastırılması yoksullaşmayı öne çıkarmış, diğer sorunları ikincil plana itmiştir. Şehirlerde ve kalabalık yerleşim bölgelerinde yükseltilmek istenen şovenizm dalgasının kırsal kesimde ikincil konumda olduğunu söyleyebiliriz. Buralarda gelişmeler sömürüye karşı sınıf mücadelesi temelinde olacaktır. Kiraz'ın Çömlekçi köyünden **Mustafa Taşkın**, "Yaşama hakkımız toprakta da yok, savaşta da yok, barışta da yok, hastanede de yok" derken bu gerçeği dile getirmektedir.

Burjuvazinin köylü yığınlarına yöne-

man köyünden **Hayati Karaerkek**, Cevizli'den **Şakir İlgen**, Erbil'den **Bilal Deniz**, Kiraz'dan **Günay Göktekin** ve Çömlekçi'den **İlyas Uysal**.

ÜRETİMDEN PAZARLAMAYA KADAR

Dernek Başkanı **Dursun Okumuş**, "Üreticilerin hiçbir hakkı yok, başvurabilecekleri bir merci yok, bu doğrultuda üretici birliği kurmak fikri oluştu. Örgütsüz olarak hiçbir hakkın alınamayacağını, Zonguldak, Paşabahçe ve Kiraz'da gördük. Böyle bir örgütün kurulması için bütün köyleri dolaşıp üreticilerle toplantılar yaptık. Genel eğilim örgütlenmekten yanaydı. Ve bu birliği kurduk" diyor. **Okumuş**, birliğin kuruluş amacını da şöyle açıklıyor: "Üreticilerin üretim aşamasından pazarlama aşamasına kadar uğradığı her türlü haksızlığa karşı birlikte mücadele etmek temel hedefimizdir. Türkiye sathında üretici birliklerinin kurularak köklü bir mücadelenin yapılmasıdır."

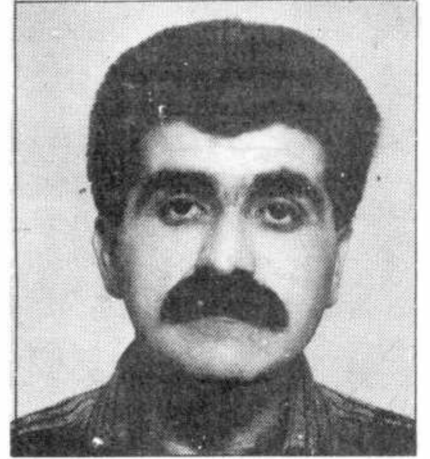

AKPINAR KÖYLÜLERİ. Derneğin amaçlarını tartışıyor.

KÖYLÜDE, BİRLİKTE HAREKET HEYECANI VAR

Kirazlı tütün üreticileri tüccardan paralarını alamadıkları için 25-26 Ağustos'ta banka önünde oturma eylemi yapmışlardı. Oturma eylemi sırasında üreticiler "Birlik kurulmalı, ama nasıl bir birlik" fikrini tartıştı. Üreticiler, ziraat odaları gibi bir örgütlenmeden yana değildiler. Kurulacak örgüt, köylülere hiçbir şey vermeyen, yöneticilerinin tüccarla işbirliği yaptığı, aidatını ödeyemediği zaman üyeyi icraya veren bir örgüt olmamalıydı. Yapılan tartışmalar sonunda ilk toplantı Çayağzı köyünde 80 kişiyle yapıldı. Köylülerde birlikte hareket etme heyecanı vardı. Herkes bu işi en iyi yapabilecek kişiyi önerdi.

İkinci toplantı Bahçearası köyünde yapıldı. Bütün köylü, kadınlar, çocuklar köy meydanında toplandı. Köylüler, özellikle dernek yöneticilerinin, tüccar ve karaborsacılarla işbirliği yapıp yapmayacağı konusunda sorular sordular. Derneğin faaliyetlerini tartıştılar. Kendi yöneticilerini, temsilcilerini seçtiler. Diğer köylerde de aynı sistemle temsilciler seçildi. Bu temsilcilerin bir araya gelmesiyle dernek kuruldu.

KİRAZ ÜRETİCİLER BİRLİĞİ DERNEĞİ BAŞKANI DURSUN OKUMUŞ. "Örgütsüz olarak hiçbir hakkın alınamayacağını, Zonguldak, Paşabahçe ve Kiraz'da gördük."

Kiraz Üreticiler Birliği Derneği'nin gönüllü avukatı olan **Mehmet Kütük**, "Kiraz'ın köylüleri uygulanan 10 yıllık ekonomik politikalar sonucu açlık sınırına dayanmış, bu dayatmaya karşı birlikte mücadele yolunu seçmişdirler" diyor. **Kütük**, köylülerin mücadelelerinde ve hukuksal sorunlarında karşılıksız ve katıksız hizmet sözü verdi. ■

---

lik saldırılarının son günlerde oldukça yoğunlaştığını görüyoruz. Tarımda sözde desteğin çekilmesini savunan bu kesim, köylüleri sırtlarından atılacak bir kambur olarak görmektedirler. Gelişmeler, sermaye kesiminin diğer sorunlarda olduğu gibi köylünün sorunlarında da çözümsüz ve aciz kaldığını göstermiştir. Bütün bu gelişmeler önümüzdeki dönemde köylü mücadelesinin daha da keskinleşmesine yol açacaktır.

Önümüzdeki dönem köylük alanlarda şimdiden işaretlerini gördüğümüz iki önemli gelişme yaşayacağız: Mücadele ve örgütlenme. Bu iki eğilim de iç içedir ve bölgelerin konumuna göre biri diğerinin önüne geçebilmektedir. Örneğin, Kiraz ilçesinde eyleme geçen üretici köylüler, kuvvet göstererek yarım saat içinde ödenmeyen paralarını almıştır. 15 gün içinde de üretici birliklerini kurmuşlar ve yöneticisi olmuştur.

Tarımda desteğin çekilmesi tepkileri iyice artıracak, daha çok kitlesel eylemleri gündeme getirecektir. Erken bir genel seçim gibi gelişmeler köylü mücadelesini bir süre geciktirebilir. Ancak alt üst oluşları ve hesaplaşmaya yol açacak gelişmeleri önleyemez. Çünkü bu süreç başlamıştır. Hükümetin 10 yıllık uygulaması var olan sıkıntıyı daha da artırmış, beklentileri tüketmiş, arayışları ve çıkış yollarını gündeme getirmiştir. Örgütlenme isteğinin büyük olması bu gelişmelerin sonucudur.

İSMAİL DURNA

KOZAKÇIOĞLU VE AĞAR. Erzurum Valisi Ağar İstanbul'a gelmek istiyor.

Mahmutbey baskınına soruşturma

27 Ocak 1992'de İstanbul Mahmutbey'de bir eve yapılan baskın sonunda **Servet Sanin**, **Hüseyin Yaşar** ve **İsmail Cengiz Göznek** adlı gençlerin öldürülmesi olayıyla ilgili olarak, polisin kusurunun saptanması için idari soruşturma açıldı. *2000'e Doğru*, Mahmutbey baskınını 2 Şubat 1992 tarihli sayısında, "Ağar'ın kurduğu 'Ölüm Timi' işbaşında" kapak haberiyle vermişti.

İstanbul eski emniyet müdürü, halen Erzurum Valisi olan **Mehmet Ağar** İstanbul Valiliği'ne hazırlanıyor. İstanbul Valisi **Hayri Kozakçıoğlu** ile **Ağar** arasında çekişme var. Merkezi İstanbul'da bulunan bazı büyük holdinglerin de **Ağar**'ın İstanbul'a gelmesini istedikleri belirtiliyor.

Öte yandan, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde görevli 165 polise işten el çektirildi. *2000'e Doğru*'nun, konuyla ilgili olarak İstanbul Emniyet Müdürü **Necdet Menzir**'e yönelttiği sorulara ise yanıt verilmedi.

Acilci Yusf Aslan öldürüldü

Üç yıl öncesine kadar "THKP-C Acilciler" örgütü içinde yer alan, son olarak örgütün "Dışilişkiler Temsilcisi" olan **Yusuf Aslan** (Zihni Alan ya da Esat adlarıyla da biliniyor) 28 Ağustos 1992'de bir Ortadoğu ülkesinde öldürüldü. **Yusuf Aslan** bir evlilik tartışması nedeniyle örgütünden 1989'da ayrılmıştı. Devrimci Sol, 16 Haziran Hareketi, TKEP, TKP-ML, TKP-ML Hareketi Ortadoğu temsilcilikleri tarafından yapılan ortak açıklamaya göre, Acilciler örgütü **Yusuf Aslan**'ın öldürülmesini, "Siyasi karar olmamasına rağmen taraftarları tarafından öldürüldüğü" biçiminde açıklıyor. Ortak açıklamada sol içi şiddet mahkûm ediliyor.

Aynı olayla ilgili olarak dergimize Fransa'dan gönderilen "Bir grup devrimci" imzalı açıklamada da, olaydan "Acilciler" örgütünün lideri **Mihraç Ural** sorumlu tutuluyor. Adana'nın Karataş ilçesinden olan **Yusuf Aslan** Ortadoğu'ya 1981 yılında gitmişti.

Hadi Uluengin'in Ali Rıza Bozkurt'la ilişkisi

2000'e Doğru'nun 13 Eylül tarihli 37. sayısında işadamı **Ali Rıza Bozkurt** ile ilgili olarak yayımlanan yazıya gazeteci **Hadi Uluengin** bir yanıt gönderdi. **Hadi Uluengin** yanıtında işadamı **Ali Rıza Bozkurt**'la 16 Ağustos'ta Frankfurt-Dallas seferini yapan bir uçakta tanıştığını belirterek, söz konusu yolculuğa Cumhuriyetçi Parti'nin Teksas'daki kongresini izlemek için çıktığını belirtiyor. Kongreye, Cumhuriyetçi Parti üyesi olan **Ali Rıza Bozkurt** tarafından çalıştığı *Hürriyet* gazetesinin davet edildiğini, gazetenin de kendisini görevlendirmesi üzerine gittiğini belirten **Hadi Uluengin**, "Yolculuğumun uçak ve otel masrafları, **Bozkurt** veya sahibi olduğu BMB şirketi tarafından karşılanmıştır" diyor. Houston'daki kongreyi "profesyonel bir gazeteci" olarak izlediği süre boyunca **Ali Rıza Bozkurt**'la tek kuruşluk para ilişkisi olmadığını da belirten **Uluengin**, aldığı tek hediyenin kaldığı otel tarafından herkese verilen, üzerinde Cumhuriyetçi Parti'nin amblemi olan kravat olduğunu söylüyor. **Hadi Uluengin** kimseden "bir şeyler yemediğini", 19 yaşından beri hayatını kendi el ve beyin emeği ile kazandığını söylüyor. Çalıştığı gazeteden aldığı maaş dışında tek kuruş geliri olmadığını da söyleyen **Uluengin**, Brüksel'deki 91 metrekarelik apartman dairesi dışında gayri menkulü olmadığını da ekliyor.

2000'e Doğru'nun geçen haftaki sayısında bir yanlışlık sonucu **Ali Rıza Bozkurt**'un Orta Asya petrolünü Novorosisk üzerinden Karadeniz'e boşaltmaya aday olan BOTAŞ'ın karşısında yer aldığı belirtiliyordu. Oysa, Novorosisk petrolünün Karadeniz'e boşaltılmasını planlayan **Ali Rıza Bozkurt**. Türkiye'nin Orta Asya ve cumhuriyetleriyle ilişkisinde çok önem verdiği petrol boru hattı projesinde **Bozkurt** karşı saftaydı.

The Independent'ten Türkiye yorumu

İngiliz gazetesi *The Independent*, 10 Eylül'de, "Ankara giderek şiddetlenen Kürt isyanına karşı hattını sertleştiriyor" ve 12 Eylül'de de "Atatürk'ün okları Demirel'i titretiyor" başlıklarıyla **Hugh Pope** imzasıyla iki değerlendirme yazısı yayımladı.

10 Eylül tarihli yazıda, **Özal** ve İçişleri Bakanı **İsmet Sezgin**'in Türk basınında çıkan açıklamalarına yer verilirken, Türkiye'nin Kürtlere karşı Saddamvari taktikler izlediği yorumu yapılıyor. Ayrıca koalisyon ortaklarının "Adli Sistem"le ilgili değişiklikler konusunda tıkandığı belirtiliyor. **Hugh Pope** yazısını, "Türkiye, Kürt isyancılarına karşı şiddeti benimserken, Batılı hükümetlerin nasıl düşündüklerini ancak zaman gösterecek" diye bitiriyor.

12 Eylül tarihli ikinci yazıda ise diplomatların, Başbakan'ın rakip sağ partilerce sıkıştırıldığını ve yoğunlaşan Kürt sorunu nedeniyle bir erken seçime gidilebileceğini belirttikleri vurgulanıyor. "Bu durumda **Demirel**'in 1996'ya kadar beklemesi gerekmiyor" deniyor. Yazıda CHP "uyuyan güzel"e benzetiliyor. Ayrıca, 1970'lerden bu yana siyasi platformda "çok renkli bir biçimde" **Doğu Perinçek** tarafından temsil edilen çizginin, "Hükümet daha onu kapatmaya fırsat bulamadan yeni partisi olan İşçi Partisi'ni açtığı" belirtiliyor. "Maocu geleneğin" kararlılığı ve siyasi kıvraklığına dikkat çekiliyor. 1970'lerin "bulanık entelektüllerinin" izlerine pek rastlanmadığı saptaması yapılıyor. Yazı, bazı eski devrimcilerin kendilerini bilgisayar programcılığına, iş ve banka dünyasına sürüklenmiş bulduğu yorumuyla bağlanıyor.

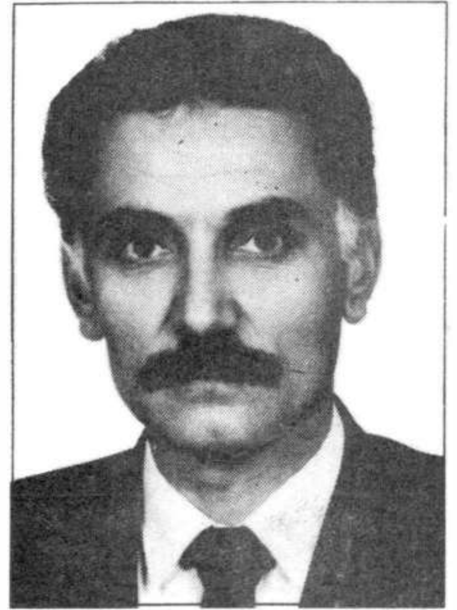
Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı kuruldu

Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı kuruldu. Vakıf Yönetim Kurulu Başkanı **Şerafettin Elçi** imzasıyla yapılan ve "Günümüzde insan hak ve özgürlükleri ihlalleri, devletlerin iç sorunu olmaktan çıkmış, uluslararası sivil kurumların müdahale hakkı doğmuştur" denilen açıklamada, "Antisömürgeci bir anlayışla ulusların kendi kaderini tayin hakkı olmak üzere, Kürt dil, kültür, edebiyat, tarih, sanat, bilim, ekonomi, sağlık, spor, temel hak ve özgürlükler alanında araştırma ve etkinliklerde bulunma" amacı belirleniyor. Vakfın yöneticileri şunlar: Başkan Yardımcısı **Mehmet Ali Eren**, Sayman **Hasan Deniz**, üyeler **İbrahim Aksoy**, **Mehmet Emin Kardeş**, **Refik Karakoç**, **Remzi Çakın**, **Ali Beyköylü**, **Yılmaz Çamlıbel**, **Mehmet Parlak**, **Cemal Özçelik**.

Turhal Belediye Başkanı'nın yaptıkları

Tokat'a bağlı Turhal ilçesi Belediye Başkanı **Muhsin Pehlivan**, göreve başladıktan üç ay sonra 90 işçiyi işten attı. **Pehlivan**, "Bana sendika, maaş istemeyen adam lazım" diyor. İşçiler aylardır düzenli maaş alamıyorlar. 91 yılı Aralık ayının maaşı yeni ödendi. 30 Eylül ve 16 Kasım 1990 tarihlerinde işçilerin ikramiyelerinin çekleri kesildi. Fakat paraları hâlâ ödenmedi. Teknik eleman olarak çalışan işçiler temizlik işlerine veriliyor. Belediye-İş Sendikası'nın örgütlü olduğu belediyede, şimdi DİSK Genel-İş örgütlenmeye çalışıyor.

1991'den 92'ye geçerken yapılan meclis toplantısının gündemi Başkan'ın maaşıydı. İşçi Partili meclis üyesi **Gazi Kendigelen** bir öneri sundu: Başkanın maaşı ya en yüksek işçi ücreti kadar olsun ya da 10 milyon lira. Yapılan oylamada, 13 kişi en yüksek işçi ücreti yönünde, 12 kişi de 10 milyon lira olması yönünde oy kullandı. Ancak **Pehlivan**, bu oylamaya itiraz etti ve "Başkanın oyu çift sayılır" diyerek maaşını 10 milyon lira yaptırdı. Belediye'ye ait arsalar ve gayrimenkuller satışa çıkarıldı. Cumhuriyet Caddesi'nde, İller Bankası tarafından yaptırılan işyerleri satışa sunuldu. 1989 yılında 19 metrekarelik bir dükkan, 48 milyon lira alıcı buldu. Fakat ihale iptal edildi. 1990 yılında aynı yer 43 milyona başka birine satıldı.

MUHSİN PEHLİVAN. Turhal'ın eski solcu Belediye Başkanı göreve geldikten sonra 90 işçiyi işten attı.

Adalet Partisi'ne aç-kapa

15 Kasım ile Kasım sonu arasında toplanacak olan AP kongresinde Genel Başkan **Süleyman Demirel**'in konuşmasından sonra partinin açılması konusunda oylama yapılacak. En yaşlı üye **Faik Türün** koruma altında olduğu için divan başkanlığını kabul etmedi. Oylamada partinin açılması yönünde bir karar çıksa bile partinin daha sonra kapatılacağı belirtiliyor. AP'nin açıldıktan sonra kapatılacağının söylenmesi konusunda tepkiler **Sadettin Bilgiç**'e yöneliyor. **Sadettin Bilgiç** ise kendisinin değişmediğini, daha önce söylediklerinden vazgeçmediğini ve AP'nin devamından yana olduğunu söylüyor. **Demirel**'in muhalifleri AP kongresini pazarlık fırsatı olarak kullanıyorlar.

FERİKÖY LİSESİ ÖĞRENCİLERİ. Okullarının ilköğretim okuluna dönüştürülmesi dolayısıyla açıkta kalans Feriköy 50. Yıl Lisesi öğrencileri 14 Eylül'de okul bahçesinde Sosyalist Liseliler Derneği'nden gençlerin de katıldığı bir basın toplantısı yaptılar. Basın toplantısının ardından SHP İstanbul İl Başkanı Yüksel Çengel'i ziyaret eden öğrenciler, girişimlerinden bir sonuç alamayınca Şişli Lisesi'ne kayıt yaptırmak zorunda kaldılar.

Irak Ticaret Bakanı'nın basın toplantısı

Bazı basın ajansları ve gazeteler, Anadolu Ajansı'na dayanarak verdikleri bir haberde, Irak Ticaret Bakanı **Muhammed Mehdi Salih**'in 11 Eylül günü düzenlediği basın toplantısında, "Türkiye, Kuzey Irak'taki Kürtler'e yardıma devam ederse, Irak da Türkiye aleyhine çalışan bölücü terör örgütünü destekleyecektir" şeklinde bir açıklama yaptığını yazdılar. Konuyla ilgili olarak Irak Cumhuriyeti Büyükelçiliği bir açıklama yaptı. Açıklamada şöyle deniliyor: "Ticaret Bakanı, Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın **Özal**'ın Iraklı muhaliflerle yaptığı görüşme ile ilgili bir soruyu cevaplarken 'Biz hiç kimsenin, Sayın **Özal**'ın veya başka birinin içişlerimize karışmasını kabul etmeyiz. Bu davranış iki ülke menfaatlerine hizmet etmemektedir' demiştir. Ayrıca Sayın Bakan, Irak-PKK ilişkileri şeklinde çıkan haberleri de kesinlikle reddederek şöyle söylemiştir: 'Irak'ın PKK'yı veya başka bir terör örgütünü herhangi bir ülkede desteklemesinde hiçbir menfaati yoktur."

İllegal TBKP, DSEP adını aldı

Genel Sekreterliği'ni **Haydar Kutlu**'nun yaptığı, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan TBKP ile ad ve yakın köken dışında bir ilişkisi olmayan illegal TBKP Şubat 1992'de ikinci konferansını gerçekleştirdi.

1982'de kurulan ve yaklaşık 10 yıl sonra ilk konferansını Ağustos 1991'de yapan TBKP, son konferans kararıyla adını Devrimci Sosyalist Emek Partisi (DSEP) olarak değiştirdi. İkinci konferans sonuç bildirgesinde kapitalizmle iktisadi yarış, bürokratikleşme, siyasi polis ve ordunun devleti kalıcılaştırması, yeni insanın yaratılamaması gibi etmenlerin reel sosyalizmin çöküşüne neden olduğu, sosyalizmde de devam eden sınıf çelişmelerinin proletarya diktatörlüğü altında sınıf mücadelesine devam edilerek aşılabileceği belirtiliyor. Sonuç bildirgesi, sosyalizmde işçi sınıfının kır ve şehir emekçilerinin kendi sınıf taleplerini savunan birden fazla örgütlenmelerin olabileceği, devrimin ise "Demokratik Halk Devrimi" stratejisiyle toplu ayaklanma biçiminde gerçekleşebileceği belirtilerek bitiyor.

Ak-Doğuşçular parti kuruyor

İslamcı örgüt İBDA-C legal parti kurma çalışmalarında son aşamaya geldi. Ak-Doğuş grubu olarak da bilinen İBDA-C, **Necip Fazıl Kısakürek**'in fikri takipçisi. Ev toplantıları ile parti kurma çalışmalarına başlayan İBDA-C taraftarları Mayıs ayının son haftasında Fatih Renk Düğün Salonu'nda bir araya gelerek legal parti kurma konusunda görüş birliğine vardı. Toplantıda oluşturulan "Siyasal Araştırmalar Grubu" yaz boyunca program ve tüzük hazırlığı yaptı. Bu arada parti kurucuları tespit edildi. Şu ana kadar dokuz ilde örgütlenen İBDA-C önümüzdeki günlerde yapılacak bir basın toplantısı ile parti kurma girişimini kamuoyuna açıklayacak. Partinin adı ve genel başkanının kim olacağı ise henüz belli değil. Ancak grubun lideri **Salih Mirzabeyoğlu**'nun genel başkan olmayacağı belirtiliyor.

İslamcı kesimdeki liderlerden **Ercüment Özkan**'ın da parti programı ve tüzüğünü yakında açıklayacağı belirtiliyor.

Pülümür'de köylülere provokasyon

Tunceli'nin Pülümür ilçesinde cezaevi gardiyanı **Şükrü Gürel** köylüler üzerinde terör estiriyor. Köylere baskın düzenleyen gardiyan, köylülere sıra dayağı atıyor. Gökçekonak köylülerinin anlatımına göre 2 Eylül'deki **Şükrü Gürel** baskını şöyle gerçekleşmiş: Akşama doğru, belinde 14'lü bir tabanca ve bir adet el bombası ile köye gelen **Şükrü Gürel**, tek tek evleri dolaşarak köy halkının boş bir arazide toplanmasını istiyor. Dolaştığı evlerdeki köylülere de "Ben dağdan geldim. Arkadaşlarım yukarıda beni bekliyor" diyor. Boş arazide topladığı köylülere ilk söylediği "Köyünüzde dört ajan var. Bunların isimlerini vermenizi istiyorum" sözleri oluyor. Korkan köylüler, birkaç isim veriyorlar. İstediğini alan **Şükrü Gürel**, köylüleri sıra dayağına çekiyor ve minibüsü olan yaşlı bir köylünün kafasına silahı dayayarak kendisine ilaç getirmesini istiyor. Bu olaydan bir gün sonra iki aile köyü terk ederek İstanbul'a göç ediyor. Gökçekonak köylüleri durumu Jandarma Komutanlığı'na ilettiklerinde, komutan tarafından azarlandılar.

Şükrü Gürel'in ikinci köy baskını ise Kovuklu (Harsi) köyüne oluyor. 4 Eylül'de saat 04.30 sıralarında köye gelen **Şükrü Gürel**, yine tek tek evleri dolaşarak köylüyü genişçe bir araziye topluyor. Köy meydanına toplananlar arasında köy muhtarı da var. Toplanan köylülere Gökçekonak köyünde söylediklerini tekrar ediyor. Ancak bu sefer tehditler pek etkili olmuyor ve köy halkından isim veren olmuyor. Hatta bazı köylüler kendisini tanıyor. Daha sonra da deprem dolayısıyla yıkılan evlerin yerine yaptırılan konutların inşaatında çalışan Kürt işçilere birer sopa verip köy muhtarının ellerini bağlamalarını söylüyor. İşçiler bu işe yanaşmıyorlar. Bunun üzerine **Şükrü Gürel**, havaya bir el ateş ediyor. Kendilerine de ateş edilmesinden korkan işçiler, muhtarı sopalarla dövmeye başlıyorlar. Muhtardan sonra sıra meydanda toplanmış diğer köylülere geliyor. Birkaç kişiyi dövdükten sonra, genç bir köylü, "Ulan o... çocuğu ben seni tanıyorum. Sen nasıl böyle yaparsın" diyerek üstüne yürüyor. Bunun üzerine el bombasının pimiyle oynayarak geri çekilmeye başlıyor ve bir el de havaya ateş ediyor. Kendisini bekleyen bir taksiye binerek Kırmızıköprü mevkiine geri dönüyor. Sıra dayağına çekilen köylüler, "Kimi kime şikâyet edeceğiz?" diyerek herhangi bir yere şikâyette bulunmuyorlar.

Konuyla ilgili olarak *2000'e Doğru*'nun görüştüğü Pülümür Cumhuriyet Başsavcısı, "Bana şimdiye kadar **Şükrü Gürel**'le ilgili herhangi bir başvuru olmadı. İlk defa sizden duyuyorum. Gerekli araştırmaları yapıp, üstlerimle de görüştükten sonra bir açıklama yapabilirim" diyor. Pülümür Kaymakamı ise "Konu bana başka kişiler tarafından intikal ettirildi. Gereği neyse onu yapacağım. Söz konusu kişi adliye mensubu, bizim elemanımız değil. Bu nedenle kendisi hakkında herhangi bir idari soruşturma yapamıyoruz. Ancak anladığım kadarıyla dengesiz, psikopat bir kişi. Daha önce ailesinden birkaç kişi terörist saldırılarda öldürülmüş. Yaptığım incelemeler sonucu bu ilçeden alınmasını isteyeceğim" diyor.

Pülümür'de halka yönelik tertiplerden İşçi Partisi de payını aldı. 15 Ağustos'ta ilçede yapılan kepenk kapatma eylemleri, İşçi Partisi MKK üyesi ve Erzincan İl Başkanı **Ahmet Yaman**'a malediliyor. 23 Ağustos'ta da ilçe yakınlarında meydana gelen çatışmalardan sonra İşçi Partisi ilçe yöneticilerinden **Hasan Arslan** ve **Dursun Ali Eke** gözaltına alındı. **Dursun Ali Eke**'ye işkence yapıldı. **Hasan Arslan**'a ise gözdağı verildi ve "Senin partin PKK'yi destekliyor" denildi. Konuyla ilgili olarak bir açıklama yapan İşçi Partisi MKK üyesi ve Erzincan İl Başkanı **Ahmet Yaman**, "Partimiz ve şahsımla ilgili bir tertip var. Son günlerde yoğunlaşan sokak infazları bizi de hedefleyebilir. Partim ve şahsım hakkında asılsız iddialarda bulunanlar devlet içinde yuvalanmış karanlık güçlerdir. Partimize provokasyon sökmez" dedi. İşçi Partisi ilçe yöneticileri, saldırılar üzerine yeni kurulan Pülümür örgütünün ilçe binasını derhal açma kararı aldılar.

... Kısa kısa...

- *Emeğin Bayrağı* dergisinin 73. sayısı DGM tarafından Terörle Mücadele Yasası'nın 3713/6 maddesine muhalefet gerekçesiyle toplatıldı.
- *Yeni Ülke* gazetesinin 13-19 Eylül 1992 tarihli 48. sayısı DGM yedek hakimliğinin kararıyla "Devletin bölünmezliği" aleyhine propaganda yapmak gerekçesiyle toplatıldı.
- *Yeni Asya* gazetesinden ayrılmak zorunda kalan gazeteci sayısı 24'e ulaştı. **Bünyamin Ateş** yaptığı açıklamada gazetedeki operasyonun gazetenin imtiyaz sahibi **Mehmet Kutlular** tarafından gerçekleştirildiğini belirtiyor.
- İHD İstanbul Şubesi tarafından düzenlenmek istenen "Didar Abla Aramızda" gecesine İstanbul Valiliği tarafından izin verilmedi. Yasaklama gerekçesi "derneğin tüzüğünde vefat eden bir şahıs adına anma gecesi düzenleneceğine dair bir hüküm* bulunmamasına dayandırılıyor!
- Avukat **Metin Kozan** tarafından kamuoyuna yapılan bir açıklamayla 31 Ağustos'ta gözaltına alınan müvekkili **Hatice Aydemir** ile birlikte gözaltına alındığı arkadaşları **Yusuf Demir** ve **Kenan Güler**'in gördükleri işkenceler sonucu felç oldukları belirtilerek, işkenceler dolayısıyla Hatay Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Müdürü hakkında suç duyurusunda bulunulduğu belirtildi.
- Hakkâri'nin Uludere ilçesine bağlı Işıkveren köylüleri, Kayseri'den getirilen Komando Komutanı Binbaşı'nın baskıları sonunda köylerini terk etti. Sayıları yaklaşık bin kişiyi bulan Işıkverenliler topluca Irak'a geçtiler.

... Kısa kısa...

"İSRAİL DEVLETİYLE İTTİFAK GÜNDEME GELEBİLİR"

Kürt tanzimatçısı Yaşar Kaya

Kürtçe yayın yapan *Welat* gazetesinde Yaşar Kaya'nın *2000'e Doğru*'ya saldıran bir yazısı yayımlandı. Hiram Abas, Eymür ve Çandar'ın söyledikleri Kaya tarafından Kürtçe yazıldı. Kaya, *2000'e Doğru*'nun sorularını yanıtladı.

Kürtçe olarak yayımlanan haftalık *Welat* gazetesinin 23-29 Ağustos tarihli sayısında **Yaşar Kaya**'nın *2000'e Doğru*'ya saldıran bir yazısı çıktı. **Yaşar Kaya**, 16 Ağustos tarihli *2000'e Doğru*'da yayımlanan "Bir basın toplantısı" başlıklı başyazıyı gerekçe gösteriyor. Söz konusu başyazıda **Ferit İlsever**, **Hüseyin Deniz**'in öldürülmesi üzerine yapılan basın toplantısında gazetecileri öldürenlerin kimliği üzerine doyurucu bir açıklama yapılmamasını eleştiriyordu. Başyazıda, "*Özgür Gündem*, zaman zaman Kontrgerilla'yla ilgili yayımlar yaptı. Ama gazeteci cinayetlerine net bir teşhis koymadı. **Yaşar Kaya** konuşmasına '7 Kürt işadamı ve aydının çıkardığı *Özgür Gündem* gazetesi' sözleriyle başladı. İşadamlığı çerçevesinde savunulacak bir Kürt kimliği mi anlatılmak isteniyordu? Bu sınıfsal tavırla ne saldırıların kaynağı berrak bir biçimde belirlenebilir, ne de devlet terörüne karşı tutarlı bir politika izlenebilir" deniyordu.

Yaşar Kaya ise *Welat*'ta **İlsever**'in yazdıklarını şöyle naklediyor: "Arkadaşlar hiç Kontrgerilla'dan bahsetmediler. Zaten bu gazeteyi 7-8 Kürt işadamı için çıkarıyorlar. Bundan da anlaşılıyor ki bunlar ne devrimcidir, ne de sosyalisttirler". **Kaya**, yazısında "yarasa" olarak nitelediği **Ferit İlsever** için "Ders verilmesi lazım. Biz Kürtler bu arkadaşları ve siyasetlerini çok iyi biliyoruz" diyor. 12 Eylül'den önce TİİKP'lilerin, "Kürt ve Kürdistan için söylediklerini ne **Türkeş** ne de deli olan birisi"nin söylediğini belirtiyor. **Kaya**, "Artık bizi kimse kandıramaz, Kürtler artık gözlerini açmıştır. Bu arkadaşların dergilerinde zaman zaman Kürtler'den bahsetmelerinin nedeni satış kaygısıdır" diyerek yazısını bitiriyor. Uzun yıllar Siemens firmasında üst düzey yönetici olarak da çalışan **Kaya**'nın kimyevi maddeler alım-satım firması var. **Yaşar Kaya** ile *2000'e Doğru* Haber Müdürü **Adnan Akfırat** görüştü.

-Yazılarınızda ve demeçlerinizde sosyalizmin bittiği değerlendirmeleri yapıyorsunuz.

-Yalnızca bir yazımda "onların tanrısı öldü" dedim. Türk solu, son 30 yılda Kürt devrimcilerine kendi kimliğini yasak etti. Hiçbir sosyalist Kürt, "ben Kürt'üm" diyemiyordu. "Kürt'üm diyorsun sen devrimci değilsin, böyle diyorsan sen emperyalizmin uşağısın" diye yükleniliyordu. Sanki milliyetçi olmak Kürtler'in hakkı değilmiş gibi.

-Milliyetçilik bir burjuva ideolojisi değil mi?

-Olsun. Burjuva ideolojisi olsun. Kürtler kendi burjuvazilerini de yetiştiriyorlar. Kürtler buna da muhtaçlar.

-Kürtler'in burjuvazisi de olur, milliyetçileri de olur. Ama sosyalizmle milliyetçiliği birleştirmek mümkün mü?

-Tabii, sosyalizmde milliyetçilik yoktur. Ama Kürt halkının demokratik özlemleri sosyalizmden önce gündeme gelirse bizim halimiz ne olacak? Bizim işimizi kim yürütecek?

-Aktüel dergisinde çıkan söyleşinizde "Ben Türk solu içinde gayret sarfetmediğime memnunum. Enerjimi ve katkımı oraya vermedim, Kürtler, Türk burjuvazisi ve liberallerine de sesleniyorlar. Ben biraz da ona gayret sarfedenlerdenim" diyorsunuz.

-Diyorum, evet. Türk burjuvazisine ve namuslu Türk liberallerine sesleniyorum, Kürt sorununu iyi görsünler diye.

ABAS, EYMÜR, ÇANDAR'IN SÖYLEDİKLERİNİN AYNISI

*-2000'e Doğru ve **Doğu Perinçek** için yazdıklarınızın hepsi daha önce **Mehmet Eymür** ve **Cengiz Çandar** tarafından söylenenlerin tekrarı. Siz "**Doğu Perinçek** ve arkadaşlarının siyasetlerini çok iyi biliyoruz. 12 Eylül'den önce de devrimcileri isim isim, adres adres devlete ihbar ediyorlardı" diyorsunuz. CIA ile yakın ilişkileri bulunan emekli MİT'çi **Mehmet Eymür** de yazdığı anılarında, **Hiram Abas**'a dayandırarak şu görüşleri ileri sürüyor: "**Perinçek**'in Türkiye'deki misyonu şöyleydi: 1)Türkiye'de hızla gelişen ve Batı dünyası için tehlikeli hale gelen Sovyet yanlısı aşırı solu yeni bir doktrinle bölmek, birbirine düşürmek, parçalamak, etkisiz hale getirmek." **Cengiz Çandar** da şunları söylüyordu: "PKK'nin gerçek dostu oldukları da şüphelidir. Türkiye ile Kürtler'in barışıklığı ihtimalinin arttığı bir dönemde, **Doğu Perinçek** ve ekibi bu yakınlaşmayı bloke etmek ve Kürtler'in üzerine felaket getirmek oyununu oynuyorlar. **Doğu Perinçek** ve ekibi sol çevrelerde muhbirlikleriyle ün yapmışlardı." Siz MİT'in söylediklerini Kürtçe tekrarlamış oldunuz.*

-Ben MİT'çi değilim. İkincisi, ben MİT'in paralelinde değilim. Benim 30 yıllık geçmişim ortada. Kendime göre bir hayatım var. Biz Türk solunu dost olarak görüyoruz. Ama eleştirmek gibi bir hakkımız var. **Doğu Perinçek** Paris Kürt Konferansı'na "Kürtler'in tanzimatı" diyerek, Kürtler'in Batılılar'la tanışmasını aşağıladı. Geçmişte *Aydınlık* dergisi yığınla Kürt devrimcisinin adreslerine kadar verdi.

-İspat edebilir misiniz?

-Ciltlerini ortaya çıkaracağız.

-Siz okudunuz mu?

-12 Eylül'den önce genel müdür pozisyonunda olduğum için gazeteleri dikkatli okuyamıyordum. Uçakta giderken ancak karıştırabiliyordum. HEP kongresinden dönüşte ciltleri getireceğim önüme. *2000'e Doğru*'nun başından beri Kürtler için söylediği bazı şeyler var. Bunların üzerinde durmadık. Durmak gerekiyor. Türk solu özünü Kemalizm'den alıyor, hiçbirisi onun dışına çıkmış değil.

"DOĞDUĞUMDA KÜRT'TÜM"

-Bir sosyalist kendisini milliyetine göre tarif eder mi?

-Ben önce Kürt'tüm. İnsan önce Kürt doğar, sonra kültür farklılıklarıyla değişir. Türk solu olacaksa Kürt solu da olacaktır.

-Kendini Kürt solu ya da Türk solu olarak tanımlayanlar olabilir, ama sosyalistleri milliyetlerine göre ayırmak milliyetçilik olmuyor mu?

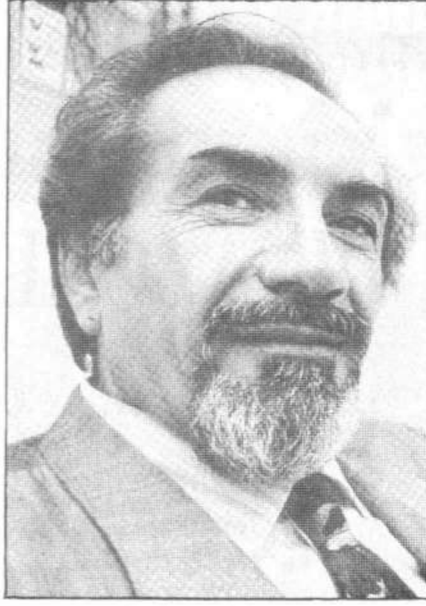
-Değil, ne münasebet.

-Yazınızda 2000'e Doğru için "Bunlar devletin yandaşıdırlar" diyorsunuz.

-Tam öyle demiyorum. İnsanlar zaman zaman hata yapıyor. **Ferit İlsever**'in yazısı ortada. *Welat*'taki yazıya gelince, zaman zaman bizim hırçınlaşmak gibi bir hakkımız var diye düşünüyorum. Çünkü biz çok ezilmişiz, çok horlanmışız, bize çok saldırılar olmuş. İşte: "Paris Kürt Konferansı Kürtler'in tanzimatı". Herkesin tanzimatı varsa bizim için de olacaktır.

-Emperyalistlerin Kürtler için tanzimat yaratmaya çalıştıkları gerçeğini ifade etmenin Kürtler'i aşağılamakla ne ilgisi var?

-Batı'ya merhaba etmek emperyalizmle işbirliği değildir. Bugün Batı'da yardımımıza koşan doktorlar var, gazeteciler, vakıflar, kiliseler var. Batı sadece vahşi kapitalizmi kemsil eden emperyalizm değil.

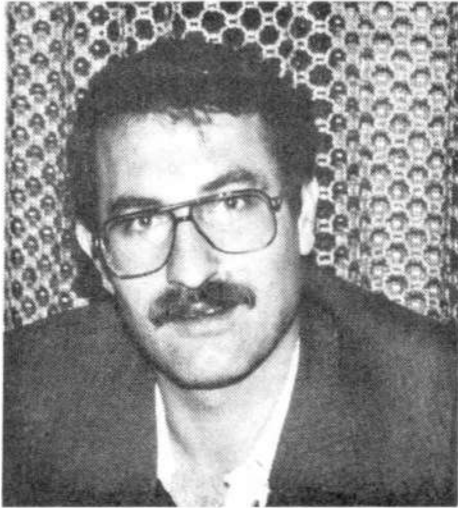
YAŞAR KAYA. *Aktüel*'le konuşurken zengin çocuğu, *2000'e Doğru* ile konuşurken köylü çocuğu.

"FİLİSTİN OLSA NE OLUR OLMASA NE"

-Kürt halkının Ortadoğu'da tek müttefiki İsrail'dir gibi görüşler var.

-Kürt sorunu söz konusu olduğunda İslamcılar hep biz kardeşiz diyorlar. Ama İslam Konferansı toplanıyor, 50 ülke katılıyor, orada bütün İslam ülkeleri için karar çıkıyor, ama Kürtler için bir karar alınmıyor. Demekki İslam ülkeleri Kürtler'i kardeş olarak görmüyor. 23 tane Arap devleti var, 24üncü olarak Filistin olsa ne olur olmasa ne olur? Filistin'le dayanışma geceleri düzenliyoruz, ama söz konusu Kürt olunca kimseden bir ses seda çıkmıyor. Kürtler'in birinci handikapı İslam. İkincisi sol. Kürtler Batı'yla merhaba ettikleri zaman, oturup kalktıkları zaman, "vay efendim siz emperyalizmin dümen suyunda gidiyorsunuz, Ortadoğu'da emperyalist bir Kürt devleti kurmak isteniyor. Bunun içinde İsrail'in eliyle Kürtler'e yardım etmek istiyor" deniyor. Bu bir güç dengesi ilişkisidir. Belki dünyadaki hesaplar, dengeler, Kürtler'le İsrail devletini müttefik hale getirebilir. Dünyada hiçbir şeyin mutlak olmadığını son 35-40 senede yaşayarak gördük. Sovyetler'in yıkılmasını, bitmesini gördük. Şurası muhakkak ki; Kürtler her hesapta biz varız demek zorundalar. ■

SAVAŞ BALTA

1955 – ...

Ve biz Maltepe'de
Geçtik işte halayın başına
Elimizde kızıl bir mendil
Köşesi çoban yıldızı işlenmiş
Bir delilo çekeriz.

Proletarya SAVAŞ'ının büyük aşkına

İŞÇİ PARTİSİ
Maltepe İlçe Örgütü

Arkadaşımız

SAMİ

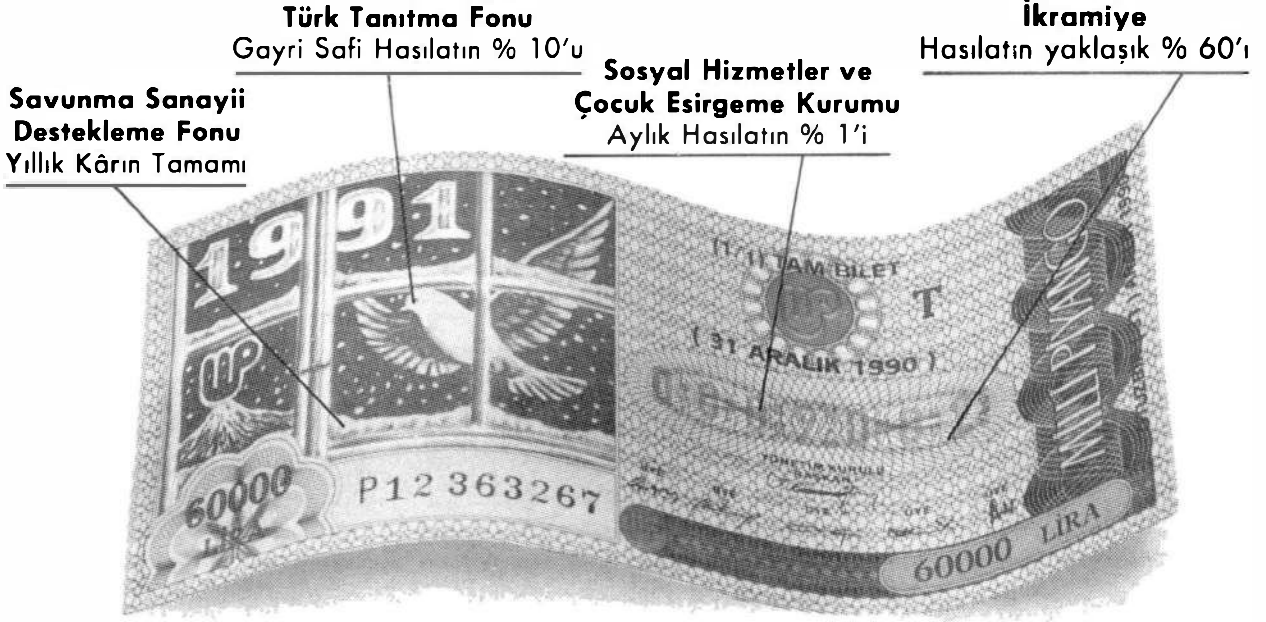
bundan bir buçuk yıl önce
kendini "siyasi polis" olarak tanıtan
provakatörlerce kaçırıldı,
bugüne kadar haber alınamadı.
Aynı hainler, arkadaşımız

YUSUF'u

(Zihni Alan)
28 Ağustos 1992 günü katlettiler.
Sami ve Yusuf'un anılarını
yaşatacağız.

DEVRİMCİ ARKADAŞLARI

Bir Milli Piyango biletinin anatomisi

Milli Piyango, ulusal değerlere katkı felsefesiyle faaliyet gösteren bir kurumdur. İştirakçilerin Milli Piyango bileti için bütçelerinden ayırdığı liraların yaklaşık % 60'ı ikramiye olarak yine onlara geri döner. Hasılatın geri kalanı ise, ülke savunması, ülke tanıtımı ve geleceğin sahibi çocuklarımızın korunması için kullanılır. Milli Piyango İdaresi, kuruluşundan bugüne kadar, toplumdan aldığını topluma vermiş, ülkemizin geleceği için kullanmıştır. Bundan sonra da aynı amaçla kullanacaktır.

MİLLİ PİYANGO

DÜNYA BANKASI ÖZELLEŞTİRME RAPORU

"30 KİT'ten 17'si kapatılacak!"

Rapora göre özelleştirmenin başarısız kalmasının nedenleri: "1)Çalışanlar özelleştirmeye olumlu yaklaşmamaktadır. 2)Politikacıların bazıları KİT reformuna olumsuz yaklaşmaktadır. 3)Bazı üreticiler, rekabeti artırıcı etkisi nedeniyle KİT reformuna karşıdır. 4)Potansiyel alıcılar bugüne kadar yapılan satışlarda karşılaşılan bazı yasal güçlükler nedeniyle çekimser kalmaktadır. 5)Etkinlik artışından yararlanacak olan tüketici ve vergi ödeyenler homojen ve organize bir grup olmadıkları için etkili olamamaktadır."

Dünya Bankası'nın "İşçi çıkarın, tazminatı benden" formülü **Demirel-İnönü** hükümeti tarafından kabul edildi. Ereğli ve İskenderun Demir-Çelik'ten 3 bin, TPAO'dan bin kişi resen emekli edildi. Emekliye sevk edilen işçilerin kıdem tazminatlarını Dünya Bankası ödedi. Türkiye hükümetini özelleştirme ve işçi çıkarma konusunda "korkak" davranmakla suçlayan Dünya Bankası, "92 sonuna kadar çıkarılacakların tazminatını karşılarım, 93'e karışmam" diyerek, Türkiye hükümetini elini çabuk tutmaya "teşvik ediyor". Dünya Bankası, hazırladığı program bir an önce uygulanmazsa, "çalışanların kıdem artışı nedeniyle artacak olan işgücü tazminatı ödemeleri"nden dolayı daha çok KİT için "kapatılma zorunluluğu" doğacağını hatırlattı.

Dünya Bankası, özelleştirme konusunda uluslararası sermayeyle hükümetler arasında aracılık yapıyor. Bu aracılık faaliyeti sırasında belli bir komisyon ve fon kesintisi uyguluyor. Dünya Bankası, faaliyetleri için gerekli parayı buradan sağlıyor. Örneğin, Türkiye'deki özelleştirme için ödedikleri "kıdem tazminatı kredisi"nin kaynağı, söz konusu fon.

Dünya Bankası'nın uluslararası planda en temel işlevi bütün ülkelerde piyasa sisteminin hakimiyetini ve kapitalizmin devamını sağlamak. Özelleştirme, "dış borç" bağımlısı bütün ülkelerde dayatılıyor. Bu da, "özelleştirme stratejisinde temel hedef, kaynak dağılımının iyileştirilmesi, piyasa ekonomisinin geliştirilmesi" şeklinde açıkça belirtiliyor.

KİRLETENLER KALACAK

Dünya Bankası'nın Türkiye'deki KİT'lerle ilgili son raporu haftalık *Gözlem* gazetesinde yayımlandı. Rapora göre "KİT'lerin bugünkü finansal yapı ve performansları ile faaliyetlerini sürdürmeleri mümkün değil". Düşük performansın nedenleri olarak ücret ödemelerindeki artışlarla tarımı ve tüketiciyi destekleme politikaları sayılıyor. "Ancak esas neden KİT'lerin ticari esaslara göre faaliyet göstermeyişleri" deniyor.

Uluslararası sermaye, kârlı KİT'lere talip oluyor. Geri kalanın kapatılması öngörülüyor. Çevre kirliliğine yol açan petrol, kimya ve çimento sanayi kolları da, Türkiye'de çevre kirliliğini önleyici yatırımlar zorunlu olmadığı için uluslararası sermaye için cazip alanlar.

İletişim sektöründe pazarın ikinci büyük firması TELETAŞ, Fransız Alcatel'in oluyor. Bu yılın sonuna kadar telefon makinesi bölümü ve analog santral bölümü kapatılacak. 1800 işçiden 800'ü atılacak. Alcatel, dünyanın iletişim devleri arasında. Avrupa'nın değişik ülkelerinde, Güney Kore, Meksika ve Çin'de şirketleri var. Diğer ülkelerde yüzde 90 ve üzerinde ortaklık payına sahip olan Alcatel'in Türkiye'deki ortaklığı şimdilik yüzde 39; kısa zamanda en az yüzde 57'ye çıkacağı belirtiliyor.

EN AZ 265 BİN İŞÇİ ÇIKARILACAK

Dünya Bankası'nın KİT raporuna göre TMO, Petkim, Sümerbank ve THY dışında kalan 30 KİT kuruluşundan 17'sinin derhal kapatılması gerekiyor. Geri kalanlara uygulanması öngörülen reform programı sonunda yalnızca beş kuruluş "orta vadede" kamu kesiminde kalacak. Bunlar, DHMİ, PTT, TCDD, TDİ ve TEK. Diğerleri, reform programı sonunda "özel sektörce talep edilebilecekleri kârlılık düzeyine ulaştırılarak" satılacak. TEK, PTT gibi kuruluşların, altyapı faaliyetlerinin "gözden geçirilmesi", TMO'nun tarımı ve tüketiciyi destekleme politikaları "yerine daha etkin politika araçları kullanılması", TCDD'nin imalat faaliyetlerinin kapatılması isteniyor.

KİT'lerde 1990 yılında 596 bin 180 kişinin istihdam edildiği, bunun üçte birinin "aşırı istihdam" olduğu belirtiliyor. Reform programı uygulamaya konulduğunda işten çıkarılacak işçi sayısı "iyimser varsayımlarla" 265 bin dolaylarında. Bunlardan 100 bininin kapatılacak KİT'lerden, geri kalanının özelleştirilecek KİT'lerden olduğu, ancak söz konusu rakamların "kesin olmadığı" vurgulanıyor.

Raporda, 1985-90 yıllarındaki reel ücret artışına özel vurgu yapılıyor. "Kuruluşların zarar etmele-

rinde, 1985-90 dönemindeki reel ücret artışının önemli bir payı vardır" deniyor. Reform programına alınacak kuruluşların rekabetçi şartlarda borçlanmaları ve Ticaret Kanunu'na tabi olarak faaliyet göstermeleri (iflas edebilmeleri) öneriliyor. Raporda, "Reform programının uygulanmasından sonra çalışmaya devam eden KİT'lerde, iflas halinde, özel sektörde çalışan işçilere uygulanan şartlar uygulanacaktır" deniyor.

ORÜS'TE "ZARAR EDİYORUZ" PROPAGANDASI

Orman Ürünleri Sanayii (ORÜS), 22 fabrikada 6 bin işçinin çalıştığı bir kuruluş. ORÜS'e bir Kanada firması talip. Düzce ORÜS'te, işçilerin eylül ayı ikramiyelerinin yarısı "para yok" gerekçesiyle ödenmedi. İşçiler, fabrikanın tam kapasiteyle çalıştırılmadığını, işçilerde ve halkta "zararına çalıştığı" imajının yaratılmak istendiğini söylüyorlar.

Türkiye halkının ve işçi sınıfının tepkisi, özelleştirme önünde önemli bir engel. Bu tespiti yapan uzmanlar, Zonguldak-Ankara yürüyüşünü ve Paşabahçe direnişini hatırlatıyorlar. Özelleştirmeye karşı kamuoyu direncini Dünya Bankası da testit ediyor.

"Politik güçlükler" başlığı altında, işçilerin, bazı politikacıların ve bazı üreticilerin özelleştirmeye karşı oldukları, potansiyel alıcıların yasal bazı güçlükler nedeniyle çekimser kaldıkları, özelleştirmeden yararlanacak bazı "tüketici ve vergi ödeyenlerin" ise etkili olamadıkları anlatılıyor: "1)KİT'lerdeki aşırı istihdam nedeniyle çalışanların özelleştirmeden sonra işten çıkarılma beklentisi yüksektir. Buna bağlı olarak, çalışanlar özelleştirmeye olumlu yaklaşmamaktadır. 2)Politikacıların bazıları kamu kesimini daraltacağı düşüncesiyle KİT reformuna olumsuz yaklaşmaktadır. 3)Bazı üreticiler, rekabeti artırıcı etkisi nedeniyle KİT reformuna karşıdır. 4)Potansiyel alıcılar bugüne kadar yapılan satışlarda karşılaşılan bazı yasal güçlükler nedeniyle çekimser kalmaktadır. 5)Etkinlik artışından yararlanacak olan tüketici ve vergi ödeyenler, homojen ve organize bir grup olmadıkları için etkili olamamaktadır."

MEKSİKA'DA İŞÇİ GÖSTERİSİ. Dünya Bankası yayınlarında 30'a yakın ülkede uygulanmaya çalışılan özelleştirme programının başarısız olduğu tespiti yapılıyor.

Dünya Bankası yayınlarında 30'a yakın ülkede uygulanmaya çalışılan özelleştirme programının başarısız olduğu tespiti de yapılıyor.

HALKIN TEPKİSİNE ÖNLEMLER

Raporda, halkın ve işçilerin tepkisine karşı önlemler ağırlıklı olarak yer alıyor. Özelleştirilecek kuruluşta çalışanlara "hisselerin en fazla yüzde 10 kadarlık bölümü için öncelikli satın alma hakkı" tanınması öngörülüyor. "Bu uygulama, çalışanların programa desteğini sağlayacak" deniyor. Buna karşılık "Hisselerin yüzde 80'inin karşılıksız olarak ya da çok düşük bir fiyatla halka satılması" da düşünülüyor. "Bu yolla kuruluşların önemli bir bölümünün hemen özelleşmesi sağlanmış olacak" deniyor.

Satışlarda KİT hisselerinin işçilere, halka satılması Thatcher Formülü diye anılıyor. Mantık şöyle: KİT ürünlerine zam yaptığımız zaman halk bağırıyor. Halkın en azından bir kısmı, sesi gür çıkan kesimler hissedar olursa o kadar bağırmaz. Eğer işçilere verirseniz işçi ücretini yüksek tutmayabilirsiniz. İşçi ücretini yüksek tuttuğunuz zaman kâr payı düşecek. Kâr azaldığı zaman işçinin hisse senedinin getirisi azalacak.

İŞSİZLİK SORUNU BÜYÜYOR

KİT'leri kapatırken yapılacak işlemlerin başında ise şu sayılıyor: "Çalışanlar, sendikalar, KİT yönetimi, aynı bölgede faaliyet gösteren işletmelerle görüşülerek, kapatma sonucunda işsiz kalacak olan KİT çalışanlarının yeniden istihdamı için uygulanacak programın hazırlanması." Bu konuda "eğitim, danışmanlık, kredi olanakları sağlanması" düşünülüyor. İşsizlik sorununu "çözmek" gibi bir amaç taşımadıkları ortada. İşten çıkarılacak 265 bin işçinin "İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun 1990 yılı verilerine göre yıl içinde iş isteyenlerin yüzde 37.2'si, açık işsizlerin yüzde 27.9'u, açık işlerin yüzde 77'si" olduğu aynı raporda belirtiliyor.

ORÜS, Ağaç-İş Sendikası'nın en büyük işyeri, bir anlamda belkemiği. Ağaç-İş Düzce Şube Başkanı **Cemil Tınaz**, DYP-SHP hükümetini özelleştirmeye karşı sözünü tutmadığı için eleştiriyor, "Gereken zamanda eylem yapacağız" diyor. ORÜS'ün Düzce'deki işyerinde özelleştirmeyi ve sonuçlarını kamuoyuna anlatmak için işçilerden bir komite oluşturuldu. ■

META işçisi hem üretiyor hem satıyor

META İŞÇİLERİ. 4.5 ay önce durdurulan üretime yeniden başlandı.

İstanbul Kartal'da kurulu ITT Schaub-Lorenz marka televizyon üretimi yapan META Elektronik'te mali kriz nedeniyle yaklaşık 4.5 ay önce durdurulan üretime yeniden başlandı. İşçiler bu kez ürettikleri televizyonların bir kısmını alacaklarına karşılık olarak kendileri satıyorlar. 400 işçinin üretime başladığı işyerinde işçilerin alacağı, 6 milyar lira. İşçiler ürettikleri malları piyasa fiyatının yarısına satıyorlar. Henüz ciddi bir tanıtım kampanyası başlatılmadığı halde televizyon ve müzik seti satışları binli rakamlara ulaştı.

Bin dolayında işçinin çalıştığı işyerinden, 15 Mayıs'ta 320'si sendikalı olmak üzere 450 işçinin iş akitleri feshedilmişti. İşten çıkarılmayan 400 işçiye aynı tarihte iki günlük ücretli izin verildi. İşbaşı günü bu izin tekrar uzatıldı. Yapılan görüşmeler sonucu, fabrikanın bankalar tarafından kıskaca alındığı ortaya çıkınca, işçiler fabrikayı işgal etti. Akbank ve Vakıfbank tarafından başlatılan haciz girişimleri, işçilerin sert tepkisiyle önlendi. İşverenin yaptığı konkordato başvurusunu mahkeme kabul etti. Haciz ve işyerinin dağıtılması çabaları, konkordato süresince askıya alındı.

Lastik-İş'ten Münir Ceylan'a yanıt

DİSK Lastik-İş Sendikası, Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı **Münir Ceylan**'ın 13 Eylül 1992 tarihli *2000'e Doğru* dergisinde yayımlanan röportajında DİSK'le ilgili söyledikleri için bir açıklama yaptı. **Münir Ceylan**, DİSK'in örgütsüz işyerlerinde örgütlenmesinin doğru olacağını, örgütlü işyerlerine girdiği taktirde sendikal çekişmeye yol açacağını ve bunun da işçi sınıfına katkı yerine sorun yaratacağını belirtmişti. Lastik-İş Sendikası açıklamasında şöyle deniyor: "DİSK haklarının tümünü daha elde edemedi. DİSK üyesi sendikaların yetkili olduğu işyerleri ve yüzbinlerce üyesi, 12 yıl önce generaller tarafından, başta Türk-İş üyesi sendikalar olmak üzere, diğer sendikalara armağan edilmişti. İşte DİSK, söz konusu işyerleri ve üyelerinin, doğrudan doğruya yeniden DİSK'e üye sayılmasını değil, bütün işyerlerinde yapılacak demokratik ve özgür seçimle, işçilerin yetkili sendika ve konfederasyonu belirlemesini istiyor."

RANDEKAL'DAN ATILAN İŞÇİLERDEN FATMA KILIÇ. Randekal Çıkartma Sanayii A.Ş.de sendikalaşma çalışması 15 işçinin işten çıkarılmasıyla engellendi. Serigrafi işleri yapılan işyerinde 65 işçi çalışıyor. İşten atılan işçilerden Fatma Kılıç gelişmeleri şöyle anlatıyor: "Ustabaşı Ramazan Sarıgül, eski sendikacıdır, işçi dostu görünür. Ama çeşitli dedikodular yayarak, işçileri birbirine düşürerek işçinin hakkını aramasını engeller. İşçinin arasında şunu yaymış: Sözde, Ramazan Sarıgül, işverene demiş ki 'İşçinin hakkını vermediğin anda, burada sendikayı örgütlenmiş bil'. Yani işçi kendi hakkını aramıyor, ustabaşı işçinin hakkını arıyor. 4.5 ay önce Türk-İş'e bağlı Basın-İş Sendikası İstanbul şubesiyle bağlantı kurduk. Sendika çalışmasına giren işçileri işten attılar. İşten çıkarılacakların listesini Ramazan Sarıgül hazırladı." İşten atılan Fatma Kılıç, çıkışını aldıktan sonra işyeri yemekhanesinde işçi arkadaşlarına bir konuşma yaparak durumu ayrıntılarıyla anlattı. İşverenin adamları Kılıç'ın üzerine yürüyerek dövmeye kalkıştı.

Grev kırıcı Salat işverenine karşı kampanya

İşçi Partisi genel merkez görevlisi **Mahmut Sarıkaya**, bir basın açıklaması yaparak grevde olan Salat işçilerini desteklemek için Salat yağı almama kampanyası başlattı. Kampanyaya, İşçi Partisi'nin Trakya örgütlerinin tümü katılıyor. Salat yağ fabrikasında çalışan işçiler 80 gündür grevde. İşveren grevi kırmak için yağ üretimini İstanbul'da gerçekleştiriyor. İşçiler Salat yağlarının rafine edilmeden piyasaya sürüldüğünü belirtiyorlar.

"Bu işin çilesini biz çekiyoruz, kaymağını tüccar yiyor." (Fotoğraf: ŞAHİN ŞENTÜRK)

Denizli'de dokuma tezgâhları durdu

Dokumacılar Odası'nın aldığı karar uyarınca 14 Eylül'de Denizli'de 4 bin dokuma tezgâhı durdu. "Bakım kararı" şeklinde gerçekleştirilen eyleme katılım yüzde 90 civarında. Denizli merkezde, Babadağ, Serinhisar ve Kızılcabölük ilçelerinde eyleme katılım tam.

Oda Başkanı **Mesut Kuruoğlu** eylemle birlikte Denizli'de haftada 7 milyon metre tekstil dokumasının duracağını söyledi.

Dokumacılar ile tüccarlar arasında ücret konusunda anlaşmazlık çıktı. Tüccar metresi 1600-1700 liraya bez dokutmak istiyor. Dokumacılar ise 1650 ile 1800 lira arasında fiyat istiyor. **Kuruoğlu**, "Artan maliyet karşısında hakkımızı istiyoruz. Tüccarın bize verdiği para ile vergilerimizi ve Bağ-Kur prim borçlarımızı zamanında ödememiz mümkün değil" diyor.

Dokumacılardan **Baki Selek**, fiyatları kendilerinin tespit etmesi gerektiğini belirtti: "Tezgâhlarımızın tüm masraflarını biz çekiyoruz, elektrik paralarını biz ödüyoruz, Bağ-Kur primlerini biz ödüyoruz. Fiyatları ise tüccarlar belirliyor. Halbuki biz belirlemeliyiz."

Ramazan Aydoğan da dokumacı. Devletin dokumacılara yardım etmediği gibi tüccarın da kendilerini sömürdüğüne dikkat çekiyor: "Bu işin A'sından anlamayan simsarlara düşük faizlerle kredi veriyor. Bize yok. Dağ taş dokumacı doldu. Bu yüzden tüccar istediği gibi at oynatıyor. Bu işin çilesini biz çekiyoruz, kaymağını tüccar yiyor, milyonuna milyon katıyor. Biz ise ekmek parası çıkarma peşindeyiz."

Dokumacılar ailece bu işi yapıyorlar. Ellerine ayda 1 milyon lira geçtiğini söylüyorlar. Aldıkları paranın ihtiyaçlarını karşılamadığını belirtiyorlar.

Dokumacıların karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri de iş kazaları. Tezgâhlardan çıkan toz ve gürültü çeşitli hastalıklara yol açıyor. Dokumacılar, gürültünün işitme duyusunu bozduğunu belirtiyorlar. "Bazen elimizi kolumuzu makineye kaptırıyoruz. Geçen aylarda bir kızımız saçlarını makineye kaptırdı ve hayatını kaybetti" diyorlar.

HATİCE GÜLEÇ

...Kısa kısa...

● Derby lastik fabrikasından 300 işçi çıkarıldı. İşveren gerekçe göstermiyor. Atılan işçiler Laspetkim-İş Sendikası'na üye.

● Hürriyet Holding'in ortaklarından **Sedat Simavi**'ye ait olan Pen Otel kapatıldı. Otelin kapatılma nedeni, DİSK Oleyis Sendikası'nın 19 Ağustos tarihinde işyerinde örgütlülüğünü tamamlayıp yetki alması.

● Ege Bölgesi'nde Türk Metal Sendikası'nın örgütlü olduğu işyerlerinden bu güne kadar toplam 9 bin 166 işçi işten çıkarıldı. Türk Metal Sendikası İzmir Şube Başkanı **Turan Yılmaz**, "Böylece 14 bin olan üye sayımızda, yarıdan fazla azalma oldu" dedi. **Yılmaz**, MESS'e bağlı işverenlerin, devam eden toplusözleşme görüşmelerinde, 20 bin işçiyi çıkarmakla tehdit ettiklerini söyledi.

● Mis Süt'te çalışan 31 işçi işten atıldı. Balıkkesir Gönen'de kurulu Mis Süt işyerinde çalışan 450 işçi, işten atılmaları ve işverenin baskısını protesto etmek için 15 Eylül'de topluviziteye çıktı.

● İzmit'te kurulu Koruma Tarım Fabrikası'ndan 100 sendikalı işçi işten atıldı. Fabrikada örgütlü olup yetki kaybeden Petrol-İş Sendikası'na üye işçiler, sendikadan istifa etmemekte direndiler. Fabrika sahibi **Bezmenler**, toplam 100 çalışanının hepsini işten attı ve yerine 40 taşeron işçisi aldı. Fabrika şu anda üretim yapmıyor.

● DİSK'e bağlı Türkiye Maden-İş Sendikası Genel Başkanı **Murat Tokmak**, üç konfederasyonun ortak davranmasını istedi. Bir basın açıklaması yapan **Tokmak**, "Hiçbir ayrım yapmadan DİSK, Türk-İş ve Hak-İş'in yöneticilerini, günümüzün ve geleceğin sendikal sorunlarına yaklaşımda ayrımcı değil birleştirici, monolog yanlısı değil diyalog yanlısı, sorunları büyütücü değil çözücü tutum almaya çağırıyoruz" dedi.

● DİSK, 12 yıl aradan sonra ilk mitingini 26 Eylül'de İzmit'te yapıyor.

Demokrasiyi ne kadar ve kimin için seviyorsunuz?

DİSK Genel Sekreteri **Süleyman Çelebi,** "TÜSİAD'ın açıklamalarını normal ve doğru olarak değerlendirdiklerini, hükümetin bu tür açıklamalardan rahatsız olmaması, tersine önüne koyduğu demokratikleşme paketini uygulaması gerektiğini, **Çağlar**'ın yanıtının ise demokratikleşme sorununun çözümüne ilişkin hiçbir yenilik içermediğini" söyledi.

Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz,** "Bizi ilgilendiren yanı çokseslilikten söz edip iktidar olunca eleştirilere tahammül gösteremeyenlerin bundan sonra demokrasi bakımından ne verebileceklerine aranan cevaptır" dedi.

Hak-İş Genel Başkanı **Necati Çelik** "Konuşan Türkiye diyenlerin konuşanlar karşısında 'ya susarsınız ya da sustururuz' tavrına girmesini şaşırtıcı bulduğunu" belirtti.

Sosyalist Parti birkaç ay öncesine kadar işçi hakları, iş güvenliği, örgütlenme, işten atılma, demokrasi konusunda "konuşuyordu". Kapatıldı. TÜSİAD için alevlenen demokrasi duyguları o zaman kıvılcım bile çakmadı.

TÜSİAD, 2 Ağustos 1979 günü 12 Mart döneminin ilk hükümeti döneminde "Amaç ve Görüşlerimiz" başlıklı bir ilan vermişti.

1979'da 13 Mayıs'tan 13 Haziran'a kadar bir ay dönüşümlü olarak "Gerçekçi Çıkış Yolu", "Ulus Bekliyor", "Yokluğu Paylaşmak mı, Bolluğu Sağlamak mı?", "Refahın ve Hürriyetlerin Düşmanı: Enflasyon" başlıklı tam sayfa ilanlar verdi. Sonunda "gerçekçi çıkış yolu" bulundu, ulusun "beklediği" başına geldi, yokluk onun payına, bolluk TÜSİAD'a düştü. 12 Eylül 1980'de darbe oldu.

Unutanlara bir hatırlatalım dedik.

Keşke *Spartaküs*'ü "çöpçüler" seyretseydi!

Yapı Kredi'nin 48. yıldönümü nedeniyle İstanbul'a gelen Minsk Balesi'nden **Haçaturyan**'ın *Spartaküs*'ünü izledik. **Spartaküs** bir köleydi. Hem de başkaldıran bir köle. Kölenin siyasete, tarihe, müziğe, resime, heykele izdüşümü de hakim sınıfın bakış açısından yapılagelmiştir. Kaba, sert, kin ve kan dolu, barbar, ezen, kıran, döken, haşin, duygu gücünden çok kas gücünün öne fırladığı, insana benzemeyen insanlar. Oysa sosyalist bir sanatçının, **Haçaturyan**'ın müziği bize tersini söylüyor. Romalı askerlerin tanımı rap rap, sert, kaba saba. Kölelerinki ise ince, yumuşak, sıcacık, insana ait duygularla bezenmiş ve estetik. Öyle ki zaferleri bile farklı. Birinde ezdik diye tepinen ilkel duygular, itici davul sesleri hakim; diğerinde sizi de sevincine ortak eden, tüylerinizi diken diken eden ince trompet sesleri.

Sahnede Roma aristokrasisini izlerken öğürtü tutuyor bizi. Yiyen, içen, kusan bedenler, et yığınları. İki kez ezilen köle kadınlar, üç kez aşağılanan aristokrat kadınlar. Arkada gladyatörlerin ölümünü izlerken şehvetle ve zevkle titreşen insanlıkdışı varlıklar. Önde, birbirlerine bıçak saplamak zorunda kaldıktan sonra sevgiyle sarılıp dostça ve dayanışma içinde ölüme giden gerçek insanlar. İzleyicilerden o duyguyu kaç kişi yakaladı acaba?

Son sahnede ise koreografın yorumu irkiltiyor. **Spartaküs** birden güm diye **İsa** konumuna indirgeniyor. **Yeltsin** Rusyası damgasını vuruyor. Hıristiyanlık rüzgârları esiyor. Beyaz kanatlı melekler uçuşmaya başlıyor. Oysa bale böylesine dip bir düzlükte değil, **Spartaküs**'ün ölümünden "insanlık adına umut ışıklarının yakalandığı" doruklarda bitiyor olmalıydı. Zaten program kitapçığının arka kapağındaki tanıtımda da bestecinin finalde bu "ışığı yakalamayı bildiği" vurgulanıyor. Öte yandan, küçük bir ayrıntı belki ama, kitapçığın ön kapağındaki Romalı asker kafası **Spartaküs** adının altına çok yanlış bir seçim.

Salon boşalırken konuklara bakıyoruz. Çok kalabalık. Her zamanki gibi "olumlu kahraman" rolündeki sanatçıyı, **Spartaküs**'ü çok alkışladılar. Oysa çoğu daha iki gün önce "çöpçülere" ne kadar çok kızmışlardı!

Keşke, **Haçaturyan**'ın *Spartaküs*'ü "çöpçülere" ulaşabilseydi.

AZ-ÖZ

LAF STORY!

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın başlıca özelliklerinden biri ağzının iyi laf yapması...

İşte kimi çevreler, ağzı iyi LAF yapan Baykal'a geleceğin politik yıldızı gözüyle bakıyorlar. Ve bu çevreler Baykal'a ilan-ı aşk ediyorlar.

Eh herhalde bu durumda, başrolünü yakışıklı Deniz Baykal'ın oynadığı politik filmin adının da şu olması lazım:

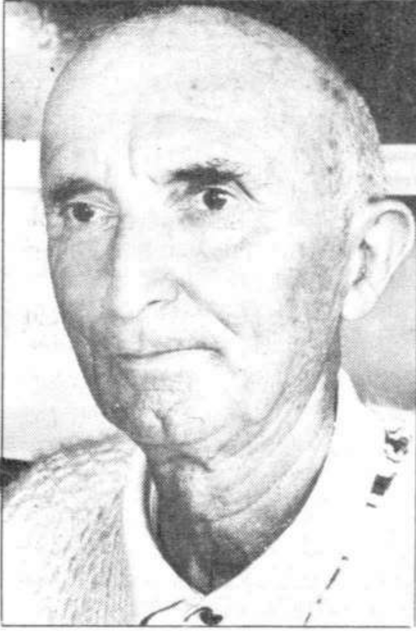
Laf Story!

EĞİTİM MEŞALESİ

Eğitim meşalesini nasıl tutuşturuyoruz?

Okul masraflarıyla velileri yakarak!

OFLAZ

DEMOKRAT PARTİ 1955 KONGRE DELEGESİ CELAL TUNALIOĞLU. 1922 doğumlu Tunalıoğlu, DP'nin tespit edilebilen üç delegesinden biri. Ankara vilayeti delegesi. Son kongrelerinden bu yana delege kartını muhafaza etmiş. DP'nin açılış törenine ve kokteyline katılmış. (Fotoğraf: NAİL BULUT)

Karı ve kocanın aldatmaları arasındaki fark

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, karısını aldattığı için boşanmaya neden olan kocanın "kadının kişilik haklarını zedelediği ölçüde manevi tazminat ödemesi gerekir" kararına vardı. Aynı kararda "eğer boşanma nedeniyle kabahatsiz olan eş, evlilikte beklediği çıkarlarınının zedelendiğini kanıtlarsa kendisine ayrıca maddi tazminat da ödenmesi" istendi.

Başkan ve dört üyesinin de erkek olduğu dairenin bu kararına bir üye muhalefet şerhi koydu. "Kocanın başkasıyla zinada bulunması doğrudan doğruya kadına karşı işlenen bir eylem değildir. Kocanın sadakatsiz tutumu ile kadının çevresinde zor duruma düşmesi arasında uygun sebep-sonuç bağı yoktur" diyerek kadına tazminat ödenmesine karşı çıktı. Acaba tersi olsaydı, yani kadın kocasını aldatmış olsaydı muhalefet şerhi koyan üye bu durumda da "kocanın çevresinde zor duruma düşmesinde uygun sebep-sonuç ilişkisi yoktur" der miydi?

GAZİPAŞA'DAN

Türkiye Kıbrıs'tan askerlerini derhal çekmelidir!

Türkiye, Kıbrıs'tan askerlerini derhal çekmeli, muhakkak çekmeli, zira öğreniyorum ki, burada artık asker bulundurmamız gerçekten fuzuli! Böylelikle de şu Kıbrıs sorunu ortadan kalkacak, dünyanın bir başağrısı dinecek! Belki haberiniz yoktur, neden çekeceğiz askerlerimizi, hemen arz edeyim efendim:

Hürriyet gazetesinde Nuriye Akman'ın "Bir Medyumun Portresi" başlıklı yazı dizisini ilgiyle okuyorum. Medyum Memiş, uzun saçlı, delikanlı, bir erkek güzeli... Fotoğraflar yalan söylemez. Medyum Memiş diyor ki: "Milletvekilleri Meclis'te yazdığım muskalarla dolaşıyor."

Medyum Memiş, Kıbrıs konusunda şu açıklamayı yapıyor:

"Askerlerim Kıbrıs sorununun çözümü için de çalışıyor. Benim askerlerim yani cinlerim ışık enerjisinden daha fazla hareket ederler."

Gerçi bir Türk dünyaya bedeldir, asker, Türk askeri bile olsa Memiş'in cin askerleri ışık enerjisinden fazla hareket ettiğine göre, yazması acı olacak ama, Türk askerinden üstün anlaşılan.

Nuriye Akman, Memiş'in evinde bazı fotoğraflar görüyor, örneğin ANAP Genel Başkanı Sayın Bay Mesut Yılmaz!.. Memiş anlatıyor ki, bir yere adam atayacaklar ya da milletvekili adayı, genel başkan, il başkanı falan. Cinleri birkaç isim getiriyorlar kendisine, O kimi derse tamam!

"Mesut Yılmaz bu şekilde mi kazandı parti başkanlığını" diye soruyor Akman, Memiş de yanıtlıyor:

"Bilemiyorum. Mesut Yılmaz'la dostum. Sayın Başbakanımızla da görüşüyorum."

Geçen hafta da beraberlermiş... "Buyrun" diyor Memiş, "Fotoğraflarıma bakın. Evindeyiz" (Yılmaz'ın evinde çekilen fotoğrafı gösteriyor).

"Denktaş'la da resminiz var."

"Daha geçen hafta beraberdik."

"Kıbrıs görüşmelerinde ona yardımcı oluyor musunuz?"

"Oluyorum. Ben destek veriyorum. Askerlerim dua ediyor."

"Demirel'e de gidiyor musunuz?"

"Herkese gidiyorum."

Memiş'in cinlerinden biri dişiymiş. "Tabii" diyor Memiş, insanlarla cinler evlilik kurabiliyor." Bunu Berna Hanım ile Nazmiye Hanım düşünsün.

Sizlere bir müjdem daha var bu konuda. Memiş'in tam sekiz cini varmış. Bir tanesi rütbeliymiş, öbürleri mi? Öbürleri sizin gibi benim gibi, yani normal vatandaş sıfatında.

Memiş'in Kıbrıs sorunu için açıkladıklarını okuyunca meseleyi çözdüm. Birleşmiş Milletler'de şu Kıbrıs işinde birtakım cinler, cinlikler yapıyordu bu tastamam belliydi, meğer bizim Memiş'in cinleriymiş, Denktaş'ın bu kadar cinliğinin kaynağı nedir diye yaman meraklanırdım. Cinliği ziyaretine gittiği Memiş arkadaşın, ya da ermişin ya da çok bilmişin cinlerinden kaynaklanıyormuş...

Memiş'in kendisi ve cinleri böylesine önemli olduğuna göre bir merakımı özür dileyerek açıklamak isterim, Marifetli Memiş, acaba memişhaneye de gidiyor mu? Yılmaz'a gidiyor. Demirel'e gidiyor. Denktaş'a gidiyor, evet ya memişhaneye?

Biz çoook küçükken yani 60 yıl falan önce, bazı pireli, bitli arkadaşlarla söyleşirken tek merakımız Allah'ta bitin ve pirenin olup olmadığı idi, bir de Allah çiş kaka eder miydi? Tabii bunu soramazdık, ama Memiş'e artık sorabiliriz. Memiş ve cinleri vatan için, millet için, ANAP ve DYP için, Kıbrıs için, Beşiktaş için -geçen yıl Beşiktaş'ı Memiş ve cinleri şampiyon yapmış da- böylesine çalışıyor, gazeteci ile konuşuyor, yakında bir özel TV'de haftanın tastamam beş günü insanlarla irtibata geçecekmiş!

Memiş'in, uzun saçlarını, parlak ve alımlı cemalini gördüm, şimdi Memiş'in bayan cinini nasıl merak ediyorum, ulan ölüp gideceğiz gözümüz hâlâ çöplükte neyleyelim, patronu böylesine alımlı olduğuna göre ya bayan cin nasıldır ey ulu Tanrım?

Gözlerim artık hep özel TV'de...

SÜLEYMAN BEY SÜLEYMAN BEY BAKAR MISINIZ?

Memiş'in biri dişi yedisi normal sıfatlı cini şu Doğu sorununa el atsa. Kürtü Türk'ü artık canından olmasa... Tansu Hanım siz de enflasyonu havale edin, Eczacıbaşı ve Koç'un koçları siz de Memiş'ten ricada bulunun bir araba daha çekin altına, diş macunu, tuvalet kâğıdı, ilaç, beyaz eşya falan -zira Memiş'e armağan yağıyormuş- şu Cavit Çağlar denilen bakanı bir iyi etsin namınıza, benden hatırlatması...

Yaşasın Memiş, memişhane, şişhane, postane ve de tımarhane...

Fotoğraf: FETHİ ÖZALP

Yazısız

50'lik banknot gibi kadın

Yeni yayın döneminin TeleOn'daki yeni dizilerinden biri de *Polis*. **Cüneyt Arkın**, **Fikret Hakan** ve **Eşref Kolçak** başrolde. Polis Cemil (**Cüneyt Arkın**) tabii ki çok iş bitirici, yürekli bir polis ve de aynı zamanda olgun dert babası. Bir vatandaşımızın derdini dinliyor. Vatandaş 50 yaşındaki karısından yana şikâyetçi. "Öldüreceğim bu kadını " diyor. Polis Cemil hemen çözümü buluyor: "50 yaşındaki bir kadın 50'lik banknot gibidir. Bozdurup iki 25'lik yaptırabilirsin. Sakın öldürme!"

Sanki deprem yardımı

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra kurulan cumhuriyetler herkesin değişik açılardan iştahını kabarttı. Siyasi, ticari ve de dini açıdan herkes bir yerlere çekiştirmeye başladı. Sonuçta aslında üç açı da bir noktada odaklanıyor.

Bu arada milyonlarca Kuran "dinsizlikten inim inim inlemiş" Kafkas ve Orta Asya Cumhuriyetleri'ne, Türkiye, Suudi Arabistan gibi ülkelerden armağan olarak gitti. Buralarda çok uzunca bir süredir en azından kültürel olarak ölen dini yeniden canlandırmak oldukça zor. Egemen Rus milliyetçiliğine ve baskılara tepki olarak küçük sanılmalar olsa da köklü yerleşmeler olanaksız gibi gözüküyor.

Nitekim gönderilen Kuran'lar yeniden talebin olduğu piyasaya, Türkiye'ye dönüyor. Çeşitli yerlerde kurulan Rus pazarlarında Türkiye'deki değeri 150-200 bin lira olan Kuran'lar 35-40 bin liradan kapış kapış satılıyor.

GÖZLEMNAME

3) Paris'teki gurbetçilerimiz hakkındadır...

O diyarda iki çeşit insanımız vardır: Enteller ve işçiler. Gazeteci, tercüman, avukat, öğrenci gibi işçilerle sürekli temas içinde olanları bir tarafa bırakırsak, iki grup arasında hiçbir bağlantı yoktur. Enteller, ya, rakı, beyaz peynir, sucuk vb, bir ihtiyaçları olursa "Türk mahallesi"ne inerler, ya da bir yabancı misafirlerini Türk restoranına götürmeleri gerekirse.

Türk mahallesi denilen yer, Paris'in Strasbourg Saint-Denis semtidir ki, işçiler arasında buraya "Yozgat" diyenler bile vardır.

Gurbetçilerimiz esas olarak inşaat veya konfeksiyon alanında çalışmaktadırlar. İnşaat işçilerinin durumu çok kötü sayılmaz, ellerine geçen para fena değildir, genellikle sigortalıdırlar, sosyal imkânlardan yararlanırlar, işsiz kaldıklarında işsizlik sigortası alabilmektedirler.

Konfeksiyon işçilerinin hali ise tam bir perişanlıktır. Çoğunlukla kaçak çalıştıkları için hiçbir sosyal hakları yoktur. Korkunç bir sömürü altındadırlar, parça başına çalıştıkları için ne kadar çok dikerlerse o kadar para kazanacaklardır. Çalışma saatleri toptancı tüccar tarafından belirlenir; toplu bir iş geldiğinde, onun ne kadar zamanda bitirileceği şart koşulmuştur, bu yüzden cumartesi pazarları yoktur, günde 18 hatta 20 saate kadar çalıştıkları olur. Ve de Fransız devleti bu duruma göz yummaktadır. Nedenini soruyorsanız Dede hakir anlatsın.

Konfeksiyon piyasası üçkâğıtçı tüccarların elindedir. Bunlar ünlü modaevlerinden model çalarlar. Bu modelin eskizlerini dünyanın her tarafında özellikle de Üçüncü Dünya'da dolaştırıp sipariş alırlar. Aldıkları siparişe göre kumaş keserler. İş artık bu kesilen kumaşın modele monte edilmesine kalmıştır ki o zaman bedavadan ucuza çalıştırılacak terzi gerekir. Resmi adı "konfeksiyon atölyesi" olan yerlerin yapacağı, kesilmiş biçilmiş kumaşı verilen modele göre monte etmektir. Oradaki işçi bir parçadan diyelim 20 frank kazanıyorsa siz o elbiseyi vitrinde 500 franga görürsünüz. Eh, bunun bir de "made in France" ya da "fabrique en France" etiketiyle ihraç edildiğini ve de Fransa dış ticaret dengesine yaptığı katkıyı düşünün. Bu mekanizmaya onlar göz yummasında kim yumsun? Bu tüccarların devletin en tepesinde nerelerde oldukları başka bir yazı konusudur, Bayan Mitterand'ın adını zikrederek geçelim.

Bu sektörde çalışan gurbetçilerimizin bekâr olanları on kişi balık istifi tek göz odada yaşamaktadır. Evli olanlar karıkoca çalışırlar, kazandıkları ancak çoluk çocuğu geçindirmeye yeter. Dünyanın kültür merkezi denen bu beldede hiçbir kültürel faaliyetten nasibini alamadıkları gibi, Fransızca öğrenmeye bile vakitleri yoktur.

Dede çok menfi konuştu, bunun hiç mi iyi tarafı yoktur diye sorabilirsiniz. Vardır. Gurbetçilerimiz memlekette olduğundan çok daha politizedirler ve de nice seçkin geçineni sollarlar. Bu öylesine sosyolojik bir olaydır ki, onu da başka bir yazıya bırakalım.

Dede hakir bunları "Fransa'ya gidelim mi?" diye soran dostlarına yazdı. Gerisini varsın onlar düşünsün.

DEDE ÇELEBİ

Arayışın tadı

Dev-Yol grubunun yeni bir teori aramak üzere başlattığı tartışmanın notlarını okudum. Beni doğal olarak aranan şeyden, arama yönteminden çok arayışın kendisi etkiledi.

Kanımca "arayış", bütün dillerdeki en gıdıklayıcı, en çekici, en kışkırtıcı, en büyülü kavramlardan biridir.

Lavoisier modern kimyanın temellerini attı, maddenin sakınımı prensibini buldu. Muazzam buluşundan duyduğu mutluluğu mu, yoksa arayış sürecinin heyecanını mı yeğlediğini keşke sorabilseydik kendisine. Arayışın coşku ve heyecanını üstün tutmuş olduğundan eminim. Şundan dolayı; öyle olmasaydı ömrü boyunca, yeniden yeniden araştırmaların bilinmezliğine bırakmayacaktı kendini. Thomas Edison'u alalım. Elektrik ampulünü bulmuş, gramofonu bulmuş, film gösterme makinesini bulmuş... Binden fazla buluşu biliniyor. Edison'u mutlu eden şey, bulduğu nesne olsaydı; bir faninin mutluluğu için onun buluşları birazcık fazla değil mi? Her seferinde onu laboratuvara sürükleyen, arayış tutkusundan başka bir şey olamaz. Kristof Kolomb'u Amerika'ya sürükleyen de sanıldığı gibi sömürgeci tutkular olamaz. Bütün ömrünü okyanuslara atmaksızın, yaşadığından daha zengin ve rahat bir yaşam sürebilirdi. Evliya Çelebi'yi diyar diyar dolaştıran herhalde vanlacak, görülecek yerler değildi. Arayış somut bir nesneye, bir yere; bir zenginliğe değil, bilinmeyene özlem oluyor demek ki. Bulmak umuduna yönelik bir yolculuk.

Sadece bilimadamlarını, gezginleri değil; romancıları, şairleri, ressamları, kısacası bütün sanatçıları "arayış" kavramının eksenine yerleştirebiliriz. Romancı tabii, kitabını mutlulukla okşar. Ama bir tür vedadır bu. Bir tür doyum ânı. Doyum ise bir tür bitiştir. Artık yeniden başlamanın heyecanı özlenmektedir. Yeni serüvenin çağrısı vardır kulaklarda. Şair, sanıyorum her seferinde, gene de bulamamış olmak gibi bir duyguyla bitirir şiirini ve yenisine bu duyguyla başlar.

Arayış, kısacası bulmaktan çok daha önemlidir, bir bakıma insanoğlunun yaşam serüveninin özetidir, itici gücüdür. Açıkça koparıyorum yani aramak ve bulmak arasındaki ilişkiyi. Daha ileri giderek şunu bile söyleyebilirim. Bulmak, aramanın ölümüdür. Bulmaktaki mutluluk bu yüzden donuk, heyecansız, solgundur.

İlk paragrafta "arayış en büyülü sözcüktür" ifadesini yazarken okuyucunun, "aşk ne oluyor peki?" diye soran yüzünü görür gibi olmuştum. Aşktan da söz edeceğim kuşkusuz. Aşkın, aramaktan ibaret olduğu görüşünü savunanlara katılıyorum. Aşk tarafların birbirlerini karşılıklı elde etmeleriyle biter. Bundan sonra yaşadıkları aşka benzer şey, sesin yankılanması gibi, arayışın ruhlarda oluşturduğu dalgacıklardır. Durulacaktır. Bu nedenle arayış, aşkın özüdür, onu kapsar. Aşka büyüsünü veren arayıştır.

Başka tür arayışlar da var tabii. Buna ilişkin bir öyküyü Şaban Amca'dan dinlemiştim. Şaban Amca, aptesini alıp namaza duracağı sırada köstekli saatinin yelek cebinde olmadığını fark ediyor. Pencereye bakıyor yok, raflara bakıyor yok, yastıkların altına sokup çıkarıyor elini, gene yok. İşin ilginç yanı, durup dinlediğinde saatin çıt çıt sesini duymaktadır. Dinliyor oraya koşuyor, dinliyor buraya koşuyor. Ses somyanın altından gelir gibi olunca eğilip oraya giriyor, sobanın oradan gelir gibi olduğunda elini sobaya sokuyor. Kilimleri bile kaldırıp altlarını araştırıyor. Artık ikindi namazının zamanı da geçip gidiyor. Kan ter içinde doğrulup pencereden tarlalara bakarak saatinin sesini dinliyor. Bir anda yerini saptayıp üstüne atlayacak gibi değil dinlemesi artık, pes etmiş, deli olduğuna karar verecek. Eli sıkıntıyla kasketine gidiyor. Saat tap diye düşüveriyor ayağının dibindeki mindere. Meğer aptes alırken çıkarıp kasketinin içine koymuşmuş.

ANAYASADA YOK

Rusya'da yeni ağırlık: Milli Güvenlik Konseyi

Devlet yönetiminde şimdiye kadar adı duyulmayan yeni bir organ ağırlık kazanmaya başladı. Başkanı Skokov kamuoyunda görünmekten fazla hoşlanmıyor. Yeltsin'in Japonya ziyaretinin erteleme kararı Milli Güvenlik Konseyi'nde önceki çarşamba günü yapılan fırtınalı toplantıdan sonra alındı. Başbakan ile Dışişleri Bakanı'na gidici gözüyle bakılıyor. Yeni kurulan Rusya Silahlı Kuvvetleri'nin en yüksek rütbeli komutanlıklarına Batıcı politikadan rahatsız oldukları bilinen altı general getirildi. Silahlı Kuvvetler'i eski SBKP'nin etkisinden arındırmak için geniş çaplı tasfiyeler yapılmıştı. Bu tasfiyeler sonucunda bugün görevde seleflerine oranla çok daha "militan milliyetçi" Rus generallerin bulunduğu gözleniyor.

Rusya'da belirli politika değişikliklerinin olacağına işaret eden gelişmeler var. Batı yanlısı politikalar izleyen Başbakan **Yegor Gaydar** ile Dışişleri Bakanı **Andrey Kozırev**'in görevden ayrılacakları yolunda yoğun söylentiler bulunuyor. Devlet yönetiminde de şimdiye kadar adı duyulmayan yeni bir organ ağırlık kazanmaya başladı.

Bu organın adı basında Milli Güvenlik Konseyi veya Devlet Güvenlik Konseyi şeklinde geçiyor. Konseyin başına yine adı pek duyulmayan **Yuri Vladimiroviç Skokov** getirildi. **Skokov**'un kim olduğu konusunda fazla bilgi bulunmuyor. Rusya devlet geleneklerine uygun olarak kamuoyunda görünmekten fazla hoşlanmadığı biliniyor. Biyografisini isteyen gazetecilere nazik bir ret yanıtı gönderiliyor. **Skokov** eskiden KGB subayı olup olmadığı konusundaki bir soruya "ne doğrulayabileceğini ne de yalanlayabileceğini" söyledi. 54 yaşındaki konsey başkanının 1980'li yılların sonuna kadar silah sanayisinde çeşitli araştırma enstitülerinde çalışmış olduğu yolunda bilgiler bulunuyor. Halk Kongresi üyesi olan **Skokov** hiç kürsüden konuşmamış. Daha çok kulislerde çalışmayı tercih ediyor. 1991 yılında grevci maden işçileriyle görüşüp işlerinin başlarına dönmelerini istemişti.

Güvenlik Konseyi anayasada öngörülmüş bir organ olmamasına rağmen kuruldu. Konseyde **Yeltsin** ve **Skokov**'dan başka beş üye daha var. Bunlardan biri Başkan Yardımcısı **Aleksander Rutskoy**. Konsey, başlangıçta **Yeltsin**'in iktidarını sağlamlaştırıcı bir organ olarak kurulmuştu. Ama **Yeltsin** zamanla inisiyatifi elden kaçırdı. Eğer **Yeltsin** konseyde inisiyatifi tekrar ele geçirirse parlamentoyu feshedebileceği yolunda spekülasyonlar bulunuyor.

YELTSİN'E BÜYÜK DARBE

Boris Yeltsin önceki hafta göreve geldiğinden beri en ağır yenilgisini alarak, Japonya'ya yapılması planlanan resmi ziyareti iptal etmek zorunda bırakıldı. Plana göre **Yeltsin**'in geçen Pazar günü Tokyo'ya gitmiş olması gerekiyordu. Yapılan açıklamada ziyaretin Aralık ayına ertelendiği bildirildi.

YELTSİN. Kaybediyor.

Japonya ziyaretini erteleme kararı, Milli Güvenlik Konseyi'nde geçen çarşamba günü yapılan fırtınalı bir toplantıdan sonra alındı. **Yeltsin**'in basın sözcüsüne göre, Milli Güvenlik Konseyi'ndeki toplantı "oldukça zor bir toplantı" oldu.

Milli Güvenlik Konseyi'ndeki toplantıda neler konuşulduğu kesin olarak bilinmiyor. Ancak söylentilere göre **Yeltsin** Japonya'ya eli boş gidemeyeceğini, bu nedenle dört adadan oluşan Kuriller'in en azından iki tanesini geri vermek gerektiğini söylemiş. Ayrıca, eğer verecek bir şey olmadan giderse, ziyaretin **Mihail Gorbaçov**'un geçen yılki Tokyo ziyareti gibi fiyasko olmaktan öteye gidemeyeceğini eklemiş. Son haftalarda Japonlar, Kuriller konusunda bir çözüm bulunmadığı takdirde iki ülke ilişkilerinin önümüzdeki dönemde gerginleşebileceği yolunda işaretler vermişti. *Asahi Şimbun* gazetesi bu yönde bir yorum yaptı. Japonya'nın Rusya'da yatırım yapmasını istediğinden **Yeltsin** ilişkilerin gerginleşmesini istemiyor. **Yeltsin** kendince ılımlı gördüğü öneriyle geldiğinde toplantının havasının gerginleştiği ve Milli Güvenlik Konse-

yi'nin başkanı **Yuri Vladimiroviç Skokov**'un şiddetle karşı çıktığı söyleniyor. **Skokov**'u Devlet Başkan Yardımcısı **Aleksander Rutskoy** da desteklemiş. Geçen cuma günü Japon hükümet sözcüsü **Koiçi Kato** tarafından yapılan açıklamada da ertelemenin Rusya hükümetinin iç sorunlarından kaynaklandığı belirtildi.

BATICILAR MEVZİ KAYBEDİYOR

Milli Güvenlik Konseyi, Dışişleri Bakanı **Andrey Kozırev**'den de rahatsızlık duyuyor. **Kozirev**, Başbakan **Yegor Gaydar** ile birlikte en Batıcı hükümet üyesi olarak biliniyor. **Kozırev**'in Birleşmiş Milletler'in Sırbistan'a koyduğu yaptırımlara tam destek vermesinin Milli Güvenlik Konseyi'nde temsil edilen kuvvetler için bardağı taşıran sondan bir önceki damla olduğu söyleniyor. Sırbistan, Rusya'nın en eski müttefiklerinden biri. Erteleme **Yeltsin** için olduğu kadar **Kozırev** için de bir yenilgi oldu. Hükümet içersinde iyi haber kaynakları bulunan gazeteciler geçen haftayı **Kozırev**'in hükümetten ayrılacağı yolundaki söylentileri doğrulatmaya çalışmakla geçirdiler.

Yeltsin'e muhalif güçler bir karış toprağın bile verilmesine karşı olduklarını söylüyorlar. Kuril adalarının Japonya'ya verilmesine karşı çıkan bir örgüt de var. "Tüm Rusya Kurilleri Savunma Komitesi" adındaki bu örgüt geçen hafta Moskova'da gösteriler yaptı. **Yeltsin** politikalarına karşı olan güçlerin, Kuril adalarının Japonya'ya verilmesinden başka, üzerinde hak iddia edilen diğer bazı bölgelerin de tartışma konusu edilmesinden hoşlanmadığı belirtiliyor. Bu bölgeler arasında Finlandiya'ya komşu Karelya ile eski Doğu Prusya (Kaliningrad/Königsberg) bulunuyor. Önümüzdeki dönemde toprak tavizleri vermek bir yana eski Sovyet cumhuriyetlerinin Rusya'nın ağırlığını daha fazla hissetmeye başlamaları beklenebilir. Öteden beri Moskova'daki generallerin Bağımsız Devletler Topluluğu'nun dış sınırlarının muhafaza edilmesi konusunda duyarlı olduğu yolunda yorumlar yapılıyor. **Yeltsin**'in Japonya gezisini ertelemek zorunda kalmasından iki gün sonra ordu gazetesi *Krasnaya Zvezda*'da yayımlanan bir yorumda "Moskova baskılara boyun eğmeden ilkelere bağlı kalabileceğini nihayet gösterebildi" dendi. Yeni kurulan Rusya Silahlı Kuvvetleri'nin en yüksek rütbeli komutanlıklarına Batıcı politikadan rahatsız oldukları bilinen altı general getirildi. Silahlı Kuvvetler'i eski SBKP'nin etkisinden arındırmak için geniş çaplı tasfiyeler yapılmıştı. Bu tasfiyeler sonucunda bugün görevde seleflerine oranla çok daha "militan milliyetçi" Rus generallerin bulunduğu gözleniyor.

AĞUSTOS 1991 DARBESİNE KARŞI KURULAN BİR BARİKAT. "Rusya'nın durumu Sovyetler Birliği'nin durumundan daha kötü. Eğer Yeltsin gücünü kaybettiyse geçen yıl onun yaptığı gibi darbeye muhalefeti seferber edecek biri olmayacak."

Türk Dışişleri Bakanı **Hikmet Çetin**, geçtiğimiz ay "Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı"nda yaptığı konuşmada. "Yeni bir Rus İmparatorluğu çıkabilir" demişti. Rus milliyetçiliği tehlikesine Genelkurmay çevrelerinde de dikkat çekiliyor.

ASAYİŞ İÇİN "DEMOKRASİ" ASKIYA

Bütün bu gelişmeler Rusya'nın bir süredir izlediği Batı doğrultusundaki politikada bazı değişiklikler olacağının belirtisi olarak yorumlanıyor. Rusya için mümkün iki gelişme doğrultusu bulunuyor. Bunlardan biri halk inisiyatifinin ağırlık kazanması ve ülke politikasında bu yönde dönüşümler yapılması. Bu ihtimalin güç kazanması için gereken örgütlülük şartı şimdilik yerine getirilmiş görünmüyor. İkinci ihtimal ise açık diktatörlük. Bunun için gerekli olan kamuoyunun hazırlanmakta olduğu ve kamuoyunda "ülkenin bozulan düzenini ihya edecek bir yönetim" özleminin kendini gösterdiğinden söz ediliyor.

1989 yılında *Geri Dönüş Yok* adlı kitabı oldukça dikkat çeken **Aleksander Kabakov** yakınlarda *Moskovskiye Novosti* gazetesinde şöyle yazıyordu: "Düzen istiyorum. Eğer söz konusu olan düzeni sağlamaksa imzamı en aşırı milliyetçilerinkinin yanına atmaya hazırım. Eğer ülkede yetkili bir makam yoksa, ülke de yoktur. Tıpkı Kolombiya'da olduğu gibi hükümetin uyuşturucu mafyasıyla eşit ilişkiler içinde görüşme yaptığı bir ülkede yaşamak istemem." **Kabakov**'un görüşünü paylaşan birçokları bulunuyor. Bu görüşe göre, eğer düzen ve asayiş sağlanacaksa demokrasi bir süre askıya alınabilir.

DARBE İHTİMALİ

Geçen yıl Ağustos Darbesi öncesinde SSCB için yeni bir birlik sözleşmesi imzalanmasının hazırlıkları vardı. Birçoklarına göre birlik sözleşmesi darbede etkili oldu. Şimdi de Rusya Federasyonu için yeni bir sözleşme hazırlanıyor. Buna göre federal organlarla yerel organlar arasındaki ilişkiler belirlenecek. Bazı yorumcular bunun **Gorbaçov**'un son günlerini hatırlattığını söylüyorlar. **Gorbaçov**'a karşı yapılan darbeden önce de Silahlı Kuvvetler'e yeni atamalar yapılmıştı. **Gorbaçov**'un Dışişleri Bakanı **Eduard Şevardnadze** gibi **Yeltsin**'in Dışişleri Bakanı **Andrey Kozırev** de yakında darbe yapılacağı uyarısında bulunuyor. Darbe ihtimalini değerlendiren *The Economist* şunu yazdı: "Rusya'nın durumu Sovyetler Birliği'nin durumundan

daha kötü. Eğer **Yeltsin** gücünü kaybettiyse geçen yıl onun yaptığı gibi darbeye muhalefeti seferber edecek biri olmayacak."

Bu arada yeni ittifakların ortaya çıktığı görülüyor. Başkan Yardımcısı **Aleksander Rutskoy**, Rusya Demokratik Partisi Başkanı **Nikolay Travkin** ve Parlamento Başkanı **Ruslan Hasbulatov** ile yakınlaşıyor. Bunların, **Yeltsin**'in düşüşünü beklediklerı söyleniyor. **Hasbulatov** son olarak Rusya Mülkiyet Fonu adlı organın başkanını görevden alarak sorumluluğu kendi müttefiklerinden birine verdi. Bu fon özelleştirmeleri kontrol ediyor. Fon üzerinde etkili olan, sanayi ve özelleştirmeler üzerinde de etki sahibi oluyor.

EKONOMİK PROGRAM KARAYA OTURDU

Boris Yeltsin, **Gorbaçov**'un yetkilerinden çok daha fazlasını topladı. Ama gerçekte fazla serbest hareket etme olanağına sahip değil. Siyasi alandaki karşı rüzgâr kadar ekonominin gerçekleri de elini kolunu bağlıyor. Başbakan **Yegor Gaydar**'ın ekonomik programı karaya oturmuş durumda.

Rusya'nın piyasa ekonomisine geçirilmesi planını yöneten **Gaydar**'ın günlerinin sayılı olduğu söyleniyor. Daha önceki tecrübeler Moskova'da yayılan bu türlü söylentilerin er geç doğru çıktığını gösteriyor. Daha önce ekonomiden sorumlu başbakan yardımcısı olarak görev yapan **Gaydar**'ın tavsiyesiyle 2 Ocak'ta fiyatlar serbest bırakılmıştı. **Gaydar**'ın programı büyük ölçüde yabancı uzmanlar tarafından hazırlanmıştı. Ama ekonomik program, işletme yöneticilerinin istediği doğrultuda pek yürümedi. Artık **Yeltsin**'in **Gaydar**'ın tavsiyelerini harfiyen uygulamak gibi bir lüksü yok. **Yeltsin**, Rus toplumsal hayatında hâlâ önemli bir yer tutan devlet işletmelerinin yöneticilerine kulak veriyor. **Gorbaçov** zamanından beri yaşanan dönüşümlerin asıl itici gücü bu kesim. **Yeltsin**, işletme yöneticilerinin çıkarlarını daha iyi temsil eden birini başbakan olarak tayin edecek. Moskova'da, tercihin eski aparatçiklerden **Arkadi Volski** yönünde olacağı konuşuluyor. **Volski**, Parlamento'da 22 Eylül Salı günü yapılacak oturumda **Gaydar**'a karşı güvensizlik oylamasına gidilmesini isteyecek.

Gaydar eskiden SBKP'nin yayın organı *Pravda* gazetesinde ekonomiyle ilgili makaleler yazıyordu. Yazıları o zamanın ölçüleriyle son derece kaliteli bulunuyormuş. Sovyet sistemine inancını ne zaman kaybettiği bilinmiyor. Yeni iman ettiği ekonomi doktrini uyarınca fiyatların piyasa tarafından belirlenmesi ve talebin üretim artışını uyarması gerekiyor.

ALEKSANDER RUTSKOY. Ağustos Darbesi'nden sonra "Yeltsin'in adamı" olarak sivrilmişti. Şimdi Rusya Demokratik Partisi Başkanı Nikolay Travkin ve Parlamento Başkanı Ruslan Hasbulatov ile yakınlaşıyor. Bunların Yeltsin'in düşüşünü beklediklerı söyleniyor.

LATİN AMERİKA EKONOMİSİ

Askeri üretimin sivil sektörlere kaydırılması planı da bekleneni vermedi. Rusya'nın, örneğin atom silahları üretiminin sivil üretim alanına dönüştürülmesi için gerekli teknolojiye sahip olmadığı belirtiliyor. Kurşun geçirmeyen buzdolabı ya da zırhlı elektrik süpürgesi üreten fabrikalarla ilgili öyküler anlatılıyor. Ticarette bir canlanma görülüyor. Ama bu üretim artışından değil, eskiden başka kanallardan nomenklaturaya giden malların serbest piyasada ortaya çıkmasından kaynak-lanıyor. Bu mallar da parası olana satılıyor.

Enflasyon yüzde 1600. Kısa bir süre öncesine kadar en büyük kâğıt para 100 ruble iken artık 5 binlik rubleler kullanılmaya başlandı. Yakında bunlar da ihtiyacı karşılayamaz hale gelecek. Latin Amerika'yı andıran yalnız enflasyon oranı değil. Cerjinski meydanında küçük çocuklar arabalar arasında koşuşup para dileniyor. Yalnız Moskova'da 100 bin sokak çocuğunun bulunduğu sanılıyor. Rusya'daki fuhuş, Türkiye'de de tanık olunduğu gibi artık ülke sınırlarını aştı.

Sovyetler Birliği'nde gelirin önemli bir bölümü petrolden elde ediliyordu. Petrol, Rusya'nın da en önemli döviz kaynağı. 1991'de ihracat gelirlerinin yüzde 60'ı petroldendi. Ama Rusya'da petrol üretiminin bir çöküşün eşiğinde olduğu belirtiliyor. Bir süre önce İngiliz *The Independent* gazetesinde yayımlanan bir araştırmaya göre petrol endüstrisini işler durumda tutmak için 30 milyar dolar gerekiyor. Yeni yatırımlarla birlikte bu rakam 100 milyar doları buluyor. Rusya petrol şirketi Rosneftprodukt, Japonya'ya ve Batı Avrupa'ya yapması gereken teslimatları durdurdu. Yönetim içinde petrol sektöründe dış yatırımlar konusunda anlaşmazlık var. Tabii, bu arada Batılı petrol devleri de sabırsızlık içinde ne olacağını bekliyorlar. *The Economist*'in Mayıs ayında yazdığına göreyse Batılı şirketler daha şimdiden 50'den fazla sözleşme yaptılar.

Yeni özel sektörün büyük bölümü örgütlü suç çeteleri tarafından yürütülüyor. Mafya uzmanlarından **Arkadi Valksberg**'in *Literaturnaya Gazeta*'da belirttiğine göre, sivil üretimin yüzde 50'si, bir başka deyişle GSMH'nın yüzde 25'i mafyanın kontrolünde. **Valksberg**, değerlendirmesinde **Brejnev** döneminde birbirini karşılıklı koşullandıran bir bütünün iki yüzü olduğu gerekçesiyle mafya ile nomenklatura arasında bir ayrım yapmıyor. Rus mafyası artık Batı Avrupa'da da özellikle silah işinde yer tutmaya başladı.

YENİ ANAYASA ÇARE Mİ?

Yeni federasyon sözleşmesinden başka yeni anayasa hazırlıkları da var. Hazırlanan taslağa göre, var olan sistem yerine ABD'deki gibi iki meclisli sistem getirilecek. Yeni parlamento yeni seçimlerin yapılmasını gerektirecek. **Yeltsin**'in darbe ihtimaline seçimle karşı koymak istediği söyleniyor. Şimdiki parlamento 1990'da yapılan seçimle oluştu. Bugün yeniden örgütlenip illegal çalışmaya başlayan SBKP o dönemde parlamentoda etkiliydi. **Yeltsin** yeni seçilecek parlamentonun kendisini güçlendireceği hesabını yapıyor. Ama bu hesap tutmayabilir. ■

ÖZCAN BUZE

KORAL YAYINLARI

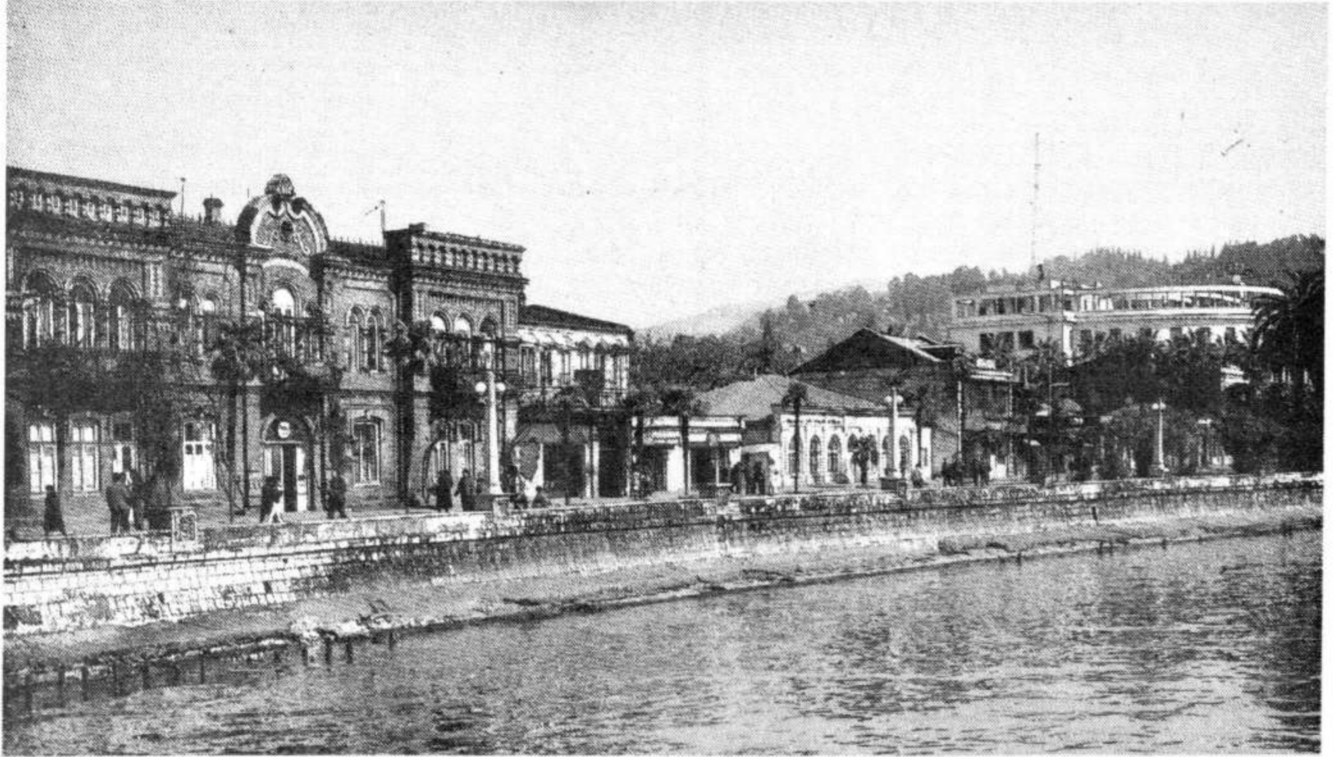
1. **III.Enternasyonal Konuşmaları** V. İ.LENİN........18.000 TL
2. **Bürokrasi ve Sosyalist Demokrasi** MEHMET GÜNDÜZ........20.000 TL
3. **Yunan İç Savaşında Direnen Kadınlar** ELENİ FOURTOUNİ........18.000 TL
4. **I. Doğu Halkları Kurultayı** BELGELER........30.000 TL
5. **İşçi Sınıfı Eylemlerinin Meşruluğu** HACAY YILMAZ........12.000 TL
6. **Sosyalizmin Krizine Marksist Yanıt** MAKALELER........17.000 TL
7. **Parti Okulu** İHSAN KUTLU........30.000 TL
8. **Çin Mao'dan Tıananmen Meydanına** CHARLİE HORE........17.000 TL
9. **Birlik mi? Rekompozisyon mu?** E. AYDINOĞLU - S. ERALP - D. KÜÇÜKAYDIN........25.000 TL
10. **Uluslararası Ekonomide İkinci Kriz** ERNEST MANDEL........30.000 TL
11. **Yıkık Evde Düş** NEJAT ELİBOL........25.000 TL
12. **Dili Yasak Şiirler** LATİF ÖZDEMİR........15.000 TL
13. **Kelebek Kanadında Özgürlük (Toplatıldı)** GÜNAY ASLAN........15.000 TL
14. **Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm** V.İ. LENİN........15.000 TL
15. **Fransız Belgeleriyle Sevr-Lozan-Musul Üçgeninde Kürdistan** HASAN YILDIZ. 2. Baskı........25.000 TL
16. **Gülü Kim Kopardı** MUHARREM YERLİ........20.000 TL
17. **Sözcüklerin Dili Tutulunca** MUSTAFA ASLAN........10.000 TL
18. **Birîna Reş** MUSA ANTER........15.000 TL
19. **Çîroken Kurdan** SELAHADDÎN MİHOTULÎ........25.000 TL
20. **Yunus Emre ve Hümanizm** HÜSEYİN BAL........20.000 TL
21. **Küçük Umutlar** ALİ ARSLAN........20.000 TL
22. **Birlikte Olduğumuz Halklar.** WELATÊ TORÎ........18.000 TL
23. **Kımıl** MUSA ANTER........15.000 TL
24. **Sıltan Salahaddin Û Malbata Eyyubi** TORÎ........15.000 TL
25. **Kürt Kökeni Büyük Boylar** WELATÊ TORÎ- NÊRGİZA TORÎ........25.000 TL
26. **Dîroka Kurd û Kurdistanê** AMED TÎGRÎS- ASO GERMİYANÎ........18.000 TL
27. **Bir Barış Ve Diyalog İnsanı** ABDURRAHMAN KASSEMLU........15.000 TL
28. **Kürtlerde Sanat** NÊRGİZA TORÎ........35.000 TL
29. **Gramera Zmanê Kurdi** QANATÊ KURDO........40.000 TL
30. **AntikKürdistan'da Dinsel Yapılanma Zerdüşt Ve Öğretisi** DR. A. MEDYALI........15.000 TL
31. **Berhevoka Kurdî** STİG WİKANDER........18.000 TL
32. **Qeydan Kevn Kir Min Ji Hesreta Te** AHMET ARİF Werger: FELAT DİLGEŞ........15.000 TL
33. **Kawa Efsanesi** NÊRGİZA TORÎ........15.000 TL
34. **Arya Uygarlığından Kürtlere** SELAHADDİN MİHOTULÎ........175.000 TL
35. **Ferheng/Sözlük (Kürtçe-Türkçe / Türkçe-Kürtçe)** TORÎ........60.000 TL
36. **Kula Dêrsimê** FELAT DILGEŞ........25.000 TL
37. **Özgürlük Mücadelesinde Kırk Yıl** ABDURRAHMAN KASSEMLU........15.000 TL
38. **Alfabeya Kurdî** TORÎ........25.000 TL

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi

Nakilbent Sokak : 49/Sultanahmet- İSTANBUL

Tel : 517 31 35 - 518 84 48

Tek istekler Kamber SOYPAK, 650068 nolu Posta Çekleri Hesabı

SUHUMİ LİMAN KENTİNDEN BİR GÖRÜNÜM.

KAFKAS-ABHAZYA DAYANIŞMA KOMİTESİ BAŞKANI CEYİŞAKAR

"Gevşek federasyon istiyoruz"

"Gürcüstan, Abhazya'ya Rusya'yla anlaşarak saldırabiliyor. Büyük ihtimal ABD'den destek alıyor. Hatta Türkiye'nin politikası bile saldırganı cesaretlendirici. Abhazya'da halklar arasında bir sorun yoktur. Abhazlar Gürcü düşmanlığı yapmıyor. Güçlü güçsüzü eziyor; şimdi dünyada temel kaide bu. Soruna adil, siyasi bir çözüm bulunmalı. İlle de egemenlik demiyoruz. Gürcüstan'la federasyon yapmak isteriz."

Gürcüstan'ın Abhazya'ya yönelik saldırıları Türkiye'de yaşayan Kuzey Kafkasya kökenli yurttaşların Abhazya'yı destekleme çalışmalarına hız verdi. *2000'e Doğru* İstanbul'da oluşturulan Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi Başkanı **Atay Ceyişakar**'la görüştü. **Ceyişakar** kendisini, "1864 sonrası Türkiye'ye göç zorunda bırakılan bir neslin torunlarıyız. Çocukluğumuzda Kafkasya cennetinin ninnileriyle büyüdük" diye anlatıyor. **Ceyişakar** geçmişte dört yıl süreyle İstanbul Kafkas-Abhazya Kültür Derneği Başkanlığı'nı yürüttü. Daha sonra genellikle Kuzey Kafkaslılar'ın torunlarının teşkil ettiği İstanbul Dostluk Kulübü Derneği'nin oluşturulması çabası içinde yer aldı. Şu sıralarda Türkiye'de adeta Abhazya'nın fahri elçisi gibi çalışan **Atay Ceyişakar**'la arkadaşımız **K. Deniz Öğüt** görüştü.

-Abhazya'da sizin verdiğiniz rakamlara göre 500-550 bin kişi yaşıyor. Bunların 100 bin kadarı, belki biraz fazlası Abhaz, kalanı diğer halklar. Oldukça az nüfuslu bir toplum. Bu şartlarda Abhazya bağımsız bir devlet mi olmak istiyor?

-İdeali budur. Çünkü Abhazya'da halklar arasında bir sorun yoktur. Ben size benim yorumum olarak almayasınız diye Temsil Edilmeyen Milletler ve Halklar Örgütü'nün (UNPO) raporundan satırlar okuyacağım: "Abhazya Parlamentosu'ndaki bir yanda çoğunlukla Gürcü milletvekilleri ve Tiflis hükümeti, diğer yanda Abhaz parlamenterler ve Grekler, Ruslar ve Ermeniler arasındaki sorun tamamen politiktir. Görüştüğüm tüm taraflar, problemin etnik düşmanlık olmadığında hemfikirdir. Fakat tümü de bir çözüm bulunamaz ve açık çatışma başlarsa, etnik çatışmanın başlayacağına inanmaktadır. Silahla bir çözüm kabul ettirilmeye kalkılırsa, karşılıklı tatmin edici ve dolayısıyla kalıcı bir çözüm bulma şansı çok zayıflayacaktır."

Abhazya'da halklar arasında bir sorun yoktur. Abhazya doğal olarak egemenliğini isteyecektir. Zaten 1921'lerde egemen bir devletti. Ancak günün koşulları icabı bunun mümkün olmadığını biliyorlar. Bugün güçlü güçsüzü eziyor. Şimdi dünyada kaide bu. Ve o kadar girift bir hadise ki, bunun pratikte de zor olacağı bilindiği için başka formüller üzerinde duruluyor.

Abhazya'nın anayasal durumu şudur: 1977 Sovyet Anayasası'na dayanılarak 1978 Gürcüstan Anayasası hazırlanmıştır. Her ikisine de dayanılarak Abhaz Anayasası yazılmıştır. Bu üçü entegredir. Sovyet sistemi kalktığı için anayasa bitmiştir. Gürcüstan, Şubat 1992'de "1921 Anayasası'na döndüm" dediği için anayasası kalkmıştır. Bunlarla entegre olan Abhaz Anayasası boşlukta kalmıştır. Abhazya "Gel arkadaş, seninle statümüzü konuşalım. Buraya dünya kadar göç sağladın. Bunlarla bizim evliliklerimiz oldu. Kız verdik, kız aldık, torunlarımız, çocuklarımız oldu, şu kadar zamandan beri birlikte yaşadık, hemen çekip gidemeyeceğini ben biliyorum, gel statümüzü konuşalım, yalnız konuşurken sen elini benim içişlerimden

çek" dedi. Gürcüstan bunu kabul etmedi, çünkü niyeti tamamen ilhaktı.

Abhazya bunun üzerine, daha fazla boşlukta kalamayacağı için, 23 Temmuz 1992'de anayasasının kendisine verdiği imkânla 1925 Anayasası'na döndü. Gürcüstan ise bir bahaneyle Abhazya'yı işgal etti.

-Devlet kurmanın sizin de işaret ettiğiniz zorluklarıyla birlikte düşündüğümüzde bugün nedir çözüm?

-Bir konfederasyon ya da gevşetilmiş bir federasyon yapılabilir.

-Gürcüstan'la?

-Gürcüstan'la tabii. Zaten bunun tam tersi bir şey uygulamak mümkün değildir. Sovyetler yukarı bölgeyi istiyor. Ancak tabii sınırlar içinde olmasını istemek sorunu halletmiyor. Bunun doğru yolu, ilerde ihtilafa sebep olmayacak biçimde statülerin belirlenmesidir. Abhazya buna hazırdır. Nitekim bu konuda taslaklar hazırlamıştır. Tabii, her şeyden evvel iyi niyetli olmak lazım. Belki bir miktar daha Abhaz öldürülebilir, ama Abhazya'yı almak, orada yaşayan tüm Abhazlar'ı yok etmek mümkün değildir. Kardeş halklar ve dünyada yaşayan Çerkesler ama 10 sene sonra ama 500 sene sonra oraya Abhazya haritasını yazdırırlar. Bunun alternatifi yoktur. Çünkü tersi durum hem o bölgede hem başka bölgelerde çok önemli rahatsızlıklara yol açacaktır. Herkes şapkasını önüne koyup doğru düşünmek zorundadır. Abhazya da şapkasını önüne koyup iyi düşünmek zorundadır. "Ben egemen devlet olmalıyım ve olacağım" diye bir iddiayla ortaya çıkmamalıdır ve çıkmamaktadır. Gürcüstan da "Ben burayı aldım" diyemeyecektir, dememelidir. O zaman oturulur, statü konuşulur. O zaman Tiflis yönetimli bir parlamento, Tiflis yönetimli bir belediye olmadan oturulur, kardeş kardeş geçinilir.

-Yeni Dünya Düzeni Abhazlar'ı niye korumuyor sizce?

-Büyük devletlerin stratejisini biliyoruz. İşlerine geldiği yerde, üniter devletten yana oluyorlar. Ama diyelimki Yugoslavya'yı bölük börçük bölmek lazımsa bölüyorlar. Çeşitli bölgelerde oturup pazarlık yapıyorlar. "Bu bölge benim" diyor Rusya. "Tamam" diyorlar. Öbürü "diğer bölge de benim" diyor. "Tamam" diyorlar. Sen benim işime karışma, ben de senin işine karışmayayım. Burada insanlar ölmüş, 5 bin yıllık kültür yok olmuş, o pek kimsenin umurunda değil.

-Rusya'nın Abhazya üzerinde geleceğe yönelik planları neler olabilir?

-Türkiye'nin Orta Asya'ya açılmasını ne ABD ne Rusya ister. Gürcüstan da istemez. Burada 1800'lerde uygulanan oyun aynen uygulanıyor. Rusya'dan başlayarak İran'a dayanan bir bıçak. Türkiye'nin yolunu kesmek lazımdır. Oynanan oyun budur. İkincisi, buradaki kültürün kesinlikle makul zaman içinde yok edilmesi lazımdır. Dünyanın en güzel, en verimli bir bölgesidir. Burada aklına gelebilecek her türlü maden var. Burada yaşayan insanlarda çok temelli bir kültür vardır. Bu kültür yaşadığı müddetçe, bu insanlar oradayken, burada bunların istedikleri gibi at koşturması mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla bunları ama bölerek ama şu anda uygulanan sistemlerle zaman içinde eritmek, yok etmek lazımdır. Bence strateji budur.

-Peki, sizce Gürcüstan desteğini nereden alıyor?

-Bir kere Rusya'dan alıyor. Çok büyük ihtimalle Amerika'dan alıyor. Bunu söylemeye dilim varmıyor ama Türkiye'nin çekimser kalmasından da destek sağlamıştır.

-Türkiye'den beklentiniz nedir?

-Türkiye'nin jeopolitik menfaatleri vardır. 300 sene süren Osmanlı ve 100 sene süren diaspora devresinde, yaklaşık 400 senedir, bu bölgeyle ilgili kültürel alışveriş, akrabalık doğmuştur. Bu bir manevi borç getirmiştir. Kuzey Kafkas halkı Osmanlı döneminde Osmanlı yönetimine çok üst düzey yöneticiler vermiş bir halktır. Kurtuluş Savaşı'nın başladığı dönemde Çerkes dediğimiz halk **Atatürk**'ün en yakın arkadaşlarıdır; Kurtuluş Savaşı'nda hizmetleri, kanları vardır. Ve o tarihten beri de devletten hiçbir şey istemeden, devletin her türlü hizmetinde bulunmuş bir topluluktur. Dolayısıyla Türkiye'nin burada yaşayan topluma bir görevi vardır. İlave olarak, tüm bunları yok saysak bile insanın yaşam hakkı, kültürü koruma, doğayı korumak için de sorumluluklar vardır. Bütün bunları birleştirdiğiniz zaman -Türkiye'nin bölgede bir ağırlığı da vardır- Türkiye'nin politik anlamda çok ciddi aktiviteler gösterme şansı ve imkânı vardır. Bölgede huzurun olması, Türkiye'de huzurun olması demek olduğuna göre, yarın öbür gün sorun yaratmayacak; yani adaletli, ne Gürcüstan'ı ne Abhazya tarafını tutan adaletli bir barışın sağlanmasında Türkiye'nin ağabeylik yapma görevi vardır. Türkiye'den beklenen budur. ■

SUHUMİ'DE DRAMATİÇESKİ TİYATROSU.

KAMBOÇYA

Kızıl Kmer'siz çözüm yok

"Barış planı" tıkandı. Batı, Sihanuk'un Milli Ordusu'nu ve eski hükümet başkanı Son Şann'ın Kmerler Milli Partisi'ni destekliyor. Ülkedeki 16 bin kişilik BM Barış Gücü'nün komutanı Japon. Japonya, kendi sınırları dışında askeri güç kullanma kararını parlamentodan çıkarır çıkarmaz ilk iş olarak Kamboçya'ya silahlı güç gönderdi.

Kamboçya'da 14 yıldır süren iç savaşa son vermesi öngörülen ve 1991 Ekimi'nden bu yana takip edilen "Barış planı" tıkandı. 23 Ekim 1991 Paris Anlaşması'yla 16 bin kişilik Birleşmiş Milletler Barış Gücü (BMBG) Kamboçya'ya gönderilmişti. BM barış planının tıkanmasından Kızıl Kmerler'i sorumlu tutuyor. Batı'nın büyük basın tekellerinin ideolojik bombardımanıyla görüşmelerde safdışı edilmeye çalışılan Kızıl Kmerler ise planın BM'nin taraf tutan tavrı sonucu tıkanıklığa girdiğini belirtiyor. Uzun zamandır Batı'nın tek taraflı gücü olarak eleştirilen BM, Kızıl Kmerler'in söz sahibi olmadığı bir planı uygulamakta ısrarlı. Ülkede bulunan bir BMBG yetkilisi, "Biz Kamboçya'da olmasak, en geç dört veya beş yıl içinde Kızıl Kmerler demokratik yollarla iktidara geçebilirler" diyor. "Barış planı"nın başarısızlığa uğraması, uzun zamandır devam eden "BM'nin işlevini yerine getiremediği" tartışmalarını hızlandıracak. Bu nedenle örgütün Kızıl Kmerler'e karşı şiddet pahasına planı uygulaması söz konusu. Buna karşın Kamboçya'da Kızıl Kmerler'in katılmadığı bir barış olanaksız. Çünkü şu anda ülkedeki en büyük politik ve askeri güç Kızıl Kmerler. Bir tarım ülkesi olan Kamboçya'da Kızıl Kmerler tarım kesiminin tartışmasız politik sözcüsü. Ülkenin birkaç büyük yerleşim merkezinin dışında kontrol tamamen onların elinde. Kızıl Kmer'e verilen destek BM'yi çaresiz bırakıyor. Kamboçya'daki BMBG komutanı Japon **Yasushi Akashi**, "Kızıl Kmerler'in askeri gücü köylük bölgelerde, ormanlarda yığılı. Savaşı uzun yıllar sürdürecek askeri güç ve malzemeye sahipler. Bu oradaki halkın desteği olmadan olanaksız bir şey. Oradaki gerilla, aynı zamanda yörede yaşayan köylüler. Kimi silahsızlandıracağız? Köylüyü mü, yoksa gerillayı mı?" diyor.

KIZIL KMER GERİLLALARI. "Yoksulluğa, büyük bürokratların rüşvetine ve işgalcilere karşı mücadelenin" sembolü durumundalar.

JAPON MUHALEFETİ ASKER GÖNDERİLMESİNE KARŞI

Japonya, bölge ve ülke üzerindeki yayılmacılığını BMBG aracılığıyla meşrulaştırmaya çalışıyor. Japonya, kendi sınırları dışında askeri güç kullanma kararını parlamentodan çıkarır çıkarmaz ilk iş olarak Kamboçya'ya silahlı güç gönderdi. Muhalefet, hükümetin bu kararına karşı çıkıyor. Japonya Sosyalist Partisi "ülkenin kendi sınırları dışında, BM'nin askeri harekâtlarına katılabilmesi için anayasa değişikliğine ihtiyacı olduğunu" vurguluyor. Japonya Komünist Partisi, Kamboçya'ya askeri güç gönderilmesini "yayılmacı mantığın bir ürünü" olduğunu vurgularken, "sevkıyatı engelleme" çağrısında bulundu.

VİETNAM İŞGALİNDEN BUGÜNE

Kızıl Kmerler 1975'te ABD'nin iktidara getirdiği **Lon Nol**'u yıkmış, 1979 Vietnam işgaline kadar ülkeyi yönetmişti. 1979'un yılbaşında "Kamboçya'nın Vietnam sınırlarını ihlali" gerekçe gösterilerek Vietnam, Kamboçya'yı işgal etmiş, Sovyetler Birliği'nin de desteğiyle işgal hükümeti kurulmuştu. İktidardan alaşağı edilen Kızıl Kmerler, Tayland sınırına çekilerek Vietnam destekli hükümete karşı gerilla savaşını günümüze kadar sürdürmüştü. 1989 yılında Sovyetler Birliği'nin desteğini çekmesiyle Vietnam birlikleri de çekilmiş, hükümet başkanı **Hun Sen** iktidarda kalabilmiş, ama yetkileri geçici bir süre için Paris Anlaşması'yla oluşturulan Yüksek Ulusal Konsey'e devredilmişti. Prens **Sihanuk**'un Kızıl Kmerler'in

Demokratik Kamboçya **dergisinde hâlâ ülkede bulunan Vietnam askerleri teşhir ediliyor.**

barış görüşmelerine katılmasına razı olması, Kızıl Kmerler'in de, **Hun Sen**'in öngörülen seçimlerden önce iktidardan indirilmesi talebinden vazgeçmesiyle Paris Anlaşması imzalanabilmişti. Anlaşma üç aşamalı bir planı içeriyor: İç savaşın taraflarının katıldığı bir Yüksek Ulusal Konsey oluşturulması, yabancı güçlerin geri çekilmesi ve gerilla birliklerinin dağıtılması, 1993 Nisanı'nda seçimlerin yapılması. Yüksek Ulusal Konsey'de hükümet dışında üç muhalif örgüt bulunmakta. 13 bin kişilik bir silahlı gücü bulunan Kızıl Kmerler'i Konsey'de **Kiyö Samfan** temsil ediyor. İkincisi, Prens **Norodom Sihanuk**'un Sihanuk Milli Ordusu (ANC). 6 bin kişilik silahlı gücü olan ANC'nin başında **Sihanuk**'un oğlu **Ranariddh Sihanuk** bulunuyor. Üçüncüsü de, eski hükümet başkanı **Son Şann** yönetimindeki Kmerler Milli Cephesi (APNLF)'nin 5 bin kişilik silahlı gücü var. Batı, ANC ve APNLF'yi destekliyorlar.

2 MİLYON VİETNAMLI

Kızıl Kmerler, ANC ve APNLF gerillalarının silahsızlandırılmadığını ve sivil olarak gösterildiğini, durum devam ettiği sürece gerilla örgütünü dağıtmayacağını vurguluyor. Batı destekli ANC ve APNLF ise Kızıl Kmerler'e karşı savaşacaklarını açıkça söylüyor. APNLF Başkanı **Son Şann**, "Kızıl Kmerler silah bırakmazlarsa, taraf değiştirip BM safında onlara karşı savaşabiliriz" diyor. Kızıl Kmerler'in silahları bırakmamakta ısrar etmesinde başka bir etken de Kamboçya'daki 2 milyon Vietnamlı. Pnom Penh'deki **Hun Sen** iktidarı büyük ölçüde bu 2 milyon Vietnam göçmenine dayanarak iktidarda durabiliyor. Kızıl Kmerler Vietnamlılar arasında askerlerin de bulunduğunu vurguluyor. İşgalden sonra Kamboçya'ya yerleştirilen Vietnamlılar, Kamboçya ticaretini ellerine geçirmiş durumdalar. Önemli bir geçim kaynağı olan balıkçılık da Vietnamlılar'ın elinde. Kamboçya'nın Vietnamlılaştırılması politikası sonucu Kamboçyalılar fakirleşmiş ve Tayvan sınırına göç ettirilmiş. Halk zenginleşen Vietnamlılar'a tepki duyuyor. BM de, "Biz ülkeden çekilirsek Vietnamlılar katledilir" propagandası yapıyor.

SEÇİMLER NİSAN'DA YAPILAMAYACAK

Japonya Vietnam hükümetini Kızıl Kmerler'e karşı kışkırtıyor. Kızıl Kmerler, BMBG'de Japon askerlerinin bulunmasını "provokasyon" olarak değerlendiriyor.

KİYÖ SAMFAN. Yüksek Ulusal Konsey'de Kızıl Kmerler'i temsil ediyor.

Tayland ise Kızıl Kmerler'i destekliyor. Ama ABD gelecekte Tayland'a Kızıl Kmerler'e karşı tavır aldırabilirse, sorunun çözümü daha da karmaşıklaşacak. 1993'te yapılması öngörülen genel seçimler, planlandığı gibi Nisan ayında yapılamayacak. Hatta birkaç yıl uzaması da mümkün. Yapılacak seçimlerde kazanma şansı az olan Prens **Sihanuk** da zaman kazanmak için, Kızıl Kmerler'in siyasi olarak kendilerini ifade etmelerini engelleyerek çözümü zorlaştırıyor.

Prens **Sihanuk**'un Pnom Penh, Kampot ve Takin gibi büyük yerleşim merkezleri dışında desteği yok. Kızıl Kmerler halk içinde, "yoksulluğa, büyük bürokratların rüşvetine ve işgalcilere karşı mücadelenin" sembolü durumunda. Kızıl Kmerler'in Demokratik Kamboçya Partisi'nin lideri **Kiyö Samfan**, 8 Temmuz 1992'de Yüksek Ulusal Konsey önünde yaptığı konuşmada, "Geleceğin Kamboçya rejimi, gerçek bir milli uzlaşmaya ve pazar ekonomisine dayanan, insan haklarına saygılı, çoğulcu çokpartili liberal demokrasi olmalıdır" demişti. Kızıl Kmerler'in hâlâ tartışmasız önderi durumunda olan **Pol Pot** "sınıfsız bir Kamboçya" düşüncesini koruyor. ■

MEHMET SALİH ÇEVİKER / FRANKFURT

DİŞ HEKİMLERİ BİRLİĞİ VE ODALAR NE DİYOR?

Signal reklamı karşılığında 200 milyon

Türk Diş Hekimleri Birliği, Signal için yaptığı tavsiye karşılığında 200 milyon aldı. Ankara Diş Hekimleri Odası Başkanı Orhan Özkan, tavsiyenin para karşılığında yapılmasının suç teşkil ettiğini, doktorun hastasının ağız yapısına, ekonomik durumuna ve hatta psikolojisine göre diş macunu ve fırçası önerebileceğini söyleyerek karşı çıkıyor. İzmir ve İstanbul Diş Hekimleri Odası başkanları ise tavsiyeyi onaylıyor.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) Türkiye'de yaptırdığı araştırmaların sonucu çarpıcı: 6-12 yaş grubu çocukların yüzde 96'sının ağzında diş çürüğü var. 18 yaş grubu gençler dişlerinin ancak yüzde 43'üne sahip. Gelişmiş ülkelerde kişi başına diş macunu tüketimi yıllık 400 gram, Türkiye'de 40 gram.

DİŞ MACUNUNDA REKABET ARTIYOR

Kısacası diş sağlığımıza dikkat etmiyoruz. Pek çok nedeni var. Ancak çare olarak işe, diş macunu tüketmekten mi başlamalı? Hem de Signal marka! Geçtiğimiz hafta TV ve yazılı basında çıkan Signal reklamlarında "Türk Diş Hekimleri Birliğinin Tavsiyesi" spotu yer aldı. Bu tavsiyenin karşılığında Birlik 200 milyon lira aldı. Doğru mu?

Türk Diş Hekimleri Birliği Genel Sekreteri Dr. **Eser Cilasun** konuyla ilgili sorumuzu, "Doğrudur, ancak Birliğimiz bu uygulamayı para için başlatmadı. Tabii ki bu tür onaylarda meslek kuruluşlarının da gelirleri olacaktır. Ancak bizim için önemli olan, ağız sağlığı ürünlerinin üretim ve denetimde söz sahibi olacak bir Diş Hekimleri Birliği'ne doğru ilk adımın atılmış olmasıdır" diye yanıtladı.

Türkiye'de ilk kez sağlıkla ilgili bir meslek kuruluşu bir ürün için tavsiye kararı alıyor. Ankara Diş Hekimleri Odası Başkanı **Orhan Özkan**, bu tavsiye kararına karşı çıktığını açıkladı. "Gerek diş macunu, gerekse diş fırçası hastanın niteliğine göre yalnızca diş hekimleri tarafından tavsiye edilebilir"di. **Özkan** ayrıca, sağlıkla ilgili dolaylı ya da dolaysız ilan ve reklamların uzmanların denetiminden geçtikten sonra yayımlanması gerektiğini belirtiyordu.

Signal diş macununun üretici firması Unilever, 8 Mayıs 1991'de Birliğe yaptığı yazılı başvuruyla diş macunlarının onaylanmasını istedi. Yurtdışında yapılmış laboratuvar ve klinik deneylerin sonuçlarına ilişkin bir rapor sundu. **Cilasun,** "Ancak Birliğimiz tarafından ayrıca iki ayrı resmi kuruluşta analiz ettirildi. Bu analiz sonuçlarına göre 'tavsiye edilebilir' kararı verildi" diyor.

Birlik Genel Sekreteri **Cilasun'un** aktardığına göre, Eczacıbaşı da İpana için benzeri bir başvuru yapmış ve anket sonuçlarına dayanarak reklamlarında "Diş hekimleri kendi ailelerinde İpana'yı tercih ediyorlar" cümlesini onaylatmak istemiş. Ancak Birlik, Eczacıbaşı'na "Anket bağımsız bir kuruluşa bilimsel temellerini saptadıktan sonra yeniden yaptırılırsa, sonucu değerlendirip karar verebileceklerini" iletmiş.

"TAVSİYE DEĞİL, KONTROL"

Hekime danışılmadan kullanılan diş fırçasının ve macununun yarardan çok zarar getireceğini vurgulayan **Özkan** ise "Esasen Sağlık Bakanlığı'nın da herhangi bir kuruluşa ilaç veya diş macunu tavsiye etme yetkisi vermesi mümkün değildir. Sağlık Bakanlığı olsa olsa yapılacak ilanların halkın sağlığına uygunluğunu onaylama yetkisini belli kişi veya kuruluşlara verebilir. Bu görevin bir tavsiye gibi gösterilmesiyle ilgili ilanlar ve yayınlar, kuruluş ve mensuplarını olduğu kadar halkımızı da rahatsız edecek niteliktedir" görüşünde.

İstanbul ve İzmir Diş Hekimleri Odası başkanları ise tavsiyenin önemli ve olumlu bir başlangıç olduğu görüşündeler. İstanbul Diş Hekimleri Odası Başkanı **Kazmir Pamir**, dünyada bunun uygulamalarının olduğunu, ABD'deki ADA ve Avrupa'daki İSO'nun onayı olmadan hiçbir diş macununun hekimlerce tavsiye edilemediğini ve Türkiye'de de onay yetkisinin Türk Diş Hekimleri Birliği'ne verilmesi gerektiğini söylüyor.

İSTANBUL DİŞ HEKİMLERİ ODASI'NIN BELEDİYE'YLE ORTAK HAZIRLATTIĞI VE SİGNAL'İN FİNANSE ETTİĞİ AFİŞ.

"İLK MÜRACAAT EDENE TAVSİYE VERİLMİŞTİR"

Pamir, "Diş macunu ilaçtır ve diş hekimi tarafından önerilen kullanılmalıdır. Bir bakıma başlatılan bu tavsiye iyi niyetle ilk başvuran Signal'e verilmiştir. Öteki firmalarda başvurursa bu tavsiye kararları verilir. Yasal olarak yetkili olunmalı. Bu aşamada da böyle bir girişim doğrudur" diyor.

İzmir Diş Hekimleri Odası Başkanı **Mustafa Oral** da ABD'deki uygulamayı anımsatıyor. **Oral** "Serbest piyasa olayı bu. Türk Diş Hekimleri Birliği'nin bu tavsiyesi beni sevindirdi. TSE'nin yerine geçmesi gereken bir uygulama. Toplumu, tüketiciyi bilinçlendirme açısından çok önemli" dedi.

"NEYİN KARŞILIĞI ALINDI?"

Para alınması konusunda görüşlerini sorduğumuz **Özkan**'ın ilk tepkisi "Neyin karşılığı olarak alındı?" oluyor. Para karşılığında yapılmasının suç oluşturduğunu da belirten **Özkan** "3224 sayılı kanunun 32. maddesinde bağışlar da belirlenmiştir ve diş macunu konusunda dokuz firma vardır. Neden Signal? Başka bir deyimle 'bayram değil, seyran değil eniştem beni niye öptü?" diye tepkisini dile getiriyor.

"DİĞER ÜLKELERDE BANDROL VAR, TAVSİYE YOK"

Özkan "Diğer yandan Diş Hekimleri Odası'nın görevleri arasında diş hekimlerinin genel haklarını yetkili mercilerde savunmak da vardır. Diş hekimlerinin onuru zedelenmiştir. Diş hekimiyle hastası arasındaki ilişki de zedelenmiştir" diyor.

Yıllardır diş hekimleri odalarının diş macunu ve diş fırçası kullanımının ancak diş hekiminin tavsiyesi doğrultusunda olması gerektiğini anlatmaya çalıştıklarını, doktorun hastasının ağız yapısına, ekonomik durumuna ve hatta psikolojisine göre diş macunu ve fırçası önerebildiğini anımsatan **Özkan**, "Avrupa ve Amerika'da tavsiye edilmez, diş macunun sağlığa uygun olduğunu belirten bir bandrol kullanılır" diyor.

Özkan, Birliğin son basın açıklamasında "tavsiye değil, ilanı onayladık" diye neden geri dönüş yaptığını da merak ediyor. ■

EMSÂL ŞAHİN

TÜRK-KÜRT DÜŞMANLIĞI KIŞKIRTMASI

Yeni Asır hedef gösteriyor

İzmir'de yayımlanan *Yeni Asır* önce PKK'nin Avrupa bürolarının telefonları olduğunu iddia ettiği numaraları verdi, "hesap sorun" dedi. Ardından bu olaya tepki gösteren Ayşe Tosuner'in ev telefonu ve fotoğrafını yayımlayarak, okuyucudan terör konusunda "düşüncelerini" anlatmasını istedi!

İzmir'de yayımlanan günlük *Yeni Asır* gazetesi 12 Eylül günü "PKK telefonun ucunda; konuşun!" manşeti ile bir haber verdi. Haberde PKK'nin Londra, Brüksel, Düseldorf ve Köln bürolarına ait olduğunu ileri sürdüğü telefon numaralarını yayımlayarak halka şu çağrıyı yaptı: "İster hesap sorun, ister lanet etmek için arayın. Güneydoğu'da her gün bir vatan evladı öldüren PKK'ya karşı hissettiklerinizi bu örgütün Avrupa bürolarını arayarak dile getirin."

Gazetenin bu haberi üzerine Yeşiller Partisi İzmir İl eski başkanı **Ayşe Tosuner**, Yazıişleri Müdürlüğü'ne bir yazı gönderdi. **Tosuner** yazısında, *Yeni Asır* gazetesinin Türk ve Kürt halklarını düşman etmeye zorladığını ve şovenizmi tırmandırdığını belirtiyor ve şöyle devam ediyordu: "Batı'da yaşayan Kürtler'in üzerine Türk halkının silahla yürümesi söz konusu olursa ve bir iç savaş yaşanırsa bunun sorumluluğunu nasıl karşılayacaksınız? Lütfen, ırk ayrımcılığı yapmaktan, insanları ajite etmekten vazgeçin."

Yeni Asır gazetesi bu tepkiye değişik bir yöntemle yanıt verdi. Bu defa 16 Eylül tarihli gazetede, **Ayşe Tosuner**'in fotoğrafıyla birlikte ev telefonunu yayınladı. Haberin başlığı ise şöyle: "Tosuner, terör konusundaki yayınlarımızı beğenmiyor." Gazete, okuyucudan **Tosuner**'i arayıp, terör konusundaki "düşüncelerini" anlatmasını istedi.

"Özel hayatıma kimsenin girmeye hakkı yok. Bana sormadan evimin telefonunu yayımlayamazlar. Çocuklarım ve eşim bir saldırı gelir diye tedirginlik içinde. *Yeni Asır* Türk şovenizmini güçlendirme derdinde. Resmen şovenistlere hedef gösteriliyorum" diyor **Ayşe Tosuner**. *Yeni Asır* gazetesini mahkemeye vereceğini ve Basın Konseyi'ne şikâyet edeceğini belirtti.

YEŞİLLER PARTİSİ İZMİR İL ESKİ BAŞKANI AYŞE TOSUNER. "Bana sormadan evimin telefonunu yayımlayamazlar. Çocuklarım ve eşim bir saldırı gelir diye tedirginlik içinde."

İşçi Partisi genel merkez görevlisi **Mehmet Halil Güleç** yaptığı açıklamada, *Yeni Asır* gazetesinin yayınlarını, Türk-Kürt çatışmasını körüklemek, Kürtler'e karşı sivil faşist güçler oluşturmak olarak değerlendirdi. HEP İzmir İl Sekreteri **Ahmet Turan Demir** de, gazetenin yayınının şoven güçleri Kürtler'e karşı kışkırttığı görüşünde.

İnsan Hakları Derneği Genel Sekreteri **Akın Birdal**, halkların kardeşliğinin düşmanlığa dönüştürülmek istendiğine vurgu yapıyor: "*Yeni Asır* gazetesinin bu tutumuna karşı demokrat güçlerin, demokrasi çevrelerinin gösterdiği tepkilere, anlaşılan bir sindirememezlik var. **Ayşe Tosuner**'in kişilik haklarına yönelik bu tehdit, *Yeni Asır*'ın **Ayşe Tosuner**'in başına gelecek sorunların sorumluluğunu üstlenmesi anlamına gelir." ■

NAMIK ALKAN

YEDİNCİ ÖLÜM YILDÖNÜMÜNDE RUHİ SU

Hazineyi bulan ezgili yürek

Ruhi Su için türkü söylemek "aşkın halleri"nden biriydi. "Ama bunlar halk türküsü değil" diyenler. Askeri lise ve komutanın kırdığı keman. Operalar... Yorum, üslup ve "Devlet Artistliği".

Yüzyıllık demokrasi mücadelesinin kültür-sanat alanında estirdiği halka yöneliş rüzgârının, bir ekolün, yaratıcılığın adıdır **Ruhi Su**. Evrensel bir ideolojik kaynaktan beslenen, halk kültür mirasını sosyalist bir dünya görüşü ile değerlendiren bir sanat önderidir. 1940'larda başlayan bir sanat çabası... 1960'larda sesini yükselten, başını dik tutan, yürüyen bir halkın içinde **Ruhi Su** olmak... Halktan beslenerek yeniden yaratmak... Yaşadığımız topraklarda gömülü duran kültür hazinesini ortaya çıkarmak... **Yunus Emre**'ler, **Pir Sultan**'lar, **Karacaoğlan**'lar, **Köroğlu**'lar, **Dadaloğlu**'lar ve diğerleriyle birlikte bir halkın tarihine yazılmak... Ölümsüz bir sesleniş te bulunmak.

RUHİ SU (1912-1985).

20 Eylül 1985'ten, **Su**'nun ölümünden bu yana yedi yıl geçti. O günlerde "Ruhi Su savaşa gidiyor / Canım yele lel canım yele / Fransız türküsündeki Malburg gibi / Dönmeyecek artık geri" diyen **Salâh Birsel** ekliyordu: "Ölüme durmak için bile / Ölünecek şehre değil / Yaşanacak şehre gidiyordu."

HALKTAN KOPMAMAK

"Türkü söylemek benim için aşk halidir. En güzel aşklarımı türkü söylerken yaşadım. Ne onlar beni aldattı, ne de ben onları. Türkü söyledikçe yeşeriyor, çiçekleniyorum." Yaşamını türkülerle bütünleştiren "opera sanatçısı" **Ruhi Su** "halktan kopuk hiçbir işten, hiçbir insandan hayır gelmez" diyor ve Askeri Lise'den, Müzik Öğretmen Okulu'na net ve zorlu bir geçiş başlıyordu. Askeri Lise'nin kantininde müzik çalışmaları, komutan tarafından kırılan keman, 1935-36 yıllarında Müzik Öğretmen Okulu orkestrasına giriş... **Ruhi Su** halk türkülerine eğilerek sesini ve yorumunu oluşturmaya başlıyor.

1945'te cura sazı ve basbariton sesiyle dostlarına türküler söylüyor. Şaşkınlıklarını gizleyemeyenler oluyor ve "ama bunlar halk türküleri değil" deniyor. Hiç etkilenmiyor **Su**, hiçbir şeyi değiştirmiyor. Türküler yaygınlaşıyor, beğeni yoğunlaşıyor, halka açılma süreci başlıyor.

1952-57 yılları arasında siyasi tutuklu. **Sıdıka** Hanım'la cezaevindeyken evleniyorlar.

"ELİNİ YIKAMADAN SAZI TUTMAZDI"

Ruhi Su'nun çalışma odasındayız. Bunca yıl sonra bile **Ruhi Su**'nun çalışma odası burası. **Sıdıka Su**, eşinin titiz ve ciddi çalışma tem-

Cenaze töreni ne yazık ki böyle yapıldı (23 Eylül 1985).

VEDAT NEDİM TÖR

"Halk türkülerinin zevkle dinlenebileceğini ispatladı"

25 Ağustos 1944 tarihli *Vatan* gazetesinde **Vedat Nedim Tör** imzasıyla yayımlanan yazıdan bir bölüm sunuyoruz. Yazının başlığı *2000'e Doğru* tarafından konulmuştur.

Ruhi Su, halk türkülerimizin, onları "adabü erkânı"yla söylemesini bilenlerin ağzında, dünyanın dört bucağında ve her milletten insanlar tarafından zevkle, heyecanla dinlenebilir eserler olduğunu bir kere daha ispat etti. O halk türküleri ki, radyoya "yurttan sesler" saati konuluncaya kadar, ya çalı süpürgesi gibi haşır huşur çatlak sesli âşık bozuntuları tarafından, ya da ulumalı, ağlamaklı, yapmacıklı gazino çığırtkanları tarafından söylendikleri zaman, insanda hayranlık şöyle dursun, bulantı uyandırırlardı. İşte, o aynı halk türkülerinin terbiye edilmiş bir hançereden ve bilhassa kültürlü bir kafadan çıktıkları zaman, konser kabiliyetine yüksek derecede haiz eserler olabileceği artık anlaşılmıştır.

Fakat zannedilmesin ki, bütün konservatuvar mezunları, halk türkülerimizi Ruhi Su gibi söyleyebilirler.

Devlet artistlerimiz, mesela Şubert'in bir şarkısını söylemesini pek güzel beceriyorlar da, yine mesela bir Köroğlu yiğitlemesini söylemeye kalkıştıkları zaman, adeta dilleri çalıyor. Ruhi Su da, konservatuvarda ses tekniği ve müzik kültürü almıştır, ama halk türkülerinin nasıl söylenmesi lazım geldiğini öğrenmemiştir. Bunda muvaffak olması, kendisinin hususi merakı sayesindedir.

Çok temenni olunur ki, Devlet Konservatuvarı, talebesine, halk türkülerimizi, kulaklarımızı hiç yadırgatmadan, büyük bir müzik kültürü içinde, tıpkı Ruhi Su gibi söylemesini de öğretsin.

posundan söz ediyor. Zaten odaya girince bunu hissetmemek mümkün değil. Türkü dosyaları belli bir düzen içinde. **Ruhi Su**'nun sazı... **Sıdıka** Hanım, "Elini yıkamadan sazına el sürdüğünü görmedim" diyor. "Nerede olursa olsun, her zaman sahnede ve stüdyoda kayıttaymış gibi türkü söylerdi." Albümlerdeki türkülerin birçoğu dostlarla sohbet sırasında kaydedilmiş.

Türkiye'nin ilk plak fabrikasının kurucusu ve Modern Plak Evi'nin sahibi **Turgut Çağlayan** da değiniyor titizlik konusuna: "**Ruhi Su**, her plağının kalıbını koltuğunun altına alır, fabrikaya geldiğinde titiz bir çalışmaya girerdi. Kapağını **Abidin Dino** ile hazırladığı halde yeniden kendisi inceler ve düzenlerdi. Titizliği insanı rencide etmez, tersine heyecanlandırırdı. Baskı bittikten sonra önce dostlarına imzalar, sonra dağıtırdı. **Ruhi**'yi hep böyle hatırlar ve anarım."

RUHİ SU, ÂŞIK VEYSEL'LE BERABER.

TÜRKÜLERİN ÖNÜNÜ AÇMAK

Türkiyeli aydınların ve "elitler"in halk türkülerine ilgisi **Ruhi Su** ile başlar. Batı müziğinin kalıplarını, türkülerin melodik yapılarını dikkate alarak kullandı. Türkülerin önünü açtı, kişilik kazandırdı. **Ruhi Su** için türkü söylemek hiçbir zaman "kolay" bir iş olmadı. Yalınlığın ve sıradanlığın erişilmez sağlamlığından yanaydı hep. "Yorum ve üslup ancak entelektüel bir faaliyet olan sanata, sanat müziğine hasmış gibi gelirse de, bunun bir kuruntudan ve bir kendini beğenmişlikten geldiğini sanıyorum. İlkel çağlara gittikçe türkülerin sihir ve kehanete karışması, ozanların vecde gelip kendinden geçmesi, her şeyden önce yorumla, karşısındakini etkileme çabasıyla ilgili görünüyor. Türküler de tıpkı operalar ve lied'ler gibi çeşitli konularda ve değişik bir icrayı zorunlu kılar. Bunun da bir yetki, bir hüner işi olduğu açıktır. İnsan sesi çalgıların en soylusudur. Hiçbir çalgı insan sesinin anlatma gücüne sahip değildir. Fakat insan sesi de dahil, kullandığı çalgının gerektirdiği yeteneklerden yoksun kişi, hem kullandığı enstrümanı, hem de o enstrümanla yaptığı işi zorlaştırır. Şarkı söylemeyi meslek olarak seçen bir insan için, bu -en azından- bir klasik eğitim, bir ses eğitimi, sözün kurallarına göre bir şarkı söyleme eğitimi ve sonsuz bir insan sevgisi demektir. Türkü söyleyen bir sanatçı ise bunlarla beraber halkını ve bu türküleri meydana getiren koşulları da iyi bilmeli" diyordu.

EVRENSELE UZANIŞ

Ekin İdim Oldum Harman'ın 1987'de Charles Cros Akademisi tarafından her yıl verilen, Fransız Cumhurbaşkanlığı ve Kültür Bakanlığı korumasındaki "Uluslararası Büyük Plak Ödülü"nü alması, yalnızca bir "ödül"dü, ama **Ruhi Su**'nun yerellikten evrensele uzanışının da küçük bir örneğiydi.

Bastien ve Bastienne, Fidelio, Yarasa, La Bohème... **Ruhi Su**'nun çok başarılı bir opera sanatçısı olarak rol aldığı yapıtlardan bazıları. Fakat 27 Mayıs öncesinde gençliğin yürüyüşlerde söylenen "Ankara'nın taşına bak / Gözlerimin yaşına bak / Gazi Paşa kalk / Şu milletin haline bak" marşı nedeniyle bürokrasiyle arasında soğukluk oluştu. Operadan ayrılmak zorunda kaldı. 1960'ta Taksim Belediye Gazinosu'nda gecesi 10 liraya türkü söyledi, aynı dönemde Opera'dan aldığı maaş 96 liraydı. **Ruhi Su**, Devlet Konservatuvarı Opera Bölümü'nü ilk bitiren sanatçıydı. "Devlet Artisti" ünvanına da sahipti. Bu zor dönemlerinde kendi kuşağının sanatçı arkadaşları tarafından yalnız bırakılması nedeniyle operaya dargın olarak yaşamdan ayrıldı. ■

KADİR KARAKOÇ

And dağlarında uzun yürüyüş

Dünya, 1980'li yıllar boyunca Peru'nun en ücra, en yoksul köşelerinden kentlere doğru yayılan, "genel gidişat"ın tam tersine yönelen önemli bir halk hareketine tanıklık etmek zorunda kaldı. Marksizm-Leninizm ve **Mao Zedung** düşüncesini savunan Aydınlık Yol gerillaları, **Mao**'nun "kırların kentleri kuşatması" formülüyle yalnızca Peru'yu ve Latin Amerika'yı sallamakla yetinmediler, tüm dünyada da dikkatleri üzerlerine çektiler. 1980 yılının ilk günlerinde bir grup Aydınlık Yol militanı, gerilla savaşı için yola çıkışlarını açıklamak üzere Ayacucho Üniversitesi büyük anfisinde bir tören düzenlediklerinde pek ciddiye alınmamışdılar. Olayı, yıllardır yeraltı çalışması sürdüren, beyaz Lima'nın yerine kızıl bir başkent düşleyen ufak Maocu grubun son çılgınlığı olarak değerlendirenler çoğunluktaydı. Üniversiteden And dağlarına çizilen çizgi, dağlardaki mücadelenin ve kentlere doğru yapılacak "uzun yürüyüş"ün ilk habercisiydi. Birkaç yıl sonra Aydınlık Yol'un başkent Lima'nın kapısına dayandığı söylenmeye başlandı.

Geçtiğimiz hafta içinde Aydınlık Yol'un lideri "Başkan Gonzalo" ve bazı merkez komite üyelerinin Lima'da yakalanmasıyla tüm gözler yine Peru'ya ve gerilla hareketine çevrildi. Şimdi ilgili herkes Peru'yu nelerin beklediğini, gerilla hareketinin devam edip etmeyeceğini tartışıyor. Bu nedenle biz de bu hafta, geçtiğimiz yıl Belge Yayınları tarafından yayımlanan, kimi soruları yanıtlayabilecek, merakı giderebilecek nitelikte gördüğümüz *Peru'da Aydınlık Yol Deneyimi* adlı kitaba değinmek istiyoruz.

ABİMAEL GUZMAN. Aydınlık Yol'un lideri Lima'da yakalandı. Peru'da ölüm cezası yok. Ancak Devlet Başkanı Fujimori, Guzman'a ölüm cezası verilmesi için uğraşacağını söyledi.

Kitabı Latin Amerika uzmanı iki Fransız yazar hazırlamış. Öncelikle "güneşe tapanların ülkesi"nde Aydınlık Yol'un nasıl doğduğunu anlamak için, son derece kendine özgü ve Latin Amerika'da belki de tek olan ortamın açıklaması yapılıyor. Kokain ticareti ve Aydınlık Yol'un uyuşturucu ticaretini yasaklamasından, toplumu yeniden örgütleme çabalarına, halk meclislerine, askeri okullara, **Mao** posterlerinin yükseltilmesine, devlete savaş ilanına kadar tarihi gelişim, bir roman diliyle aktarılıyor. Yazarlar tüm gelişmenin fonunu oluşturan toplumsal gerçekliği ve Peru'daki radikalleşmeyi açıklarken sık sık uzak tarihe uzanıyorlar, istatistiki bilgilere başvuruyorlar. Daha ortada herhangi bir şey yokken bile, Çin Devrimi'ni ve **Mao Zedung** düşüncesini inceleyenlerin, "Eğer acilen reformlar yapılmazsa, yakında dağlarda gerillalar belirecek" saptamalarından başlayarak, Peru ordusundaki milliyetçi subayların durumu, reformlar, solun yükselişi, Aydınlık Yol'un diğer sol örgütlere bakışı, silahlı mücadelenin yükselişi, kontrgerilla eylemleri, üsler ve **Gonzalo**'nun ilginç kişisel tarihi aktarılıyor.

Peru'da Aydınlık Yol Deneyimi. (Alain Hertoghe-Alain Labrousse, Belge Yay., Çev: Rıza Tura, 238 s.)

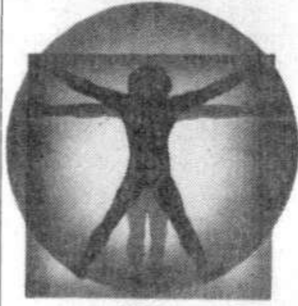
And dağlarında sefil bir yaşam sürdüren köylülerin, kızılderililerin, küçük etnik grupların koşullarına ve gerilla hareketiyle ilişkilerine de geniş bir biçimde yer veriliyor. Yüzlerce yıldır aşağılanmış, saldırıya, baskıya maruz kalmış, "polis" ya da "üniforma" deyince suistimal, hırsızlık, tecavüzden başka şey anlamayan köylülerin içinde bulunduğu aşırı yoksulluk betimleniyor. Özellikle gerillanın doğduğu Ayacucho bölgesinin üzerinde duruluyor.

Kırlardan kentlerin "demir çemberi"ne uzanışın öyküsü de ayrıntılı olarak ele alınmış. "Andlar'dan taşan" bir halk görüyoruz. Kentlerdeki potansiyel; gençler, öğrenciler, işsizler, işçiler, melezler... Gecekondu mahallelerini temel ve proletaryayı yönetici sınıf olarak kavramak... Bu bölümlerde, kısa ama çarpıcı bazı noktalara da yer verilmiş. Aydınlık Yol'un Kamboçya'daki komünistler olan Kızıl Kmerler'le karşılaştırıldığı sayfalar örneğin.

Geniş bilgiler içeren, özellikle bugünkü "kavrama" ihtiyacı içinde okunduğunda belli bir perspektif sağlayabilecek, ancak yazarlarının çoğu yerde Peru'ya ve Aydınlık Yol'a "tepeden bakma"nın örneğini verdikleri önemli bir kitap. İlk yayımlandığında okumamışsanız, zaman geçirmeden elinize almanızı öneririz. ■

A'dan Z'ye göstergebilim

Simavi Yayınları'nın küçük bilgi kapsüllerinin sonuncusu "göstergebilim"i içeriyor. Dilimizde özellikle "dilbilim" sözcüğü örnek alınarak üretilmiş olan göstergebilim, ilk bakışta "göstergeleri inceleyen bilim dalı" ya da "göstergelerin bilimsel incelemesi" olarak tanımlanıyor. Kuşkusuz, bu bilim dalının günümüzdeki etkinlik alanı, kendisini oluşturan "gösterge" ve "bilim" sözcüklerinin anlamsal toplamından fazla ve değişik bir boyut kazanmış durumda.

Göstergebilimin ABC'si. (Mehmet Rifat, Simavi Yay., 118 s.)

İçinde yaşadığımız "anlamlar evreni"nde, doğal diller, davranışlar, tutkular, toplumsal törenler, mitler, moda, mimarlık, tiyatro, sinema, müzik, resim, edebiyat, "göstergeler"den yani anlamlı birimlerden oluşan sistemler. Göstergebilimin amacı da bu sistemleri kavrayabilecek bir çözümleme modeli sunmak.

Elimizdeki kitabı, bu alanda daha önceki çalışmalarıyla da tanınan Boğaziçi Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı öğretim görevlisi Dr. **Mehmet Rifat** imzalamış. **Rifat**, bu yeni bilim dalının işlevini, tarihçesini, çağdaş kuramlarını ayrıntılı bir biçimde ele alıyor, ayrıca göstergebilim-edebiyat ilişkisini tartışıyor ve göstergebilimsel çözümleme modelinin nasıl uygulanacağını gösteriyor.

Göstergebilimin, ülkemizde geniş bir tartışmaya yol açtığı söylenemez. Kimileri, bir sabah uyandıklarında göstergebilimci olduklarını fark ederken, kimileri de "antimarksist bir burjuva modası" demenin ötesine geçemediler. Oysa ciddi ve verimli "yararlanma yolları" uzanıyor bu yeni bilimin topraklarında. Kafa yormak gerek...

İlgilenenlere olduğu kadar, ilgilenmek isteyenlere de yol açan, bir başvuru kitabı. A'dan Z'ye kadar... ■

ÇANAK ANTEN

● Bütün basılı yayınlardan Katma Değer Vergisi (KDV) kaldırılıyor. Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı'nın ortaklaşa bulduğu formül, yayıncılar arasında değişik tepkilere neden oldu. Kimi yayıncılar konuya olumlu yaklaşırken, kimileri de yayınevlerinin üretim girdilerinde ödedikleri KDV'nin de kaldırılmasının gerekliliği üzerinde duruyor.

YENİ ÇIKANLAR

Ulysses. *(James Joyce, Yaba Yay., Çev: Yaşar Günenç, 74 s.)*
Yazıldığı dilden bir başka dile "eksilmeye uğramadan" çevrilmesinin neredeyse olanaksız olduğu söylenen, **James Joyce**'un başyapıtı sayılan *Ulysses*, yalnızca iki bölümüyle -Proteus ve Lestrygoian'lar- dilimizde. **Joyce** çevirmek bir cesaret işi. *Ulysses*'i çevirmekse iki kat cesaret gerektiriyor. Okurun önüne iki bölümden ibaret 74 sayfalık bir *Ulysses* koymak ise çevirmenin ve yayınevinin gerçekten çok cesur olduğunu kanıtlıyor. Yine de "Sözlerimi karanlık buluyorsunuz. Karanlık bizim ruhumuzda çünkü" diyen **Joyce**'u, *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* ve *Dublinliler*'den sonra biraz daha tanımamıza olanak sağlayanlara teşekkürler.

Dünya Tiyatrosu. *(Derleyen: Erkan Çelebi, Düşünen Adam Yay., 72 s.)*
Başlangıçtan günümüze tiyatronun gelişimini anlatan alçakgönüllü bir kitap. Okuyucuya bir fikir verebilecek, "çok şey" beklenmemesi gereken bir çalışma. Şu bölümlerden oluşuyor: "Antik Çağ (Antik Tiyatro-Eski Roma Tiyatrosu-Hıristiyanlık Döneminde Tiyatro), "Rönesans" (Reform ve Karşı Reform-Klasik-Barok-Romantik), "Tiyatro'nun Yan Kolları" (Opera-Mim-Pandomim-Vodvil), "20. Yüzyıl Asya Tiyatrosu" (Çin-Japonya-Hind), "Avrupa Tiyatrosu" (İngiltere-Rus-Alman-Fransız-Britanya Dışı), "Birleşik Amerika" (Amerika Tiyatrosu-Broad-way Dışı-Amerika Tiyatrosunda Zenciler-Üniversite Tiyatroları-Latin Amerika Tiyatroları).

Kolomb'un yumurtası ve dibi kırık bir film

Kristof Kolomb: Keşif. (Cristopher Columbus: The Discovery) / **Yönetmen:** John Glen / **Senaryo:** Mario Puzo-John Briley / **Görüntü Yönetmeni:** Alec Mills / **Oyuncular:** Georges Corraface, Tom Selleck, Rachel Ward, Marlon Brando, Mathieu Carriere, Robert Davi, Oliver Cotton, Benicio del Torro.

Geçtiğimiz yıl sinema sezonunu **John Irvin** imzalı *Robin Hood*'la açmış, kısa bir süre sonra da *Robin Hood-Hırsızlar Prensi*'yle **Kevin Reynolds**'un **Robin Hood** yorumunu izlemiştik. İlk film kötü, ikinci film iyiydi. Sherwood ormanını mesken tutan sevimli ve toplumsal haydutu konu alan bu iki çalışma, izleyicimizin tarihsel "kahramanlık"a olan açlığını ve susuzluğunu, "iyi kötü" gidermişti.

Açlık-susuzluk meselesi bir yana... Bu yıl bir başka "kahraman" ve bu kahramanı konu alan yine iki film var gündemde. Amerika'nın "keşfi"nin 500. yılı kutlamaları kapsamında kotarılan, iki **Kristof Kolomb** öyküsü... 18 Eylül'de sinemalarımızda gösterime giren ve yaklaşık 50 milyon dolara (yaklaşık 400 milyar TL) malolan *Kristof Kolomb*'un yönetmeni, son beş *James Bond* filmini yöneten **John Glen**. Önümüzdeki haftalarda perdelerimize konuk olması beklenen ikinci *Kristof Kolomb* ise *Thelma ve Louise* ile büyük sükse yapan **Ridley Scott**'un imzasını taşıyor.

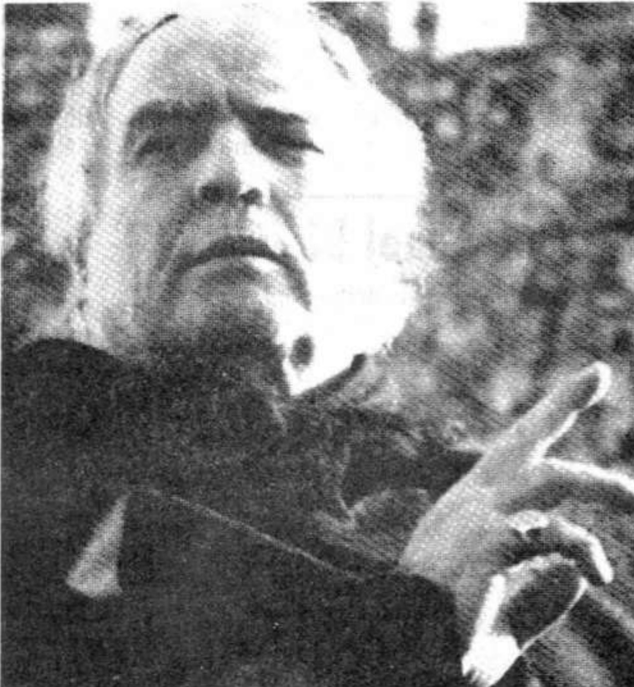
John Glen'in filmini izlemeden önce, kıtanın yerlilerini adamdan saymayıp 1492'den öncesini yok sayan, emperyalist ve Avrupa merkezci bakış açılarının dayatması olarak kullanılagelen "keşif" ve "kaşif" gibi kavramları da sorgulamaya yönelik bir yazı kaleme alma düşüncemiz vardı. Ama gördük ki böylesi bir tartışmayı hak eden bir film değil *Kristof Kolomb*. Filmin iç yapısıyla birlikte, biraz daha "enginlere açılmayı" hedefleyen bir tartışma yazısı, açık söyleyelim ki "James Bond'cu" yönetmen **John Glen** ve "Superman'ci" yapımcılar **Alexander** ve **Ilya Salkind**'in çalışmalarına oldukça "bol" gelecek. Lahananın lahana oluşunu da, diyalektik materyalizmle, **Marks**'tan ya da **Brecht**'ten alıntılarla açıklamaya çalışan bir "sinema yazısı" da yazmayacağımıza göre, hevesimiz şimdilik kursağımızda kalıversin!

"Kristof Kolomb'un yumurtası" gibi bir film yapmış **Glen**! Filmde de değinilen, siyasi literatüre geçmiş bilinen bir hikâyedir; **Kolomb**, bir yumurtayı dik durdurabilene bir kese altın vereceğini söyler. Uğraşan uğraşana... Kimse beceremez. Yumurtayı alır **Kolomb**, dibini hafifçe masaya vurur, kırar ve dik durmasını sağlar.

Kolomb, bu irade gücüyle sonunda Amerika'yı bulmuş, ama **Glen** filmini dik tutabilmek için sinema sanatının "dibini kırmak" yolunu seçmiş ve bir şey bulamamış. Çünkü arama-

***KRİSTOF KOLOMB*. 400 milyar liralık düş kırıklığı.**

MARLON BRANDO. Engizisyon yargıcını canlandıran usta oyuncu, "bıyık altından gülümseyen" bir oyunculuk çıkarıyor.

mış! Perdede, kötü oyuncuların kötü yönetilmesinden oluşan kötü bir "seyirlik"ten ötesi görülmüyor. **Kolomb** komutasındaki üç geminin bilinmeze doğru yol alışını, tayfaların huzursuzluğunu gösteren sahneler, nasıl olmuşsa olmuş, belirgin bir çekicilik taşıyorlar. Dekor çalışmasının başarısını da teslim edelim. Ama gerisi, ciddiye alınacak gibi değil.

Kristof Kolomb'u oynayan **George Corraface**, canlandırdığı tarihi kişiliğin "karizması" altında ezilmiş belli ki. Aslında yeteneksiz bir aktör olmadığını bildiğimiz, İspanya Kralı Ferdinand rolündeki **Tom Selleck**, tip olarak da kendisine çok benzeyen, eski Fenerli, şimdiki Gaziantepspor kalecisi **Yaşar** gibi oynuyor. Engizisyon yargıcı Torqueamada'yı canlandıran, 10 işgünü çalışma karşılığı 5 milyon dolar alan yılların **Marlon Brando**'su ise sanki bıyık altından gülümseyip, "Benim bu filmde ne işim var?" diye soruyor. **Brando**'nun izleyiciye, "Sizin bu filmde ne işiniz var?" diye sorduğu sahneler de var! Diğer oyunculardan hiç söz etmeyelim. Senaryoyu okumadığımız için **Mario Puzo** hakkında bir şey söylemiyoruz!

Filmin tarihe, özellikle de kıta yerlilerine bakışında, alelacele bir günah çıkarmayla karışık, belli bir samimiyet gözleniyor. Zaten o kadarı da olmasa....

Tıpkı **Robin Hood** örneklerinde olduğu gibi, **Ridley Scott**'un *Kristof Kolomb*'unu, çok daha iyi bir film izleyeceğimiz inancıyla bekliyoruz. ■

TUNCA ARSLAN

Kamerayla gelen ölüm

Gecenin Ötesi (Past Midnight) / **Yönetmen:** Jan Eliasberg / **Senaryo:** Frank Norwood / **Görüntü Yönetmeni:** Robert Yeoman / **Müzik:** Steve Bartek / **Oyuncular:** Rutger Hauer, Natasha Richardson.

Gerilim sinemasının "alçakgönüllü" örneklerinden biri sinemalarımızda yer bulmaya çalışıyor. **Jan Eliasberg**'in *Gecenin Ötesi (Past Midnight)* adlı yapıtı, belli ölçütlere göre "ilginç" bir film olabilirken, bizim beklentilerimizi karşılayabilecek kıvama ulaşamıyor ne yazık ki!

Film, oldukça başarılı bir girişle işe başlıyor. "Değişken" kamera devinimleriyle, evden elinde bıçakla çıkan bir adam gösteriliyor önce. Adam şaşkın, panik içindedir. Elindeki kanlı bıçağı yere düşürür ve arabasına atlayarak oradan uzaklaşır.

Ardından 15 yıl sonrasına geliriz ve bu adamın hamile karısını bıçaklayıp 15 yıl içerde kalan, koşullu salıverilen Ben olduğunu öğreniriz. Adamdan sorumlu sosyal görevli genç kadın ise kısa sürede aralarında yeşeren duygusal ilişkinin de etkisiyle Ben'in suçsuz olduğu düşüncesindedir. Ancak adamın "psikopatik" bazı tavırları bu düşüncesini zayıflatmaktadır. Bu arada hamile kalan genç kadın, Ben'in karısını öldürdüğü gibi kendisini de öldüreceği düşüncesine kapılır ve panik içinde -dahası ikilem içinde- bir oraya bir buraya koşuşturur. Katilin önceki cinayeti kamerayla tüm ayrıntısına değin çekmiş olması ve kadının evinde bir bobin film bulması gerilimin tırmanmasını sağlar. Her ne kadar sürpriz bir son beklesek de, pek sürprizli sayılamayacak final, yapımın belki de en zayıf yanını oluşturuyor.

NATASHA RICHARDSON.

Gecenin Ötesi, benzerlerine defalarca rastladığımız "psikopat katil" tiplemesinin işlendiği sıradan bir gerilim filmi. Anlatım açısından bir TV filmi havasında gördüğümüz yapımın yine de belli bir gerilim duygusu yaşatabildiğini belirtmeliyiz. Giriş sahnelerindeki başarısını filmin tamamına yayamayan yönetmen **Jan Eliasberg**, yapıt boyunca başroldeki iki önemli oyuncunun, **Rutger Hauer** ve **Natasha Richardson**'ın desteğiyle ayakta kalabiliyor.

Filmde katilin işlediği cinayeti kameraya alması, özgün bir buluş olarak düşünülebilir. Ancak yapımın başından sonuna değin bu nokta üzerinde yoğunlaşma çabası, belirgin bir tıkanmışlığı da beraberinde getiriyor. Sürekli bu olgu üzerinde dolaşılarak "kapalı", açılamayan bir filme ulaşılıyor.

Yapıtın başarılı bulduğumuz iki unsuru, **Hauer** ve **Richardson**'ın oyunları. Baştan sona sarkmayan, güçlü kompozisyonlar çizen bu ikili, görüntüleriyle bire bir uyuşan oyunlar veriyorlar. Özellikle **Hauer**'in "psikopatik" görüntüsü filmin izlenirliğine katkıda bulunuyor.

Jan Eliasberg'in *Gecenin Ötesi*'ne geçme isteği, sonuç olarak biraz "iki arada bir derede" kalmış gibi göründü bize. Yine de **Eliasberg**'in dünyasına bir göz atmak ilginç açılımlara götürebilir izleyenleri. ■

MURAT ÖZER

Antrakt'ta Yılmaz Güney özel bölümü

Eylül sayısıyla bir yaşını dolduran ülkemizin tek sinema dergisi *Antrakt*, sekizinci ölüm yıldönümü dolayısıyla **Yılmaz Güney**'i kapak yaparak ve **Güney** sineması üzerine geniş bir soruşturmaya yer vererek yayımlandı. **Murat Belge**'den bir alıntıyla açılan **Yılmaz Güney** dosyası; **Onat Kutlar**, **Atilla Dorsay**, **İbrahim Altınsay**, **Zülfü Livaneli**, **Agâh Özgüç**, **Fehmi Yaşar**, **Ömer Uğur**, **Bedri Baykam**, **Tunca Yönder**, **Ertuğrul Kürkçüoğlu**, **Metin Üstündağ**, **Can Kozanoğlu**, **Tunca Arslan** ve **Jeffi Medina**'nın değerlendirmelerini kapsıyor. **Uğur Vardan**'ın başyazısı da bir bölümüyle **Yılmaz Güney**'e ayrılmış.

Diğer konulara gelince... **Turgut Yasalar**, *Antrakt*'ın geride bıraktığı bir yılı anlatıyor. Adana Altın Koza Film Festivali üzerine Festival Yürütme Kurulu üyesi **Fevzi Acevit**'le, *Seni Seviyorum Rosa* üzerine **Işıl Özgentürk**'le birer söyleşi yapılmış. **Sungu Çapan**, "Cinema İtalyano" incelemesine devam ediyor. "Ayın Oyuncuları" olarak **Mel Gibson**, **Madchen Amick** ve **Lorraine Bracco** tanıtılıyor. Bu ay gösterime giren filmlerle ilgili değerlendirme yazılarını ve tanıtım notlarını da *Antrakt*'tan okuyabilirsiniz. Nice yıllara *Antrakt*!

SULTANAHMET CEZAEVİ BİNASI.

Para mı kültür mü!

"Sultanahmet Cezaevi binası İstanbul'a aittir. Turizm Bakanlığı, bu yapı üzerindeki haksız tasarrufundan vazgeçmelidir. İstanbul Belediyesi, kent ve kültür adına yapıya sahip çıkmalıdır" diyen Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, Sultanahmet Cezaevi'nin, "turistik otel işleviyle kentin sosyal ve kültürel yaşantısından soyutlanması projesine" karşı çıkıyor.

Mimarlar Odası, uygulamanın salt buradaki kültürel etkinliklerin "susturulması" ile değil; aynı zamanda kentin 2 bin 500 yıllık tarihsel bölgesinin "ayrıcalıklı kesimlere" teslim edilmesiyle de uygarlıkdışı bir anlayışı sergilediğini belirtiyor. Özgün değerler içeren yapının kent halkının çağdaş gereksinimleri yerine döviz beklentilerine teslim edilmesinin, hükümet programındaki çevre, kültür ve turizme yönelik temel yaklaşımlarla çeliştiğini de ekliyor. Oda, şunları zorunlu görüyor:

-Bölgedeki "turizm merkezi" kararı yeni bir bakanlar kurulu kararıyla iptal edilmeli, bu tarihsel zenginlik üzerindeki "12 Eylül yasalarına dayandırılan" spekülatif kullanım kararları kaldırılmalıdır.

-İstanbul Belediyesi, kentin gerçek sahibinin kendisi olduğunu artık kanıtlamalı, Sultanahmet Cezaevi binasının bir kültür ve sanat merkezi olarak İstanbul'a kazandırılması yönünde, tüm duyarlı sivil toplum örgütleriyle birlikte çaba göstermelidir.

Diğer yandan Bakırköy Oyuncuları, Çağdaş Oyuncular (Ç.S.A.), İstanbul Sahnesi, Sarıyer Belediye Tiyatrosu, Tiyatro Renk "amatör tiyatrolar" adı altında imza toplayarak, devletin sanata ve kültüre yaptığı baskıları ve bunun son halkası olan Sultanahmet Cezaevi Kültür Etkinlikleri'nin sona erdirilmesini kınadılar. Eminönü Belediye Başkanı **Ahmet Naci Akgün**'ü, düzenlediği etkinliğe sahip çıkmaya çağırdılar.

Artık tiyatro eleştirmenleri de desteklenecek!

Kültür Bakanlığı tarafından, "Türk tiyatrosunun gelişim sürecine katkıda bulunmak için özel tiyatrolara, çocuk tiyatrolarına ve amatör tiyatrolara destek sağlamak amacıyla" oluşturulan değerlendirme komisyonu çalışmalarını tamamladı. Toplam 71 projeye 7 milyar liralık fonun ayrıldığı değerlendirme sonucunda özel ve çocuk tiyatrolarında en fazla desteği 430 ve 100 milyon ile Dormen Tiyatrosu, amatör tiyatrolar kategorisinde ise 75 milyon lira ile BİLSAK Tiyatro Atölyesi aldı.

Kültür Bakanı **Fikri Sağlar** yaptığı basın toplantısında tiyatro eleştirmenlerinin de destekleneceğini söyledi. Buna göre eleştirmenler dalında ödülü, 1991-92 sezonunda basında yer alan eleştirilerle, bugüne kadar yayımlanmış ancak ödül almamış ya da yayımlanmamış araştırma ve inceleme kitapları alacak. Tiyatroyla yakından ilgili kişilerce seçilecek beş eleştiri yazısına 10'ar milyon, beş inceleme ve değerlendirme kitabına da 50'şer milyon lira verilecek.

2000'e Doğru "Humanite Şenliği"ndeydi

Fransız Komünist Partisi'nin 11-13 Eylül tarihleri arasında düzenlediği "Humanite Şenliği" coşkulu ve sıcak bir atmosferde geçti. Çin'den Küba'ya, Vietnam'dan Güney Afrika'ya, Latin Amerika ülkelerine, Doğu Avrupa ülkelerinden Kuzey Afrika'ya, Arap ülkelerine ve Filistin'den Rusya'ya kadar tüm dünya şenlikteydi. Türkiye'den şenliğe *2000'e Doğru* dergisi, İşçi Partisi ve Sosyalist Birlik Partisi katıldı. Yine dünyanın dört bir yanından 91 delegasyon şenliğe katıldılar. 65 ülkeden devrimci parti, örgüt ve dergiler, ülkelerinin kültürünü, müziğini, yemeğini ve içkisini tanıttılar, mücadelelerini anlatan konuşmalar yaptılar, bildiriler dağıttılar ve kitaplarını sergilediler.

Humanite gazetesi şenlikte 600 bin bilet satıldığını yazdı, ama katılım bunun çok ötesinde oldu. FKP, 7 bin 643 kişinin partiye, 6 bin 903 kişinin de Genç Komünistler'e üye olduğunu açıkladı. Yine şenlik boyunca 12 bin 500 kişi *Humanite*'e abone oldu.

Şili standında sıcak Latin Amerika müziğini dinlemek, Küba'nınkinde içki içmek, Çinliler'in dans topluluğunu izlemek ve Kürtler'le

Ankara'dan kısa kısa...

● **Güler Çırağan**'ın resim sergisi 28 Eylül'e kadar Emlak Bankası Sanat Galerisi'nde gezilebilir.

● Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mezunları Derneği Ankara şubesinin karma resimlerinden oluşan sergi ay sonuna kadar açık kalacak.

● **Gören Bulut**'un resim sergisi Şekerbank Sanat Galerisi'nde açıldı.

● Siyah-Beyaz Sanat Galerisi'nde, Türk-İsveç Dostluk Derneği'nce organize edilen **Özer Aktaş** ve **Semra Eren**'in heykellerinden oluşan sergi yer alıyor.

● Ünlü suluboya sanatçısı **Adnan Turani**'nin, Doku Sanat Galerisi'ndeki sergisi 1 Ekim'e kadar sürüyor.

● **Belkız Kırıkoğlu**'nun resimleri Emlak Bankası Sanat Galerisi'nde ay sonuna kadar sanatseverlerin beğenilerine sunuluyor.

● Dam Sanat'ta Eylül ayı boyunca **Mazhar Aykut**'un resimleri yer alıyor.

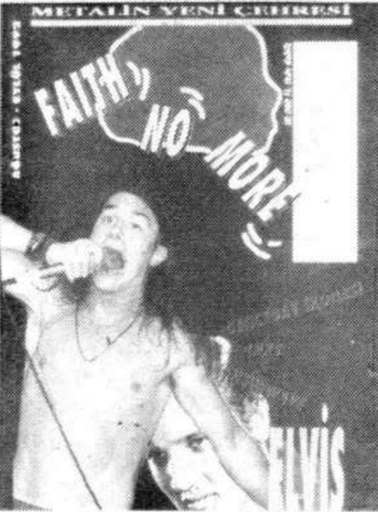
Sami Lim'in resimleri

Yapı Kredi Kazım Taşkent Sanat Galerisi'nde 14 Eylül'de açılan Sami Lim resim sergisi 9 Ekim'e kadar izlenebilir.

1905 yılında İstanbul'da doğan ve 1986'da ölen **Lim**, Tırnovalı hattat ve müzehhib **Hafız Ahmet Efendi**'nin torunu. Kocamustafapaşa Numune orta mektebinden mezun olan sanatçı, 1919 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi ve önce **Hikmet Onat**'tan, sonra da **İbrahim Çallı**'dan ders aldı. Devlet Demir Yolları'nda 31 yıl çalışan **Lim**, görevi dolayısıyla gittiği kentlerde de çalışmalarını yoğun biçimde sürdürdü. Yurdun her tarafından gerçekçi ve disipline dayalı biçimde yaptığı peyzajlar, evler, yaşam tarzları birer sanat yapıtı olmanın yanı sıra, değerli belgeler olarak da günümüze kadar gelmiştir. "Altın Kesim" biriminin resim sanatındaki yeri ve önemi üzerine bazı makaleler yazmış ve resimlerini bu kurallara göre yaparak "Altın Oran" değerlerine büyük önem vermek gerektiğine savunmuştu. Çok sayıda karma sergiye katılan sanatçının bu sergi, onuncu kişisel sergisidir.

Stüdyo İmge'nin yeni sayısı

Aylık müzik dergisi *Stüdyo İmge*'nin Ağustos-Eylül sayısı, yine geniş bir yelpazeden sesleniyor müzikseverlere. Hard rock'ın gizemlerinden, **Orhan Gencebay** söyleşisine; **Elvis Presley**'den, heavy metal dünyasından haberlere, "Baş Kaldırmayayım da Kıç mı Kaldırayım" başlıklı **Ahmet Kaya** "anlatısı"ndan, punk kozasını ve new wave kelebeğini konu alan yazılara kadar ne ararsanız yer alıyor dergide. Yeni çıkan kasetler üzerine "kritikler", enstrüman dünyasında zevkli bir gezinti ve blues'un işlendiği bu ayki "ders" de cabası.

halay çekmek, şenliğin kültürel panoramasına örnekti. Bu dünya müziğine Fransızlar'ın bıkıp usanmadan söylediği Enternasyonal marşı da eklendi.

2000'e Doğru ve İşçi Partisi standında en çok ilgi çeken pano; **Marks**, **Engels**, **Stalin** ve **Mao**'nun posterleri oldu. En çok eleştiriyi **Stalin** posteri almasına rağmen en çok satılan da yine o oldu.

Şenlik aynı zamanda politik bir forum niteliğindeydi. Maastricht Antlaşması için 20 Eylül'de yapılacak halk oylaması, şenliğin bu yılki ana temasıydı. "Maastricht'e Hayır" sloganı şenliğin sembolü oldu. Bunun yanında gençlik ve kadın sorunları, Güney Amerika ve Filistin sorunu, ırkçılık ve yabancılar sorunu üzerine açıkoturumlar, konferanslar ve tartışma toplantıları düzenlendi. Şenliğe katılan örgüt ve partiler arasında görüşme ve tartışma ortamı oluştu.

ALİ RIZA TAŞDELEN / PARİS

TOPLULUK, İKİ TURNE KONSERİYLE YENİ SEZON ÇALIŞMALARINA BAŞLIYOR.

"Ancyra" sezonu açtı

Ancyra Oda Orkestrası, Kültür Bakanlığı'nın düzenlediği Avrupa-Asya Sanat Bienali kapsamında vereceği iki turne konseri ile yeni sezon çalışmalarına başladı.

Geçtiğimiz yıl; Cumhurbaşkanlığı Senfoni, Opera-Bale, Ankara Devlet Konservatuvarı ve Bilkent Üniversitesi orkestralarındaki müzikçilerin kurduğu Ancyra Oda Orkestrası, 19 Ekim'de Antalya Konyaaltı Açıkhava Tiyatrosu'nda ve 21 Ekim'de Selçuk'ta iki konser verecek. İDSO sanatçılarından flütçü **Günay Yetiz**'in solist olarak katılacağı ve Ankara Devlet Opera ve Bale Orkestrası konuk şeflerinden **Antonio Pirolli**'nin yöneteceği konserlerde **Bach**, **Corelli**, **Teleman**, **Reger** ve **Mozart**'ın eserlerini yorumlayacaklar.

SERTAB ERENER

Geleceğin yıldızı olmaya aday

Günümüzün klasik politikası, özellikle yeni kuşağı tüketim toplumunun hücreleri olmaya özendiriyor. Önemli yol alınmış durumda. Ancak bu yolun berrak bir çizgiyi yansıttığı söylenemez. Karmaşık ve hangi mecraya aktığı hâlâ belirginleşmeyen bir süreç bu. Pop müzik, geniş anlamda bir tüketim toplumu müziği. Aynı zamanda bu karmaşık süreci tanımlamakta da en önemli kanallardan biri.

Bugünkü pop müzik atmosferinde tam bir kargaşa söz konusu. En azından müzikal açıdan böyle. Arabesk müziğin birkaç yıl öncesine kadar var olan hegemonyası yerini, Batı kaynaklı pop müziğe terk etmiş durumda. Bu, tüketim toplumu düşüncesine duyulan görece sempatinin de bir yansıması. Durum ancak bu kadar "saf" bir biçimde tanımlanabiliyor. Türkülerden, sanat müziğinden, hatta arabesk motiflerden sıkça yararlanarak ulaşılan bu çizgide güçlü müzikal kaynaşımdan çok, yoğun bir "çorba"dan söz etmek daha doğru. Müzikal etkileşim artık yerini belirsizliğe döndürmüş. Geleneksel müzikler ile eski kent ve saray müziğinden gelen musiki geleneği kıyasıya poplaştırılmış. Artık müzikleri dinlerken, ne kadarının "pop"u, ne kadarının farklı bir müzik kanalını simgelediği saptanamıyor. Otantik müzikal unsurlar pop'a dönüştürülünce, **Sezen Aksu** parçası söyleyen bir **Burhan Çaçan**'a ya da **Kayahan** parçası söyleyen bir **Bülent Ersoy**'a rastlamak mümkün. İlginç olan şu: Söz konusu kargaşa, geniş pop dinleyicisi tarafından yadırganmıyor. Tam tersi, alkışlanıyor.

Evet, pop müziğin tabanında büyük bir yaygınlaşma ve tüketim hızı söz konusu. Ancak sanıldığı kadar berrak bir müzik çizgisi söz konusu değil. Batı kaynaklı pop müziğin, ülkemiz müzikleriyle olan kaçınılmaz buluşması, artık "kaynaşım müziği"nden çok, neyi simgeleyeceği belirsiz bir keşmekeşe akıyor. Bu süreç de yaşandıktan sonra pop müziğin olgun bir sentezi yakalayacağını sanıyoruz.

Bu yoğun pop müzik temposu, son yıllarda yeni ve yaratıcı adların gündeme gelmesini sağlıyor. Bu süreçte, bazı deneyimli pop şarkıcılarının öncülüğü dikkat çekiyor. Örneğin, **Sezen Aksu** önemli bir pay üstlenmiş görünüyor. Pop müzik mantığı içinde başarılı bir düzeyi yakaladığı söylenebilir. En azından yukarıda değindiğimiz kargaşadan nispeten arındığı, olanaklarını mümkün olduğundan iyi kullandığı kesin. Ancak yeni adları yaratmada, kendinden o kadar çok şey veriyor, yeni adlarla o kadar özdeşleşiyor ki, ortaya çıkan müziklerde **Sezen Aksu**'yu simgeleyen müzikal soundun etkileri geniş ölçüde yakalanıyor. Gerçi, ilk aşamada bu belki kaçınılmaz bir süreç. Devamının böyle olmaması dileğimiz.

Sezen Aksu'nun tanıtıp başarıya ulaştırdığı ilk ad, **Aşkın Nur Yengi**'ydi. **Yengi**'nin son albümünde **Sezen** motiflerinden bir adım daha sıyrıldığı söylenebilir. Son haftalarda ise dillerden düşmeyen şarkılarıyla **Sertab Erener** pop müzik ortamında devamlı anılmakta. **Erener**, sıradan bir seçimin sonucu olarak tanıtılmamış. Önemli bir müzikal geçmişi var. Konservatuvarda eğitim görmüş, küçük kulüplerde şarkı söylemiş. Onu önceden izleyenlerin -biz dahil- ses ve yorumundan gerçekten çok etkilendiği açık. Ancak pop arenasına çıkmak bambaşka. Bu yüzden de **Sezen Aksu**'nun yönlendiriciliğinin **Erener**'i farklı bir birikime akıttığı hemen anlaşılıyor.

Sanatçının çıkardığı ilk albümü *Sakin Ol*. Albüm 10 yeni beste içeriyor. Şarkı sözü ve bestelerin büyük çoğunluğuna imzayı **Sezen Aksu** atmış. **Aksu**'nun, sanat duyarlılığının ve dramatik motiflerinin belirgin hakimiyeti var şarkılarda. Albüm, düzenleme ve yorumlarda ortalama pop çizgisinin hemen üstünde seyrediyor. Müzikal altyapısı güçlü ve özenli. "Aldırma Deli Gönlüm" son zamanlarda dillerden düşmüyor. Parçanın pop ritimleriyle kurulu temposunda hafif oryantal, bazen de Endülüs'e özgü motiflerin yakalandığı söylenebilir. Bu müzik renkleri, son dönemin pop furyasında oldukça sık rastlanan renkler. Ancak düzenlemedeki başarıyla parça birden çok dikkat çeker hale geliyor. Altyapısı son derece güçlü bir parça da "Suçluyum". **Erener**'in ses tonundaki kusursuzluğu bu parçada yakalamak mümkün. Parçanın orkestrasyonundaki başarının bir nedeni de, **Atilla Özdemiroğlu**'nun imzası.

Sertab Erener'in sesindeki tüm hoşluğa rağmen birçok parçada **Sezen Aksu**-

Nilüfer söyleyişinin belirgin izleri var. Hatta onlara benzetilerek söyletildiği kesin. Aynı zamanda müzikal açıdan birçok parçada pop, rap ve oryantal renklerin ilginç buluşmalarına rastlanıyor. "Ateşle Barut" buna tipik bir örnek. Yine ikinci yüzün son parçası "O, ye" için de aynı şey geçerli. **Aysel Gürel**'in şarkı sözlerinin de bu biçimlenmede önemli payı var. "Yalnızlık Senfonisi" adlı **Sezen Aksu** yaratısındaysa, **Erener**'in performansı dikkat çekiyor. Ama yine tam kendi olamamış. Bunun sorumlusu da **Sertab Erener** değil. Kent karmaşasının yarattığı duyargaları açığa çıkaran "Sakin Ol", albümün en iyi parçalarından biri. Albümde sıkça karşımıza çıkan **Uzay Heparı** da müziğin biçimlenmesinde önemli rol oynuyor. Nitekim "Vurulduk" ve "Unutamadım"da bu hemen hissediliyor. Ancak "Unutamadım" beklenen ortalamayı tutturamamış bir parça görünümünde. Yine aynı monotonlukta bir beste "Oyun Bitti". Onun ardından gelen "El Ele"de hemen farklılıklar yakalanıyor. **Sertab Erener**'i bir pop şarkıcısı olarak kabullenmemizi sağlayan da bu parça oldu.

Sezen Aksu'nun hüzün dolu ruh halinin çoğu parçalara sindiği bu albüm, **Erener**'in ilk albümü olarak yeterince ilgi toplamayı hak etmiş. Tüm bunlara rağmen gerçek, **Erener**'in çevresinin yoğuru etkisinden sıyrıldığı zaman kişiliğini vurgulayacağı. Henüz kendine has bir yorumcu değil bu albümde. ■

...Kısa kısa... Kısa kısa...

● **Yeliz** / *Haklıydın*. 1970'lerin ortalarında Türk popunda önemli rüzgârlar estiren **Yeliz**, müzik dünyasından uzun yıllar önce çekilmişti. Eskilerin tekrar albümleriyle ortaya çıkışı furyasına son haftalarda **Yeliz** de ayak uydurmuş. 11 parçadan oluşan yeni bir albümle çıktı karşımıza. Albüm *Haklıydın* adıyla piyasada. **Yeliz**'in eski sesinden biraz daha değişik bir sesi var. En azından dinledikçe yeniden alışılıyor bu sese.

● **Ferhat Tunç** / *Ateş Gibi*. Pop müzik ortamında yıllardır adı anılan bir müzisyen **Ferhat Tunç**. **Ahmet Kaya**'nın açtığı furyayla üretilen "özgün müzik" tanımlaması içinde anılan sanatçı müzik uğraşını, çizgisinden ödün vermeden sürdürüyor. Sanatçının albümde 12 parçası bulunuyor. Bunun yanında sanatçıya albümde İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası da eşlik ediyor.

Eli kamçılı ve filozof

İnsanın değeri devlet kurmayla ölçülebilir mi? Bana sorarsanız hayır... Devlet, insan olmanın bir göstergesi değil. Arıların bile devleti var. Demek arılardan ve başka hayvanlardan ayıran özellik devlet kuruculuğumuzda değil, başka alanlarda aranmalı. Hayvanı insan yapan bu alanlardan üçünün adını hemen verebilirim: Bilim, sanat ve felsefe... Birçok hayvan devlet kurabilir ama hiçbir hayvan ne bilim, ne felsefe ne sanat yapabilir. Zaten insan olmanın tarihine baktığımızda gerçek ilerlemeleri devlet kuranların değil, bilim, sanat ve felsefeyi geliştirenlerin yaptığını görürüz.

Bu köşenin insanları oldukça talihsiz... Devlet kurma marifetini büyütüp insanın elini kolunu bağlayan bazı adamlar bu bahaneyle onun özgürlüğünü ve benini yok ederek bilim, felsefe ve sanat yaratamaz hale getirmişler. Bu adamlar, Türk halkının kültürünü de aşağılamışlar, o kültürden apayrı, yapma yeni bir kültür uydurmaya kalkışmışlardır: "Divan edebiyatı" denen yazın; "Klasik Türk müziği" denilen müzik ve "Osmanlıca" denilen dil, halktan tiksinen bu adamların ortaya koyduğu uyduruk ve on paralık kültür biçimleridir.

Uyduruk kültürler bizim yüksek sınıflarımıza ve hanedanlarımıza özeldir. Bu sınıf ve hanedanların bazı nitelikleri vardır: Çapulcu ve görmemiştirler. Ekonomik alanda olduğu gibi kültürel alanda da çapulculukla geçinirler. Evrensel kültüre özgün bir katkıda bulunmazlar. Örneğin, Osmanlı kültürü Arap, Fars ve Bizans'tan alınan çapullarla kotarılmaya çalışılmıştır. Osmanlıca denilen dil Arapça, Farsça ve Türkçe karması bir şeydir. Hanedan var oldukça bu uyduruk kültürler var olur, hatta ince ve soylu halk kültürümüzü de küçümseyegelirler. Hanedanın düşüşüyle birlikte uyduruk kültür de kuru bir yaprak gibi düşer. Ardından tıs bile çıkmaz. 650 yıllık "büyük" ve uyduruk Osmanlı dili, edebiyatı ve müziği bir anda nasıl yok oldu...

Osmanlılar halk kültürünü aşağılamış ama halktan da çok korkmuşlar... Kendi adamları olan kapıkullarıyla halktan ayrı, kapalı bir yönetim biçimi oluşturmuşlar. Saray içinde bir sefahat, dışarıda bir zulüm düzeni kurmuşlar. Kapıkullarını da hep "gâvur"dan toplamışlar. Tersliğe bakın: Tüm Müslümanlar'ın halifesi, Hz. Peygamber'in yeryüzündeki gölgesi, Türkler'in padişahı olan adam devletin yönetimine anadan doğma Müslüman ve Türk'ü getirmekten çok korkuyor... Her yıl "gâvur" çocuklarını topluyor, onları "kul" olarak yetiştirdikten sonra "Kapı kulu" namıyla vali, ordu komutanı, paşa, vezir, başvezir (general, bakan, başbakan) yapıyor.

Değerli tarihçimiz Mustafa Akdağ, Osmanlı yönetimine Türkler'in değil "Hıristiyanlar'ın hakim olduğunu" ne çok belirtir. Prof. Niyazi Berkes sözü kısa keser: "Osmanlı Devleti bir Türk devleti değildir." İngiliz tarihçisi Toynbee "Balkan Ortodoksları olan sivil ve asker kapıkullarını Osmanlılar'ın çoban köpekleri" diye adlandırır.

Osmanlı'da Türk olmayana rağbet öylesinedir ki bu devletin klasik döneminde Türkler artık "ecnebi" sayılıyor. Koçi Bey 1631'deki *Risale*'sinde "ecnebilerin" (Türkler'in) orduya girerek bozduklarını söylüyor. Arnavut'u, Rum'u, Ermeni'yi asıl; Türk'ü ecnebi sayıyor.

Günümüz milliyetçileri Osmanlı padişahlarının "Büyük Türk"lüğü üstüne çırpınıp dursunlar, padişahlar kendilerine "Türk" denilmesinden bile hoşlanmıyorlar, bu sözü hakaret kabul ediyorlardı. Türk'ün kültüründen ölesiye tiksiniyor, Arap'a, Fars'a, Bizans'a ve her tür "gâvur"a öykünmekten gurur duyuyorlardı. Elimizde bu konularda sayısız belge var. Söylediklerimize azıcık kuşku duyanlar hem de onların adamlarınca yazılmış Osmanlı tarihlerine bakabilirler.

Osmanlılar kültürel açıdan böyleler... Ya genetik açıdan... Yani milliyetçilerimizin o çok önem verdikleri "ırksal" açıdan padişahlarımız "Tanrı Dağı kadar Türk" müydüler?

Ne gezer... Onlar, çoğumuzun sandığı gibi Türkoğlu Türk değildiler. Bazan "gâvuroğlu Türk"tüler. Çünkü birçoğunun anası, ninesi kökten ve doğuştan "gâvur"du. Üçüncü padişah Murat Hüdavendigar'ın anası Yarhisar Tekfurunun kızıydı. Türk değildi, Yunanlıydı. Ardından ünlü Fransız Roxelane'lar (II. Selim'in anası) ve nice padişah anası sökün eder. Padişah Türkler'den çok Türk olmayanlarla yatmayı yeğler. "Yatmayı" diyorum, çünkü Müslümanlar'ın halifesi cinsel ilişkide şeri evliliğe de pek aldırmaz. Padişahlarda gayri meşruluk olağan...

Bana sorarsanız ırkları, yatak meşruluğunu, gâvuru, Müslüman'ı, Türk'ü, Türk olmayanı ayırdığım yok. Ama bütün bu kavramları bayrak yapanların içinde yüzdükleri terslik ve bilgisizlik denizlerinden bir damla olsun sunmak istiyorum.

Bizim hanedanlar kişisel ve ailesel çıkarlar üstünedir. Ama her zaman da vatan, millet, din, iman, Allah, peygamber laflarıyla bu kaskatı gerçeği halkın gözünden saklamayı becerirler.

Din, hanedanların elinde halkı aldatmaktan başka işlevi olmayan bir gerçektir. Din şarap içmeyi mi yasaklamış, onlar da halka yasaklamışlar, ama kendileri içmişler. Din işreti, sefahati mi yasaklamış, bu yasak halk için olmuş, kendilerine serbest... Din, "dünyaya önem verme, mal biriktirme" mi demiş. Herhalde bunu yalnızca halkın elini kolunu bağlamak, malını mülkünü de hanedana ya da her türden açıkgöze plaşka ettirmek için söylemiş... Çünkü halk "dünyaya önem vermeme, ahiret için çalışma" ninnileriyle uyutulurken en büyük Müslüman, yani halife kendi sarayında hiç de öyle düşünmemiş. Kuşkusu olanlar Dolmabahçe'yi, Bağaziçi'ndeki düzinelerce saray ve köşkleri bir gezsin... Din, katilliği mi yasaklamış, bu da halk için. Onlar kardeşlerini bile öldürmüşler ve hiçbir takibata uğramamışlar. Hatta bu katillik için en mübarek din adamlarının fetvasını bile almışlar. Dini böylesine bir alet olarak görmüş ve kullanmışlar. Din zinayı mı yasaklamış, halife hazretleri bu Müslüman kavramına bıyıkaltından gülmüş, "cariye, köle" adlarıyla sarayda bulunan ya da dışarıdaki özgür yüzlerce kadınla zina etmişler. Din hırsızlığı... Onların eli halkın cebindedir. Din ahlaksızlığı, yalancılığı, oğlancılığı...

Uzatmayalım... Onları bugün apaçık görüyoruz. Ama o zamanlar halkın gözünü kimbilir hangi yalanlarla boyuyorlardı. Dine hiç aldırmayanlar dini yanlarına alıyorlar, ahlaksızlar halkın ahlakına düzen veriyor, hırsızlar halka doğruluğu öğretiyor, adaleti sağlıyorlardı. İşte halkımızın uzun süre devletle, dinle ilişkisi böyle oldu. Yalan, talan, baskı ve kölelik ilişkisi...

Osmanlı yönetimini, bu yönetimde halkın ve filozofun durumunu az çok anlıyoruz. Ama genelde devlet nedir ki? Bir görüşe göre egemen sınıfların baskı aracı... Bütün dünyadaki görüntüleri ise rap rap, kamçı, plaşka, emrü kumanda, hapis, boyunduruk, bireyin küçülüşü, balon lafların egemenliği... Oysa ben, yalnız devleti değil onun yareni olan nice şeyi insanın bir gülümsemesine değişmem... Âşık Veysel'in bir dizesine, filozofun çevremdeki karanlığı azıcık aralayan bir sezgisine...

Huy meselesi. Kimi de devleti, kamçıyı ve karanlığı sever...

DÜNYA REKORLARININ UZAĞINDAYIZ

Atletizmde neden yokuz?

Bilimin spordaki payının hızla artması Türkiye'nin dünya rekorları ile arasını açtı. Okullarda sporun durumu içler acısı. Sebastian Coe ve Sermet Timurlenk kıyaslaması. Cüneyt Koryürek, Nejat Kök ve Hıncal Uluç'un görüşleri.

Gazetelerimizde bütün spor dallarının temeli olan atletizmle ilgili haberleri, kısa haberler bölümünde buluruz. Eğer bu haberler biraz büyük verilmişse büyük bir olasılıkla "Skandal", "Rezalet" gibi sözcüklere rastlarız. Tesislerden dert yanılır veya organizasyon yerden yere vurulur. Bazen uzun atlamada kum havuzuna bile düşemeyen bayan atlet veya düşen sırık çıtası ile burnu kırılan atletizm hakemi haber olur. Acaba kaç Fenerbahçe taraftarı, takımlarının bu sezon Türkiye Erkekler Atletizm 1. Ligi şampiyonu olduğunu biliyor? Bayanlarda ise Ankara Yenimahalle Belediyespor şampiyon.

ULUSLARARASI BAŞARI YOK

Türkiye zaman zaman futbol, güreş, halter gibi branşlarda kulüpler veya bireysel düzeyde uluslararası başarılar elde ediyor. Ancak yıllardır atletizmde uluslararası başarıya hasretiz. **Deniz Gökçe,** "Atletizmde palavraya yer yok! Her şey ortada. Sabır ve çalışma istiyor" diyor. Atletizm Federasyonu eski başkanlarından ve TMOK üyesi **Nejat Kök** ise diğer dallarda elde edilen başarıların geçici ve temelsiz olduğu görüşünde.

Türkiye, Akdeniz Oyunları'nda altın madalyalar kazandığı, olimpiyatlara iddialı atletler gönderdiği dönemler yaşadı. **Hıncal Uluç**'a göre Türkiye'nin bir zamanlar iddialı olduğu atletizmde çöküşünün iki ana nedeni var. Birincisi, diğer dallarda daha çok para kazanma koşulları sporcuların en çok yetenek isteyen branş olan atletizmden kopmasına neden oldu. İkinci olarak da Türkiye 1970'lerden beri atletizm organizasyonunu kuramadı. Spordan sorumlu genel müdürlüğe veya federasyon başkanlığına birkaç yılda bir başkasının atanması nedeniyle bir devamlılık sağlanamıyor. Bilimsel gelişmeye ayak uyduramayan Türkiye gün geçtikçe yarışta geri kalmaya başladı.

MARATONCULAR

Türkiye'nin atletizmdeki başarılarının çoğunu maratonda kazanması ve maratoncuların tamamına yakının da Doğu Anadolu Bölgesi'nden çıkması bir tesadüf değil. Doğu Anadolu Bölgesi orta ve uzun mesafe koşucularının yetişmesine elverişli coğrafi koşullara sahip. Yüksekte yaşayan bu bölge insanları aynı Etyopyalı, Kenyalı, Habeş atletler gibi doğal olarak uzun mesafeye hazır oluyorlar. Çobanlık yaparken aslında antrenman yapıyorlar.

SEBASTIAN COE. Bir zamanlar Sermet Timurlenk'ten kötü derecesi olan Coe, 800 metredeki 1:41.73'lük dünya rekorunu 11 yıldır elinde tutuyor.

Maraton ayrıca en az teknik bilgi gerektiren dallardan biri. **İsmail Akçay** Meksika'da dördüncü olurken en büyük iki kozu morali ve motivasyonuydu.

COE VE TİMURLENK

Maratonda da bilim faktörünün artması bu dalda uluslararası isim yetiştirememeyi getirdi. 800 metre koşucularından **Sebastian Coe** ile **Sermet Timurlenk**'in 14-16 yaş grubundaki dereceleri kıyaslandığında **Timurlenk**'in daha başarılı olduğu görülüyor. Daha sonraki yıllarda arkasına bilimsel metodları alan Coe halen dünya rekorunu elinde bulundururken, **Timurlenk**'in bu metodlarla tanışma şansı olmadı. Gençleri daha ileri götürecek bilgi, eleman ve anlayıştan yoksunuz.

1973'ün unutulmaz takımından Nadir Vekiloğlu, Aydın Örs, Kemal Erdenay, Barış Küce, Battal Durusel, Nuri Tan ve Doğan Hakyemez antrenörleri Mehmet Baturalp'i dinliyorlar.

KALE ARKASI

● Geçtiğimiz hafta basketbola veda eden **Efe Aydan**'ın jübilesinde Türk basketbolunun iki önemli takımı karşı karşıya geldi. 1973 yılında Avrupa sekizincisi olan Milli Takım ile 1981'de Balkan Şampiyonu olan Milli Takım'ın karşılaşması berabere sonuçlandı. Basketbola 21 yılını veren **Efe Aydan**'ın jübilesi için Bursa'ya gelen eski basketbolcular ilerleyen yaşlarına, kırlaşan saçlarına ve fazla kilolarına rağmen basketbol heyecanlarından bir şey yitirmemişlerdi.

● Futbol Federasyonu seçimi öncesi kirli çamaşırlar ortaya dökülmeye devam ediyor. *Yeni Günaydın* gazetesinde **Şenes Erzik** için bir "insanlık suçu" iddiası. İki yıl önce Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile oynayacağı maç için Simperefol'e gitmek üzere Federasyon üst düzey yöneticileri, eski federasyon başkanları, Beden Terbiyesi müdürlerinden bir kafile oluşturulur. Eski spor bakanlarından **İsmet Sezgin** de aldığı davet üzerine buluşma yerine gelir. **Sezgin**'i gören ANAP'lılar **Şenes Erzik**'e "Bu kişi DYP'li, onu kafileden çıkar" diye baskı yapar. **Erzik** de **Sezgin**'den kendisini zor durumda bırakmamasını ve kafileyi terk etmesini ister. Olayı öğrenen **Ali Şen**, **Sezgin**'i kendi uçaklarından biriyle davetlisi olarak Simperefol'e götürür. **Şenes Erzik** şimdi DYP'li Bakan **Mehmet Ali Yılmaz**'ın adayı.

● Fenerbahçe'nin Sarıyer'e yenilmesine en çok öfkelenenlerden biri de Fenerbahçe Tesisleri çalışanlarından **Ali**. Maçtan bir gün sonra **Tanju**'nun kardeşi **Yücel** telefonla ağabeyini arar. Telefona çıkan **Ali** o sinirle "**Tanju**'ya Suadiye Oteli önünde at arabası çarptı" der. **Yücel** o gün İstanbul'da telefon etmedik hastane bırakmaz.

Cüneyt Koryürek ve **Hıncal Uluç**, **Zeki Öztürk**'ün dünya çapında bir yetenek olduğuna dikkat çekerek bu sporcunun, sırtından para kazanmak isteyen antrenör tarafından harcandığını söylüyorlar. **Koryürek** ve **Uluç**, "Allah vergisi yeteneğe sahip bu atletin klas rakiplerle yarışmak yerine, panayır yarışlarında harcanmasından ve teşkilatın da bunu seyretmesinden" yakınıyorlar. **Koryürek** ve **Uluç**'a göre Batı'daki sistemi getiremiyorsak, Afrika ülkelerinin yaptığı gibi kabiliyetli sporcularımızı oraya götürebiliriz.

OKULLARDA SPOR

Nejat Kök atletizmin üst düzeyden önce altyapı sporu olduğunu vurgulayarak okul sporunun kâğıt üzerinde kaldığını belirtiyor. **Hıncal Uluç** ise Türkiye'deki okul sporu için "palavra, utanç, rezillik, ayıp" sözcüklerini kullanıyor. **Uluç'a** göre milli eğitim düşüncesinde spor yok. Bu düşünceye göre sporla okul ayrı şey. Sporcu bir serseri gibi görülüyor. **Koryürek**, "Acı da olsa kabul edelim. Türkiye'de hemen hiç kimsede bir spor kavramı ve felsefesi yok. Sporun geniş kitleye yayılması, yeteneklerin geliştirilmesi konusunda bilgimiz de, tecrübemiz de yok" diyor.

DALLAR	TÜRKİYE REKORU		DÜNYA REKORU	
	erkekler	bayanlar	erkekler	bayanlar
100 m.	10.4	11.7	9.86	10.49
400 m.	47.6	54.15	43.29	47.60
4x400 m.	3:14.75	3:43.41	2:55.74	3:15.17
Yüksek atlama	2.20 m.	1.80 m.	2.44 m.	2.09 m.
Uzun atlama	7.89 m.	6.19 m.	8.95 m.	7.52 m.
Gülle atma	18.14 m.	16.96 m.	23.12 m.	22.63 m.
Disk atma	56.14 m.	50.36 m.	74.08 m.	76.80 m.
Cirit atma	75.82 m.	60.82 m.	91.46 m.	80.00 m.
Çekiç atma	65.34 m.	43.46 m.	86.74 m.	
Heptatlon		4977		7291
Dekatlon	7650		8847	
100 m. engelli		13.8		12.21
110 m. engelli	13.8		12.92	
400 m. engelli	51.8	56.59	52.94	46.78

Nejat Kök genç insanı modern anlamda eğitip, onu yetenekli olduğu spora yönlendirecek beden eğitimi öğretmenlerinin önemine işaret ediyor. Ayrıca **Kök**'e göre okul bünyesinde bahçe, koşu yeri, kum havuzu ve minderden oluşan basit tesisler şart.

Tabii, bir de öğrencinin spora ayıracak zamanı var mı diye sormak gerek. Sporun gelişmesini, sporun toplum yaşamındaki yerinden ayıramayız. Spor günlük yaşamın bir parçası olduğu oranda gelişiyor. ■

KAMİL ERDOĞDU

Yaratık-2

ALIENS. Oyuncular: Sigourney Weaver, Carrie Henn, Michael Biehn, Paul Reiser, Lance Henriksen... **Yönetmen:** James Cameron, 1986 ABD yapımı, 135 dakika.

Artık bir "kült" halini almış 1979'daki ilk *Yaratık* filminin devamı niteliğindeki bu yapım, usta yönetmen James Cameron'ın elinde izlenir özellikler içeriyor. İlk filmde sağ kurtulan Ripley, bu kez bir yaratık yerine birçok yaratıkla savaşmak durumunda kalıyor. İlkinin felsefi boyutunu es geçen *Yaratık-2*, yalnızca görsel bir şölen, dahası bir efekt bombardımanı görünümünde. Üçüncüsü şu sıralar sinemalarımızda gösterilmekte. Filmin özel efektleri o yılın oscarını kazanmıştı. Sinemalarımızda *Yaratığın Dönüşü* adı kullanıldı.

20 Eylül Pazar, Show TV, 21.20

KAÇIRMAYIN!

İngiliz kurumlarına yergi

WANDA ADINDA BİR BALIK (A FISH CALLED WANDA) / **Yönetmen**: Charles Crichton / **Senaryo**: John Cleese / **Görüntü Yönetmeni**: Alan Hume / **Müzik**: John Du Perez / **Oyuncular**: John Cleese, Jamie Lee Curtis, Kevin Kline, Michael Palin, Maria Aitken, Tom Georgeson, Patricia Hayes, Geoffrey Palmer /1988 İngiltere yapımı / 108 dakika.

Birkaç sezon önce sinemalarımızda gösterildiğinde azımsanamayacak bir gişe başarısı elde eden, "emektar" İngiliz yönetmen Charles Crichton'ın güldürü sinemasında yeni bir boyuta yönlenen filmi *Wanda Adında Bir Balık (A Fish Called Wanda)*, televizyon ekranlarında bu haftanın en önemli filmi.

İngiliz "ciddiyeti"nin bire bir karşılığını veren, aile yaşamı son derece düzenli olan bir avukat, Archie var filmin odak noktasında. Ancak günün birinde üç kişilik bir hırsızlık şebekesinin oyununa gelir, dahası bu şebekenin üyelerinden Wanda'ya âşık olarak "yaşam dengesi"ni yitirir. Başlangıçta Archie'ye tuzak kuran Wanda da sonraları onu sevecek ve sevgilisi Otto'nun "haince" planlarını engellemeye çalışacaktır. Ama ok yaydan fırlamıştır artık ve yapacak pek bir şey de kalmamıştır.

Filmin şöyle kısaca bir öyküsünü anlattığımızda, herhangi bir olağanüstülüğü olmadığı düşünülebilir. Ancak izlendiğinde, belki de son yılların en önemli güldürülerinden biriyle karşılaştığınızı kabul edeceksiniz.

Wanda Adında Bir Balık, konusundan çok yarattığı durumlara dayalı güldürü anlayışının belirginleştiği anlarıyla göze batan, etkili olan bir film. John Cleese, Michael Palin, Terry Gilliam, Eric Idle ve Graham Chapman'dan oluşan İngiliz "aykırı" güldürü ekolü Monty Python'ın bir tür uzantısı olarak da görebileceğimiz yapım, bu özelliğini Cleese ve Palin'in varlığıyla birlikte Cleese'in birçok "durum esprisi"yle donatılmış senaryosundan alıyor. En belirgin Monty Python göstergeleri olan "uçarılık" ve düzene karşı takınılan alaycı tavır, bu filmin de başlıca takıntılarından.

Filminde İngiliz yaşam tarzına, kurumlarına yine bir İngiliz gözüyle alaycı bir yorum getiren Charles Crichton, yaşından umulmadık enerjisini yapıma alabildiğine sindiriyor. Daha önce de belirttiğimiz gibi uçarılığı "ilke" edinen film, yerleşik değerlere de acımasız eleştiriler getirmekte zorlanmıyor.

Dayanılmaz güzellikte sahnelerle, akıllıca yazılmış diyaloglarla çevrelenen bu güldürü başyapıtı, durum komedisinden absürd komediye gidip gelen yapısı içinde ustalıklı görüntüler içeriyor. Ken'in kekemeliğinden kaynaklanan durumlar, Otto'nun "maço" görüntüsünün getirdikleri, üç köpeğin ölümü, Wanda'nın yabancı dilde konuşan erkeğin karşısında kendinden geçmesi ya da İngiliz aile yapısına yapılan ince dokundurmalar *Wanda Adında Bir Balık*'a "üstün" nitelemesini getiriyor.

Crichton'ın dinamik yönetiminin yanı sıra, Kevin Kline ve Michael Palin başta olmak üzere tüm oyuncuların filmin ritmine yapışan oyunculukları yapıtı etkili kılan unsurlardan. Kline, bu filmdeki "Otto" kompozisyonuyla oscar heykelciğini de "yardımcı erkek oyuncu" dalında kazanmıştı.

İngiliz sinemasının "yüz akı" filmlerinden, güldürü sinemasına yeni tatlar getiren *Wanda Adında Bir Balık*'ı sinemalarda, ardından video kaset piyasasında kaçıranlar, işte size bir fırsat daha. İzlemiş olanlar da bir kez daha izlesinler, çünkü mutlaka kaçırdıkları bir "gag" vardır.

20 Eylül Pazar, interstar, 20.35

TANRILAR ÇILDIRMIŞ OLMALI-2. Ilkinin başarısına yaklaşamıyor.

Tanrılar Çıldırmış Olmalı-2

THE GODS MUST BE CRAZY-2. Oyuncular: NXau, Lena Farugia, Hans Strydom... **Yönetmen:** Jamie Uys, 1988 Güney Afrika yapımı, 98 dakika.

1984'te çevrilen *Tanrılar Çıldırmış Olmalı*'nın beklenmedik başarısı üzerine yine aynı kadronun bir araya getirildiği yapım, ilkinin mirasını alabildiğine yiyen sıradan bir film. İlk filmdeki uygar dünya-ilkel dünya çelişkilerini yinelemelere düşerek aktaran ikincisi, absürd komedinin Afrika kanadını temsil ediyor. İzlenmese de olur.

25 Eylül Cuma, Show TV, 20.45

Kıllı Maymun

THE HAIRY APE. Oyuncular: William Bendix, Susan Hayward, John Loder... **Yönetmen:** Alfred Santell, 1944 ABD yapımı, 91 dakika.

Bir geminin ateşçisi, yolculardan birine âşık olur. Ancak bu "sosyete gülü" tarafından aşağılanan ateşçi, bu kez ondan nefret etmeye başlar. Eugene O'Neill'ın oyunundan uyarlanan film, yapıtın özünü koruyamasa bile belli bir yakınlık, içtenliği de beraberinde getiriyor. Zamanında iki kişinin ortak çabasıyla oluşturulan müziği oscara aday olmuştu.

20 Eylül Pazar, TeleOn, 17.20

Eyvah! Çocuklar Küçüldü

HONEY! I SHRUNK THE KIDS. Oyuncular: Rick Moranis, Matt Frewer, Marcia Strassman... **Yönetmen:** Joe Johnston, 1989 ABD yapımı, 89 dakika.

Şaşkın bir bilimadamı, icat ettiği bir makineyle yanlışlıkla çocuklarını küçültür. Bundan sonrası ise "dev"lerin dünyasındaki küçük insanların zıtlıklara dayalı öyküsüdür. Bu tür öykülere sıkça rastlanmasına karşın *Eyvah! Çocuklar Küçüldü*'de özgün bir bakış yakalamak olası. Daha çok çocuklara yönelik olan filmin başarılı bir yanı da görüntü efektleri. İzlenebilir.

20 Eylül Pazar, TRT1, 11.30

DİKİZ AYNASI

Naklen ya da banttan yayın, atılan ya da kaçan goller

Özel TV'lerin bütün güçleriyle naklen maç yayınlarına yüklenmesi TRT'ye zor günler yaşatıyor. Önce spor spikerleri kaptırıldı, sonra naklen yayın hakları. TRT, geçtiğimiz haftalarda çok tartışılan bir biçimde, özel TV'lerin naklen yayın hakkını satın aldığı futbol maçlarını "korsan" olarak yayınlamaya kadar götürdü. Önemli bir prestij kaybına uğradı.

Kaybedilen prestiji yeniden kazanmanın yolu, izleyiciyi kandırmak mı? TRT'ye göre öyle... TRT, 15 Eylül günü saat 21.00'de Almanya'nın Köln ve İskoçya'nın Celtic takımları arasında oynanan UEFA kupası ilk tur maçını ekrana getirdi. Maçın banttan yayınlandığına dair hiçbir not düşmeyen TRT yetkilileri, "naklen" de dememiş olmanın rahatlığı içindeydiler kuşkusuz. Ama maçı anlatan spiker, "naklen" yayın yaptı. Ve bir naklen yayının tüm gerekleri yerine getirildi. Saat 20.00 haberlerinin sonundaki spor haberleri, "bir yerlere yetişmek" kaygısıyla olsa gerek kısa tutuldu ve maç yayınlanacağı söylendi. Bu haberlerin, sanki ortada bir naklen yayın varmış gibi, maçın devre arasında verileceği söylendi. Milyonlarca izleyicide "naklen" sanısı uyandırıldı.

Köln-Celtic maçı naklen yayınlanmadı. Türkiye saati ile 19.00'da başlayan karşılaşma, TRT yayına başlamadan 15 dakika önce sona ermişti. Televizyonlarından Alman SAT-1 kanalını çıkarabilenler, saat 19.00'dan başlayarak bu maçı naklen izleyebilmişlerdi.

TRT, özel televizyonlara bir çalım atmaya kalkmış ve bunun tek yolu olarak da izleyiciyi aptal yerine koymayı seçmişti.

Bir örnek daha verelim... Bu kez Interstar'dayız. 13 Eylül akşamı spor programında haftanın maçlarından görüntüler geliyor ekrana. Sıra Galatasaray-Aydınspor maçında. Spiker "Sayın seyirciler, bu maçta Galatasaray tek gol attı, ancak önemli olan bu değil, Galatasaray'ın kaçırdıkları daha önemli, siz asıl onları görün" türünden uzun bir girizgâh yapıyor. Sonra gerçekten de kaçan golleri izliyoruz. Ama maçta atılan o tek golün görüntüsü yok. Interstar kameramanı golü çekememiş belli ki. İşte o zaman baştaki o uzun konuşmanın ne anlama geldiği anlaşılıyor: "Golü gösteremiyoruz, gol olmayanlarla idare edin."

FETHİ ÖZALP

Kral Lear

KING LEAR. Oyuncular: Laurence Olivier, Colin Blakely, John Hurt, Diana Rigg... **Yönetmen:** Michael Elliott, 1984 İngiltere yapımı, 150 dakika.

William Shakespeare'in "bahtsız" Kral Lear'ının "iç burkan" öyküsünü bilmeyen yoktur sanırız. Kendisini sever görünen iki kızı arasında ülkeyi paylaştıran, onu gerçekten seven, ama gerçekleri "dik başlılıkla" dile getiren kızına bir şey vermeyen Lear'ın işlerin tersine dönmesiyle "zavallı" bir görünüme bürünmesini anlatan oyun, birçok kez sinemaya aktarılmıştır. Bir "tiyatro-film" olarak gerçekleştirilen yapımda Olivier'nin yanı sıra John Hurt'ün "soytarı" kompozisyonu unutulur gibi değil. Kaçırmayın!

21 Eylül Pazartesi, TRT3, 20.35

BENİM SİNEMACILARIM

Sigourney Weaver *(1949- ...)*

Sert bir görünüm... Kadınla erkek arasında gidip gelen dış yapısını, erkeksiliğini filmlerinde çok iyi kullanır... Her rolün altından başarıyla kalkar... Özel yaşamında gösterişten uzak, sıradana yakın... Gizemli bir güzellik... Anlamı derinlerde yakalayan bakışlar; delici... "Aristokratik" bir hava... Uzun boyunun da etkisiyle dünyaya tepeden bakar bir izlenim... Kendine güvenen, hırslı bir insan görüntüsü... "Özgür kadın"ın sinemadaki yansıması... Oyunculuğunda yinelemelere düşmeyen, her filminde tiplemesini yenileyebilen ender sanatçılardan... "Buzdan kale"...

1949'da Los Angeles'ta doğan Sigourney Weaver, Stanford ve ardından 1975'te Yale'in Tiyatro Bölümü'nü bitirdikten sonra küçük bir rolle tiyatro sahnelerinde boy gösterir. Gerçek anlamıyla boy gösterir, çünkü boyu oldukça uzundur ve doğallıkla güzel bacakları da. Uzun süre dikkat çekemeyen oyuncu, sonunda İngiliz yönetmen Ridley Scott'ın gözüne çarpar ve sinema tarihinin en önemli bilimkurgu yapıtlarından biri olan *Yaratık*'ta önemli bir rol kapar. Bu rolün altından Scott'ın da büyük desteğiyle başarıyla kalkan Weaver, ardından gelen filmlerle oyunculukta ustalığa doğru emin adımlarla ilerler. Zamanında "değişken" rollerde oynayamayacağı savlanan sanatçı, birbirine taban tabana zıt kişilikleri yetkinlikle canlandırarak bu savı da çürütür. Adı "Alien" dizisiyle birlikte anılır, ama diğer filmlerinde de en az bu dizideki oyunculuğu kadar "vurucu" olabilmiştir. 1986'da *Yaratığın Dönüşü*, 1988'de *Çalışan Kız* ve *Sisteki Goriller* adlı filmlerle oscar adaylığına değin ulaşan Weaver, 40 yaşını aşmasına karşın günümüzün aranılan başrol oyuncularından biridir.

Amerikalı karakter komedyeni Doodles Weaver'ın yeğeni ve televizyon yapımcısı Sylvester "Pat" Weaver'ın kızı olan Sigourney Weaver'ın bir sözüyle yazımızı bitirmek istiyoruz: "Sanırım ben, Meryl Streep'in oynamadığı roller için düşünülen bir oyuncuyum."

SIGOURNEY WEAVER'DAN SEÇMELER

Alien / Yaratık (1979-Ridley Scott), *Eyewitness* (81-Peter Yates), *The Year of Living Dangerously* (83-Peter Weir), *Deal of the Century* (83-William Friedkin), *Ghostbusters / Hayalet Avcıları* (84-Ivan Reitman), *Half Moon Street / Yarım Ay Sokağı* (86-Bob Swaim), *Aliens / Yaratığın Dönüşü* (86-James Cameron), *One Woman or Two* (86-Daniel Vigne), *Working Girl / Çalışan Kız* (88-Mike Nichols), *Gorillas in the Mist / Sisteki Goriller* (88-Michael Apted), *Ghostbusters-2 / Hayalet Avcıları-2* (89-Reitman), *Alien-3* (92-David Fincher).

Geyşa Sevgilim

THE BARBARIAN AND THE GEISHA. Oyuncular: John Wayne, Eiko Ando, Sam Jaffe... **Yönetmen:** John Huston, 1958 ABD yapımı, 105 dakika.

1856'da Japonya'ya giden ilk Amerikan diplomatın Japonlar tarafından dostça karşılanmadığı ortamda, bir geyşa adama yardımcı olmaya çalışır. Usta John Huston'ın yönetiminde yarı-tarihsel bir aşk öyküsü durumuna gelen *Geyşa Sevgilim*, John Wayne'e karşın izlenebilir.

21 Eylül Pazartesi, Show TV, 23.30

Buz Adam

ICEMAN. Oyuncular: Timothy Hutton, John Lone, Lindsay Crouse... **Yönetmen:** Fred Schepisi, 1984 ABD yapımı, 99 dakika.

Bilimsel araştırmalar yapan bir ekip, buzlar içinde sıkışıp kalmış canlı bir "Neanderthal adamı" bulur. Sonrasında ise ekibin adam üzerindeki acımasız deneylerini izleriz. Kurguyla gerçeği bir potada eritip sunan bu etkili Schepisi filmi, özellikle John Lone'un "mağara adamı" kompozisyonuyla değerleniyor. Bilimin varabileceği (belki de vardığı) noktayı haber veren *Buz Adam*, izlenmesi gereken bir yapım.

25 Eylül Cuma, TeleOn, 02.45

Mine

Oyuncular: Türkan Şoray, Cihan Ünal, Hümeyra... **Yönetmen:** Atıf Yılmaz, 1982 yapımı.

İstasyon şefinin güzel karısı Mine, tüm kasaba erkeklerinin ilgisini çekmektedir. Bir gün kasabaya İlhan adlı bir yazar gelir ve bu ikili arasında bir ilişki filizlenir. Ancak kasabalının bu ilişkiye karşı oluşan öfkesi kötü sonuçlar doğuracaktır. Necati Cumalı'nın senaryosuna dayanan *Mine*, Atıf Yılmaz filmografisinde önemli yer tutan filmlerden. Yönetmenin yapımda gerçekleştirdiği psiko-

lojik çözümleme ve ilişkileri yansıtmadaki başarısı azımsanacak gibi değil.

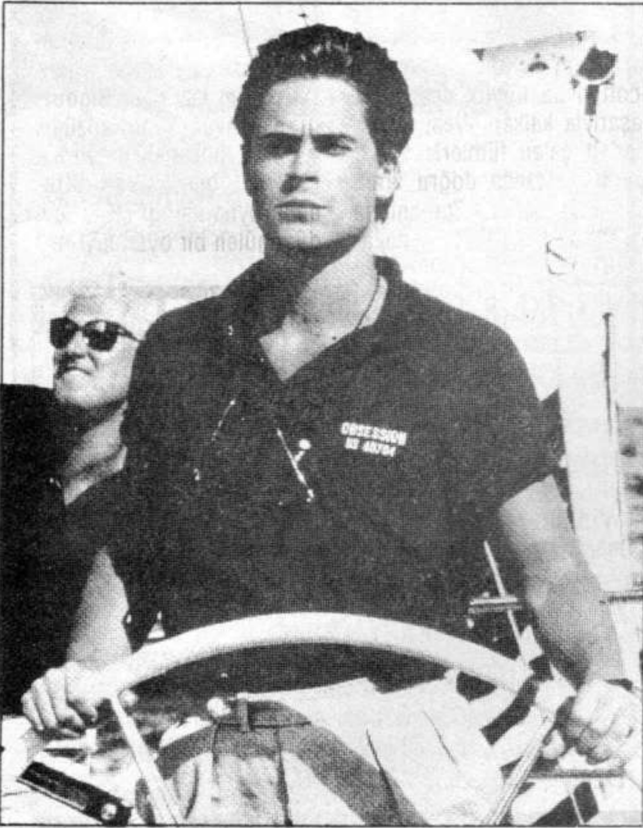
26 Eylül Cumartesi, TRT1, 17.55

Bilinmeyen Şey

THE THING. Oyuncular: Kurt Russell, Wilford Brimley, T. K. Carter... **Yönetmen:** John Carpenter, 1982 ABD yapımı, 108 dakika.

Buz Adam'da karşılaştığımız tema *Bilinmeyen Şey*'de de karşımıza geliyor. Yine buzullarda bir bilimsel araştırma ekibi ve yine bir "yaratık". Ancak bu kez yaratığın ne olduğunu bilmiyoruz ve bu "şey" son derece saldırgan. Ekipteki elemanları birer birer öldürüyor. Bu yanıyla Ridley Scott'ın *Yaratık*'ını anımsatan film, John Carpenter'ın "orta karar" yapıtlarından. Gecenin bu saatine enerjisini aktarabilmiş olanlara.

26 Eylül Cumartesi, interstar, 02.15

ROB LOWE. ***Dörtlü Oyun*'da klasik tiplemesinin dışına taşıyor.**

Dörtlü Oyun

SQUARE DANCE. Oyuncular: Jason Robards, Jane Alexander, Wynona Ryder, Rob Lowe... **Yönetmen:** Daniel Petrie, 1987 ABD yapımı, 112 dakika.

Teksaslı genç bir kız, büyükbabasının çiftliğinden annesiyle birlikte olabilmek için ayrılır. Oldukça "dolu" bir oyuncu kadrosuna sahip olan *Dörtlü Oyun*, en güzellerden biri olan Wynona Ryder'ı da bünyesinde barındırıyor. Rob Lowe'un ilk kez zorlu bir role, zeka özürlü bir genci canlandırmaya soyunduğu film, vasatın üzerine çıkabiliyor.

25 Eylül Cuma, interstar, 23.25

PROGRAM ÖZETİ

20 EYLÜL PAZAR

TRT1
09.50: Tüketicinin Sesi
13.25: Bugün Pazar
16.05: Bir Kelime Bir İşlem
19.20: Start
22.45: Aktarma Oyunlar *(Paydos)*

TRT2
17.50: Gençlerle
18.35: Sineflash

TRT3
20.00: Festivallerden

INTERSTAR
13.05: Murphy Brown *(Dizi)*
17.00: Pazar Şöleni

TELEON
22.05: Pazarlık
23.40: Yüksek Ökçeler

SHOW TV
12.10: Aranıyor *(Dizi)*
12.40: Sinevizyon
00.40: Cinayet Saati *(Dizi)*

21 EYLÜL PAZARTESİ

TRT1
21.00: Çizgi Ötesi
23.30: Alacakaranlık Kuşağı *(Dizi)*
00.15: Hisseli Harikalar Kumpanyası *(Yerli Drama)*

TRT2
20.25: 25. Kare

TRT3
20.05: Caz
23.05: Jarvis Klasikleri *(Belgesel)*

INTERSTAR
21.45: Cinayet Dosyası *(Dizi)*

TELEON
22.45: Gecenin Konukları

SHOW TV
22.20: 32. Gün

22 EYLÜL SALI

TRT1
23.45: Kamera Sizde

TRT2
19.50: Haftanın Sohbeti
23.30: Doğa Serüvenleri *(Belgesel)*

TRT3
22.30: Vahşi Doğa *(Belgesel)*
23.00: TV'de Tiyatro *(Otello)*

INTERSTAR
20.45: Taşların Sırrı *(Yerli Dizi)*
21.35: Salı Pazarı

TELEON
20.50: Vatandaş Ahmet Efendi

SHOW TV
13.00: Anna Karenina *(Dizi)*
18.55: Cosby Show *(Dizi)*
22.20: Zeki-Metin'ce

23 EYLÜL ÇARŞAMBA

TRT1
19.30: Umut Taksi *(Yerli Dizi)*
21.00: Ekonomi Dosyası

TRT2
19.50: Tele Müzik
20.20: 25. Kare

TRT3
20.05: Klasik Müzik
22.50: Glasnost Film Festivali

INTERSTAR
16.30: Charles İş Başında *(Dizi)*
20.45: Polonya-Türkiye Futbol Karşılaşması
23.25: Anahtar

TELEON
22.25: Çarşambanın Gelişi

SHOW TV
22.45: Norveç-Hollanda Futbol Karşılaşması

24 EYLÜL PERŞEMBE

TRT1
22.15: Stüdyo A *(Ateş Hattı)*
23.25: Geçmişe Özlem

TRT2
19.20: Çevre
20.40: Avrupa'dan Futbol
21.25: Bizim İnsanlarımız
23.10: Festivallerden *(Susanna Mildonian)*
00.10: Tarih Gazetesi *(Belgesel)*

TRT3
20.05: Ünlü Kişilerin Yaşamları

INTERSTAR
18.30: Miami Vice *(Dizi)*
23.40: Orhan Boran'lı Dakikalar

TELEON
21.50: Çiçek Abbas *(Yerli Dizi)*
23.15: Komiser Colombo *(Dizi)*

SHOW TV
18.55: Roseanne
22.20: Arena
23.30: Anılar

25 EYLÜL CUMA

TRT1
18.10: Genç Görüş
21.00: Bir Başka Gece

TRT2
20.05: Dünya Listelerinden
22.40: Bilinmeyen Sinemalar

TRT3
21.25: Ekinoks *(Belgesel)*
22.20: Video Müzik Türkiye

TELEON
21.00: Cuma Postası

SHOW TV
13.00: Florence Nightingale *(Dizi)*
22.30: Konser *(Nükhet Duru)*

26 EYLÜL CUMARTESİ

TRT1
14.05: İlk Uçuşlar *(Belgesel)*
15.10: Hafta Sonu
17.15: Start
19.25: Kamuoyu

TRT2
13.20: Bir İnsan Yetişiyor
16.20: Evrensel Bilim *(Belgesel)*
18.30: Sanat 2000
19.15: İngiltere Lig Maçları
00.10: Pop Saati

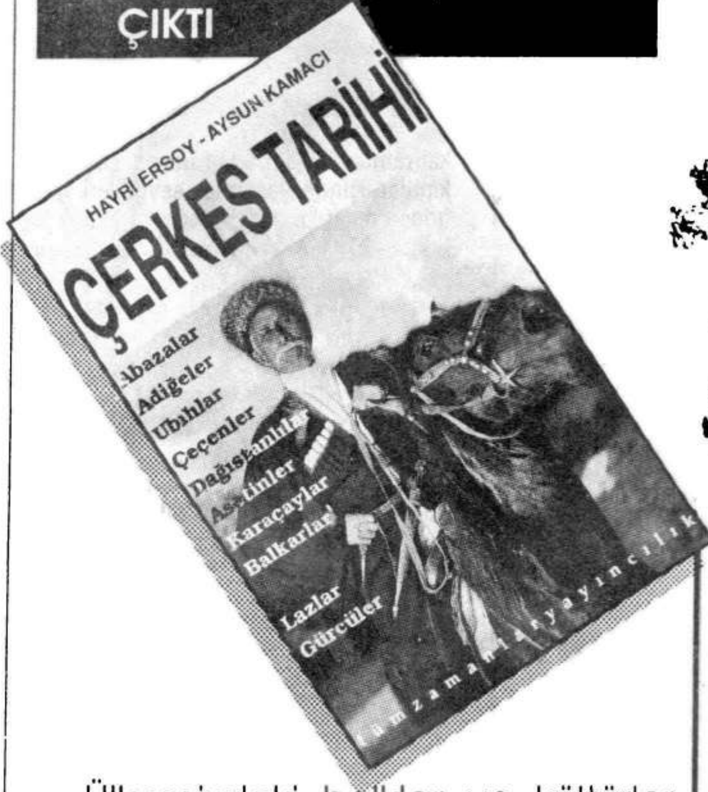
TRT3
15.00: Tenis Karşılaşması *(Navratilova-Connors)*
20.05: Hayvanların Dünyası *(Belgesel)*
22.20: İspanya Ligi

INTERSTAR
20.00: Portatif Hüseyin
20.45: Saygılar Bizden *(Komedi Dizisi)*
21.25: Bir Cumartesi Eğlencesi
00.50: Otostopçu *(Dizi)*

TELEON
21.45: Karşı Karşıya
22.00: On'da Cumartesi

SHOW TV
08.50: Çizgi Klasik *(Don Quixote)*
12.00: Yeni Dünya Listelerinden
15.00: Süper Pop
15.30: Fenerbahçe-Ankaragücü Futbol Karşılaşması
17.25: Konser *(Ozan Orhon)*
18.55: Top-10
19.20: Varsayalım İsmail

ÇIKTI

Ülkemizdeki halklar ve kültürler mozayiğinin renkli bir taşını oluşturan Çerkes halkı, daha yakından incelendiğinde, kendi bünyesinde de aynı rengin farklı tonları olarak niteleyebileceğimiz yeni bir mozaik görüntüsü verir.

Çerkes kimliğinin tarihsel, sosyal ve kültürel boyutlarını ve kaynaklarını okuyucuya sunan bu kitap, bundan böyle aynı konuda yapılabilecek çalışmalar için temel bir başlangıç noktası olma özelliği taşıyor.

YAKINDA

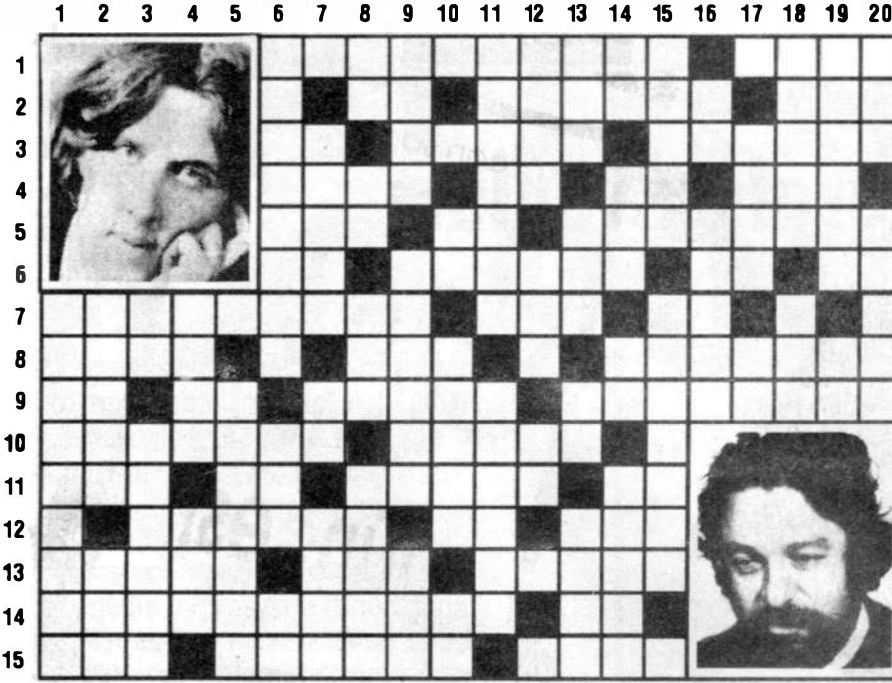
Bir ara telsiz konuşmaları yayıldı ortalığa. Kesik kesikti. Bir sonuç alamadık komutanım. Olağanüstü bir şeylerin olduğunu sezmiştik, ama canlı bir insanı kafasından yakacaklarını düşünemezdik... Oysa bir insanı canlı canlı yakmışlardı işte, hem de askıdayken, hem de başının altına piknik tüpü yerleştirerek.

"Çıplaktı göğsünün üstüne bıçakla ay-yıldız çizmişlerdi."

"İnanmak istemedik, önceleri işkence sonucu öldü dedik, yaşadığı haberi gelince şaşırdık! Sevindik! Ağladık! Çaresiz kaldık... Siz olsaydınız ne yapardınız"

YA SİZ OLSAYDINIZ NE YAPARDINIZ ?

Sait Şimşek
Ahmet Demir
Mehmet Ceren
Maksut Tepeli
Ataman İnce
Aziz Erkoç
Hüseyin Morsümbül
Nurettin Öztürk
Mehmet Kınık
Abdülkadir Taptı
Manuel Demir
Hayrettin Eren
Hüseyin Toraman
Ayşe Gülen
Behzat Firik
Vedat Aydın
ve niceleri.........
ve içerde ölümler...
ve Hasan Gülünay
NEREDE....

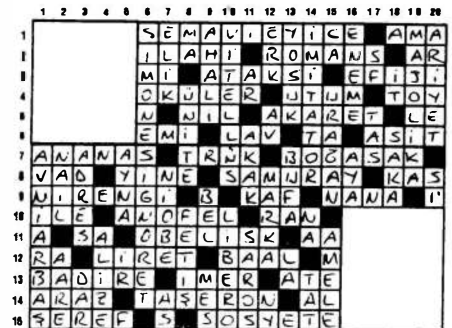
SOLDAN SAĞA

1)(1854-1900) Ünlü yapıtlarının hemen hepsini yaşamının son 10 yılında yazdı ve yayımladı. Tek romanı *Dorian Gray'in Portresi*'dir. *Ciddi Olmanın Önemi Üzerine, Lady Windermere'in Yelpazesi, Salome, İdeal Bir Koca* önemli yapıtlarından bazılarıdır. 19. yüzyıl sonunda ortaya çıkan ve "sanat sanat için" görüşünü savunan Estetikçilik akımının İngiltere'deki sözcülerindendir. Eşcinsellik suçlamasıyla hakkında dava açılmış ve 1895-97 arasında hapis yatmıştır. Sol üst köşede fotoğrafı görülen İrlandalı şair ve oyun yazarı. / Çok yiyen. **2)**Bir yüzey ölçü birimi. / Belkemiği. / Cet. **3)**Bir çalgı. / Babı tarikatlarının meclisi. / Özellikle kayakçı ve kampçıların giydiği kısa bir ceket çeşidi. **4)**Güneydoğu'da konuşulan bir dil. / Zirkonyumun simgesi. / Vilayet. / Uzun kara taşıtı. **5)**Arnavutluk Haber Ajansı. / Tavlada bir sayı. / Komünikasyon. **6)**Uzaklık anlatır. / Karakter. / Togo'nun plaka imi. / Tantalın simgesi. **7)**Kabadayılık taslayan Rum delikanlılarına verilen ad. / Endonezya'da Maluku Adaları'nın güneydoğusunda bulunan adalar grubu. / "Evet" anlamında bir sözcük. **8)**Yankı. / Süreya Duru'nun son filmi. / Aklı ermez, köhne. **9)**Akıl. / İşaret. / Yogada hareketsiz bir duruş biçimi. / Fin ulusal destanı. **10)**Din işleri ile devlet işlerini birbirinden ayırma. / Çin'de mahkûmun başı ile kollarının geçirildiği delikli alet. **11)**Körfez Savaşı'nı naklen yayınlamasıyla ünlenen Amerikan televizyon kuruluşu. / Eski Mısır'da güneş tanrısı. / Tuluat tiyatrolarında asıl oyundan önce genellikle kadın sanatçıların hem şarkı söyleyerek, hem dans ederek yaptığı gösteri. / (Eski) Yıl. **12)**Eti beğenilen tinamugillerden bir kuş türü. / Sümerler'de Tanrı Enki de denilen su tanrısı. / İskambilde koz. **13)**Mahalli, yerel. / Dingil. / "Az, çok az kaldı" anlamında bir sözcük. **14)**Lama mezhebinden budhacıların bazı Bodhisattva veya tanrıların yeniden insan biçimine girmiş saydıkları kutsal kişilere verilen ad. / Yemek. **15)**Dogma. / Alev. / Bir ilimiz.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1)(1920-1970) İlk şiir kitabı *Küplerden Alınan Kum*'dan sonra ikinci şiir kitabı *Haşhaş ve Bellek* ile ününü AFC'de yaygınlaştırdı. 1958'de Bremen kenti edebiyat ödülünü, 1960'da Georg Büchner Ödülü'nü, 1964'te Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti Büyük Ödülü'nü kazandı. 1970'te kendini Sen ırmağına atarak intihar etti. Türkçe'ye çevrilen bazı şiirleri *Bademlerden Say Beni* adıyla yayımlanmıştır. Üslup olarak Fransız Gerçeküstücülüğünden etkilenmiş, konularını bir Yahudi olarak çektiği acılardan almıştır. 2. Dünya Savaşı sonrasında Alman edebiyatının en güçlü ve yeni seslerinden biri olan Romen asıllı Avusturyalı şair. **2)**Bir ülkenin insanlarına, bir çevreye özgü ses perdesi değişiklikleri. / Düz ve geniş arazi kesimi. **3)**Lityumun simgesi. / Yansıma. **4)**Yunan mitolojisinde tanrıça Io ile özdeşleştirilen Mısır mitolojisinde bir tanrıça. / Ölüm veya işkence cezasına çarptırılmış bir kimsenin üzerine yatırıldığı deri veya hasır yaygı. **5)**Albay. **6)**"Türk solu hep geç kalmıştır, çünkü sabaha kadar içmiştir" sözünün sahibi olan, sağ alt köşede fotoğrafı görülen romancı, öykü ve oyun yazarımız. / Artırma. / Radyumun simgesi. **7)**Asya'da bir halk. / Amerikanyumun simgesi. / Kenanlılar'da bereket tanrısı olarak büyük önem taşıyan, birçok ortaçağ toplumunun tapınılan tanrısı. **8)**Kalsiyumun simgesi. / Güney Afrika Cumhuriyeti'nin plaka imi. / Matem. / Başkasının elinde alet olan kimse, maşa. **9)**İşaret olarak yere dikilen çubuk. / Dilencilere verilen para. / Telli bir halk çalgısı. **10)**Selenyumun simgesi. / Gelenek. / Su. **11)**Sonradan Büchner'in oyununun kahramanı olacak olan asker; çeşitli sıkıntılar içinde yaşamış, sevgilileri tarafından aldatılmış, ruh dengesi bozuk bir kişiydi. Onu aşağılayan son sevgilisini bıçaklayarak öldürmüş, avukatının savunmasına karşın doktor raporuyla ruh sağlığı yerinde bulunarak idam edilmişti. Olay geçtiğinde 13 yaşında olan Büchner bu raporu sonradan babasının eski tıp dergilerinden birinde okumuş, etkilenerek oyununda kullanmıştı. Oyunda, adları belirtilmeden yalnızca doktor, yüzbaşı, bando çavuşu gibi meslek tanımlarıyla anılan kişiler, kendi sınıflarının temsilcileridirler. Büchner onları sıradan insanın karşısına koyarak bu üst sınıfı eleştirir ve acımasız bir biçimde yargılar. Yöneten sınıfın karşısında eli kolu bağlı kalan oyun kahramanı ise hiçbir eylemde bulunmaması ve edilgen davranışıyla, geleneksel dramdaki kahramanın yerine daha çok bir karşıt kahraman niteliğiyle karşımıza çıkar. Georg Büchner'in ünlü bir oyunu. / Endonezya Haber Ajansı. **12)**Sayıları yarım milyonu geçen Gürcüler'in önemli bir bölümüne verilen ad. / Uluslararası Üniversiteler Birliği. / .. *Ustası* (Yasunari Kawabata'nın bir kitabı). **13)**Asya'da bir göl. / İstenilen niteliklerde olan. / Kiloamperin simgesi. / Erek, gaye. **14)**Bir akademik ünvanın kısa yazılışı. / Bir bağlaç. / Eski Mısır'da insanoğlunun hayati dayanağı sayılan üretici güç. / Elçilik uzmanı. **15)**Kırılmış olan bir rekoru yineleme. / Çam ağacının tatlı olan özsuyu. **16)**Tarla sınırı. / Soluk borusu. **17)**Kulak iltihabı. / Yabani hayvan yakalama ya da vurma işi. **18)**Aristophanes'in; savaş politikası uygulayan Atinalı Kleon ve Spartalı Brasidas'ın savaşta ölmelerinden yedi ay sonra, Atina-Sparta Savaşı'nı altı yıl için askıya alan Nikias Barışı'nın gerçekleşmesinden birkaç hafta önce sahnelenmiş olan ünlü komedyası. / Yazı. **19)**Bir gezegen. / Cazibe, alım. **20)**Tabakalanmış ceylan derisi. / Gemilere ve yakın kıyılara yük taşıyan güvertesiz büyük tekne.

GEÇEN HAFTANIN ÇÖZÜMÜ

Kuralsız toplum

Aynı hafta içinde aldığım dört mektupta 'sokak' kelimesinin farklı biçimlerde kısaltılmış olduğunu görünce şaşırmadım desem yalan olur. Üstüne üstlük, o dört mektup birbirilerinden kopuk toplumsal katmanların, uğraşların temsilcilerinden değil, dört yazarımızdan geliyordu. Adalet Ağaoğlu'nun yazdığı zarfüstünde "S." ile kısaltılmıştı 'sokak' kelimesi; Vüs'at O. Bener'in zarfında "Sk." ile. İlhan Berk, "Sok." yazmıştı zarfa; Bilge Karasu ise "So."yu yeğlemişti, besbelli heceleme esasına dayanarak.

Dil ile, dilin apayrı düzlemlerde kullanılışı ile birebir uğraşmak durumunda olan, yapıtlarını büyük titizlikle kotaran yazarlarımızın kısaltma kullanımı bağlamında oluşturdukları kargaşayı, bilmem toplumun işaret sistemleri bağlamındaki genel kural çiğneme eğiliminden ne ölçüde ayırabiliriz?

"De, da"ların ayrılmaması, "mi"lerin ya da "ki"lerin yerli yersiz bitiştirilmesi türünden artık neredeyse kurallaşma yolunu tutan dil yanlışlarından söz etmiyorum burada. Çıkış noktasında yer almıyor bana kalırsa bunlar: Daha çok, varılan yeri gösteriyorlar. Başlangıçta, kurallara ilişkin çiğneme kuralları duruyor aslında.

Trafik işaretleri çerçevesinde kalalım bir an için: Yıllardır kırmızıda her durumda (yani yol bomboşken de) durulması gerektiği konusunda görüş birliği sağlanamadı bu ülkede; trafik düğümü büyüdükçe, doğrudan trafik polisleri kuralı çiğnemeye çağırdı sürücüleri, sözümona kilitlenmeleri önleme adına geçilmesine izin veriyorlardı kırmızı ışıkta: Böylelikle, bu işaretin *gerektiğinde* hiçe sayılabileceğini onlardan öğrendik. Ama gerekliliklerin de, gereksinmelerin de bir sınırı yoktur: Zamanla 'tek yön' kuralı da ayaklar altına alınır oldu, güpegündüz yük b/indirmek için bir sokağı insaf ölçüsüne göre dakikalarca ya da saatlarca tıkamak da gelenekleşti.

Bugüne dek nasıl olup da yazılmamış olduğuna hâlâ akıl erdiremediğim "Türkiye Rötar Tarifesi" elkitabının bir bölümü ulaşıma ayrılabilirdi. Sanıyorum orada, yaya haklarını çiğneme kurallarının hangi mantıktan hareket ederek oluşturulduğunu, kaldırım işgâl etme kurallarının hangi yasalarla desteklendiğini görebilirdik. Bu bize, trenlerin ve otobüslerin neden hiç vaktinde gelemediğini, uçakların neden hep rötarlı kalktığını da açıklardı sanıyorum.

İstisnaların Kurallaşma eğrisini apaçık gösterebilecek olan çizgileriyle "Türkiye Rötar Tarifesi" bütün bir zihniyet haritası çıkaracaktır karşımıza ya, bunun son (olmayacağını elbette bildiğimiz) örneklerinden biri de televizyon kanallarının program akışlarıdır. Yöneticilerin üşenmeden her gün program saatlarının dökümünü yayımlamaları; gazetelerin, okurların, seyircilerin üşenmeden her gün 'kullandıkları' bu çizelgelerde eşek yerine koyulmasını sağlamaktır: kural, hiçbir programın vaktinde başlamaması (bazen hiç başlamaması) ise de, istisna olmuyor demek değildir.

Kuralsızlığın Türkiye'de ulaştığı boyutları sergilemek için herbirimizin seçebileceği sayıda örnek vardır, o listeyi uzatacak değilim. Yazdıklarıma bakıp, şunu söyleyebilirsiniz tabiî: "Enis Batur çelişkiler içinde yüzüyor: Hem 'anarşist ruhu'yla övünüp, ikidebir kural tanımazlık çağrıları yapıyor, hem de kurallı ve kuralcı bir toplumsal düzen istiyor". Bir adım daha atmak en iyisi:

Bir edebiyat adamının, sanatçının, düşünürün kurallarla ve kuralcılıkla yüzleşmesi, hesaplaşması, onları tersyüz etmeyi amaç bilmesi ya da kuraldışını özlemesi, içinde yaşadığı toplumsal dokuda kurallaşmış olan bütünlüğün gücü ile düzorantılıdır. Her uygarlık, tanım gereği, üzerinde uzun süre tartışıldıktan sonra genel kabul görmüş, uygulamada yerleşiklik kazanmış, toplumun pusulası işlevini gören kurallara dayanır. "Haklar"ın başka türlü saptanması, korunması elde değildir.

İmdi, zamanla bu kurallardan bazıları kuruyacak, çürüyecek, giderek "hak"lara ayakbağı olacak bir kimliğe bürünecektir. Birilerinin bu durumu ifşa etmesi, düğümün çözülmesi konusunda öne çıkması gerekecektir. Ama, kuralsızlığın kural olmaya yüz tuttuğu bir yaşama düzeninde 'anarşist ruh'un kaçınılmaz isteği kuralların önemini vurgulamak yolunda gelişir, başka türlüsü elden gelmez.

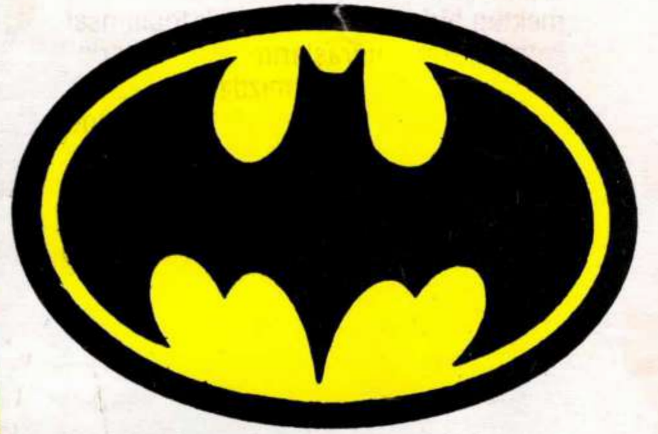
'Sokak' kelimesinin nasıl kısaltılması gerektiği konusunda hele bir anlaşalım. Nasıl olsa günü gelecek, biri çıkıp o kuralı neden ve nasıl çiğnememiz gerektiği konusunda çıkış yapacaktır.

BATMAN 2

900 900 671

BATMAN KOMUTLARINIZI BEKLİYOR

SOLUK KESEN OYUNLARI ARTIK TELEFONDA OYNAYIN... FİLM KAHRAMANLARINI SESİNİZLE YÖNLENDİRİN...

900 900 672

FREDDY'NİN ÖLÜMÜ

900 900 673

ROBOCOP 2

900 900 674

TERMINATOR 2

Türkiye'nin her yerinden servislerimizin 1 dakikası 5833 TL'dır. Ortalama servis süresi 3-4 dakikadır.

ELEKTRİKLER KESİLSEDE ÇALIŞIR.

ALFHA

ELEKTRONİK TERAZİ

15 Kg / 1 gr
30 Kg / 2 gr

40 FİYAT HAFIZALI

ÖZVATAN